

Florya Chronicles of Political Economy

İSTANBUL AYDIN UNIVERSITY

Journal of Faculty of Economics and Administrative Sciences

Year 10 Number 2 - October 2024

GENEL DOI: 10.17932/IAU.FCPE.2015.010

FCPE October 2024 Year 10 Number 2 DOI 10.17932/IAU.FCPE.2015.010/2024.1002

ISSN : 2149-5750

e-ISSN: 2717-7629

Florya Chronicles of Political Economy

ISSN : 2149-5750

Proprietor

Prof. Dr. Mustafa AYDIN

Editor-in-Chief

Zeynep AKYAR

Editor

Doç. Dr. İbrahim Murat KASAPSARAÇOĞLU
Dr. Öğr. Üyesi Hazal VURAL JANE

Editorial Board

Prof. Dr. Celal Nazım İREM
Dr. Öğr. Üyesi Çiğdem ÖZARİ
Dr. Öğr. Üyesi Hazal Vural JANE
Arş. Gör. Ecem ÇOŞAR CANLIER
Arş. Gör. Aytac BAYRAKTAR

Alan Editörleri

Dr. Öğr. Üyesi Beyhan Hilal YASLIDAĞ
Dr. Öğr. Üyesi Özge DEMIRKALE
Prof. Dr. Levent ÜRER
Dr. Öğr. Üyesi Hazal Vural JANE

Dil Editörü

İngilizce Mütercim Tercümanlık - Dr. Öğr.
Üyesi Ayşe Sırma YALÇINDAĞ

Publication Period

Published twice a year
October and April

Language

English - Turkish

Academic Studies

Coordination Office (ASCO)

Administrative Coordinator

Dr. Öğr. Üyesi Burak SÖNMEZER

Proofreading

Behcet Özgür ÇALIŞKAN

Graphic Design

Başak GÜNDÜZ

Visual Design

Nabi SARIBAŞ

Correspondence Address

Beşyol Mahallesi, İnönü Caddesi,

No: 38 Sefaköy, 34295

Küçükçekmece/İstanbul

Tel: 0212 4441428

Fax: 0212 425 57 97

Web: www.aydin.edu.tr

E-mail: floryachronicles@aydin.edu.tr

Press

Levent Baskı Merkezi

Sertifika No: 53055

Emniyetevler Mahallesi Yeniçeri Sokak

No:6/B

Kağıthâne/İstanbul, Türkiye

Tel: 0212 270 80 70

E-mail: info@leventbaskimerkezi.com

Scientific Board

Prof. Funda BARBAROS, Ege University, Türkiye

Prof. Celal Nazım İREM, İstanbul Aydın University, Türkiye

Prof. Ragıp Kutay KARACA, İstanbul Aydın University, Türkiye

Prof. Tarık OĞUZLU, İstanbul Aydın University, Türkiye

Prof. Carlos OYA, SOAS University of London, England

Prof. Herbert REGINBOGIN, The Catholic University of America, USA

Prof. Turan SUBAŞAT, Muğla Sıtkı Koçman University, Türkiye

Prof. Veronika TSIBENKO, Southern Federal University, Russia

Prof. Erginbay UĞURLU, İstanbul Aydın University, Türkiye

Prof. Gülümser ÜNKAYA, İstanbul Aydın University, Türkiye

Prof. Eriñç YELDAN, Kadir Has University, Türkiye

Prof. Hatice Deniz YÜKSEKER TEKİN, İzmir University of Economics, Türkiye

Assoc. Prof. Işıl Cerem CENKER ÖZEK, Antalya Bilim University, Türkiye

Assoc. Prof. Oğuzhan GÖKSEL, Marmara University, Türkiye

Assoc. Prof. Levent SOYSAL, Kadir Has University, Türkiye

Assoc. Prof. Zan TAO, Peking University, China

Dr. Andy KILMISTER, Oxford Brookes University, England

Reviewers of the Issue / Bu Sayının Hakemleri

- Prof. Cavid QASIMOV* (Van Yüzüncü Yıl University)
Prof. Vefa KURBAN (Ege University)
Assoc. Prof. Nermin AYDEMİR (Antalya Bilim University)
Assoc. Prof. Ebubekir GÜNGÖR (Yozgat Bozok University)
Assist. Prof. Emrullah ATASEVEN (Ağrı İbrahim Çeçen University)
Assist. Prof. Murat JANE (İstanbul Aydın University)
Assist. Prof. Ayşem Biriz KARAÇAY (İstanbul Ticaret University)
Assist. Prof. İsmail Hakkı KOFOĞLU (Avrasya University)
Assist. Prof. Parla ONUK (Nişantaşı University)
Dr. Duygu KALKAN (Independent Researcher)

Table of Contents

Research Articles / Araştırma Makaleleri

Digital Capitalism Unveiled: Understanding Its Impact for Society through Cases of Facebook and Uber

Dijital Kapitalizmin Açığa Çıkışı: Facebook ve Uber Örnekleri Üzerinden Toplumsal Etkilerinin Anlaşılması

Research Article / Araştırma Makalesi

Cansu ARISOY GEDİK.....111

Fransa Siyasetinde Belirsizlikler Dönemi: İkinci Macron İktidarı ve Sonrasına Dair Bir Analiz

A Period of Uncertainties in French Politics: An Analysis of the Second Macron Presidency and Beyond

Research Article / Araştırma Makalesi

Ozan ÖRMECİ.....137

Avrupa Birliği'nde Yükselen Milliyetçilik, Göç ve Terörizm Arasındaki İlişki: Kavramsal Bir Analiz

The Relationship Between Rising Nationalism, Migration and Terrorism in the European Union: A Conceptual Analysis

Research Article / Araştırma Makalesi

Melek Özlem AYAS – Zeynep Ece ÜNSAL.....157

Bölge Halkının Putin Rejimine Karşı Tepkisi: Rusya-Ukrayna Savaşı Örneği

Regional People's Reaction to Putin's Regime: The Example of the Russia-Ukraine War

Research Article / Araştırma Makalesi

Sehabet NECİYEV.....187

The Other Colonial Empire: Reconsidering Soviet Rule in the Caucasus and Central Asia Through a Post-Colonial Lens

Diğer Sömürge İmparatorluğu: Kafkasya ve Orta Asya'daki Sovyet Hakimiyetinin Post-Kolonyalizm Bakış Açısıyla Yeniden Değerlendirilmesi

Research Article / Araştırma Makalesi

Oğuzhan GÖKSEL – Natavan HÜSEYNOVA.....211

DOI Numaraları / DOI Numbers

FCPE October 2024 Year 10 Number 2 DOI: 10.17932/IAU.FCPE.2015.010/2024.1002

Digital Capitalism Unveiled: Understanding Its Impact for Society through Cases of Facebook and Uber

Dijital Kapitalizmin Açığa Çıkışı: Facebook ve Uber Örnekleri Üzerinden Toplumsal Etkilerinin Anlaşılması

Cansu ARISOY GEDİK

10.17932/IAU.FCPE.2015.010/fcpe_v010i2001

Fransa Siyasetinde Belirsizlikler Dönemi: İkinci Macron İktidarı ve Sonrasına Dair Bir Analiz

A Period of Uncertainties in French Politics: An Analysis of the Second Macron Presidency and Beyond

Ozan ÖRMECİ

10.17932/IAU.FCPE.2015.010/fcpe_v010i2002

Avrupa Birliği'nde Yükselen Milliyetçilik, Göç ve Terörizm Arasındaki İlişki: Kavramsal Bir Analiz

The Relationship Between Rising Nationalism, Migration and Terrorism in the European Union: A Conceptual Analysis

Melek Özlem AYAS – Zeynep Ece ÜNSAL

10.17932/IAU.FCPE.2015.010/fcpe_v010i2003

Bölge Halkının Putin Rejimine Karşı Tepkisi: Rusya-Ukrayna Savaşı Örneği

Regional People's Reaction to Putin's Regime: The Example of the Russia-Ukraine War
Sehabet NECİYEV

10.17932/IAU.FCPE.2015.010/fcpe_v010i2004

The Other Colonial Empire: Reconsidering Soviet Rule in the Caucasus and Central Asia Through a Post-Colonial Lens

Diğer Sömürge İmparatorluğu: Kafkasya ve Orta Asya'daki Sovyet Hakimiyetinin Post-Kolonyalizm Bakış Açısıyla Yeniden Değerlendirilmesi

Oğuzhan GÖKSEL – Natavan HÜSEYNOVA

10.17932/IAU.FCPE.2015.010/fcpe_v010i2005

From the Editor

In her article “*Digital Capitalism Unveiled: Understanding Its Impact for Society through Cases of Facebook and Uber*”, Cansu Arısoy Gedik analyzes digital technologies, particularly Facebook and Uber, that reshape traditional economic paradigms, influencing consumption and employment significantly. Gedik uses Dan Schiller’s theoretical framework in her paper to examine the impacts of these technologies on economic structures and social behaviors, alongside the associated risks through the lens of political economy. She makes a critical analysis through the case studies of aforementioned technologies, i.e. emblematic of social media networks and the gig economy respectively. According to the author, Facebook, with its business model based on the commodification of user data, exemplifies digital capitalism’s vulnerabilities as showcased during the Cambridge Analytica scandal, where data privacy breaches had far-reaching implications on policy and regulatory frameworks. This incident emphasizes the urgent need for strict data protection laws that mandate clear user consent and ensure data mobility. On the other hand, Gedik argues that Uber’s model highlights the unstable nature of gig work under digital capitalism. By classifying drivers as independent contractors, Uber not only minimizes costs but also shifts substantial risk onto the workers, illustrating the need for policies that redefine worker classifications and provide comprehensive rights and benefits to gig workers. As a result, the author argues that these case studies not only reflect Schiller’s critique of digital economic models, but also emphasize the transformative potential of digital technologies, stressing the need for robust regulatory frameworks that protect interests of all stakeholders in the digital capitalism ecosystem.

In his article “*A Period of Uncertainties in French Politics: An Analysis of Second Macron Presidency and Beyond*”, Ozan Örmeci makes an analysis of President Emmanuel Macron’s political strategy and the governmental crisis in 2024 in line with the French constitution and in light of the specific characteristics of the semi-presidential system. His article is based on the statements of French political leaders as primary sources and the news in the French press as secondary sources in order to analyze the 2024 French government crisis through a case study method. Örmeci tries to analyze President Macron’s strategy to preserve his power and his reactions to the governmental crisis. He concludes that although the government crisis seem resolved with the appointment of Michel Barnier as the Prime Minister by President Macron, political problems are possible in the country’s future when the polarized political environment and political system in France are considered. Örmeci adds that unless a new political actor is born in the future, Macron will continue playing a critical actor in French politics despite his deficiencies.

In their article, *“The Relationship Between Rising Nationalism, Migration and Terrorism in the European Union: A Conceptual Analysis”*, Melek Özlem Ayas and Zeynep Ece Ünsal analyze the rising nationalist movements in Europe from a conceptual point of view by focusing on the concepts of migration and terrorism. In this context, they analyze how the concept of migration and its movements are perceived within Europe and the European Union in a way to feed security concerns. They argue that analysing the increasing terrorist incidents in Europe not only from a security perspective, but also in the light of different but interconnected concepts such as migration and nationalism will enable an understanding of situations such as the risk of marginalization of migrants, states’ perception of migration as a threat and the implementation of harsh migration policies accordingly. Their study takes Europe and the European Union as a geographical constraint and takes the terrorist act of 2001 as a turning point, which gave rise to a new perspective for many concepts. At the end of their study, the authors conclude that there is an accepted connection between terrorist acts in Europe and the phenomenon of migration, which also has a projection of the concept of nationalism.

In his article *“Regional People’s Reaction to Putin’s Regime: The Example of the Russia-Ukraine War”*, Sehavet Neciyev argues that after Vladimir Putin took office in 1999, he made close alliances with some of the countries’ leaders that were part of the former Soviet Union and claimed to be a regional power. Putin has often managed to oppose the colonial policies of Western countries with his close allies. However, since Putin and his close allies could not meet the democratic demands of the societies they governed, they were forced to pursue oppressive policies. The author adds that while geopolitical tensions, economic inequalities, unemployment problems, injustice, corruption, and environmental problems in the countries under the pressure of the Russian administration continued to grow, the people preferred to remain silent because they were afraid of the law enforcement forces. However, unlike other countries, the people in Ukraine managed to unite against the Putin regime and voice their reaction. Therefore, the reactions of the Ukrainian people reflect the anger of the entire people of the region living under the oppression of the Putin regime. In his study, Neciyev uses the qualitative research methodology. He first analyzes Putin’s regime in the context of the system theory, and, then, in the second stage, he discusses Putin’s article *“About the historical unity of Russians and Ukrainians”*. Neciyev’s study tries to answer why the people in the region do not welcome the Putin regime. In the conclusion part, he answers this question and suggests that the authoritarian leaders should respect their people’s rights, decrease income inequality and corruption as well as protect judicial independence. Otherwise, he suggests that societies under authoritarian regimes should change their rulers if they want to

live in a peaceful and prosperous environment like the European countries.

In their article “*The Other Colonial Empire: Reconsidering the Soviet Rule in the Caucasus and Central Asia Through a Post-Colonial Lens*”, Oğuzhan Göksel and Natavan Hüseynova argue that the rule of Soviet Union over the Caucasus and Central Asia represents a significant, but overlooked case of colonialism within the development studies literature. Despite extensive Post-Colonial critiques of Western imperialism, the Soviet Union’s role as a colonial power in Eurasia remains largely underestimated. The authors argue that this oversight may stem from the ideological affinity between Marxism and Post-Colonialism, with many scholars – sympathetic to various strands of Marxist ideology – reluctant to critique the Soviet Union. In their study, Göksel and Hüseynova try to re-conceptualize Soviet policies in the Caucasus and Central Asia such as encompassing political repression, economic exploitation, and cultural assimilation as forms of colonial domination by using the Post-Colonial theoretical framework. In addition, the Soviet Union’s practices in these regions mirror those of Western colonial empires including forced collectivization, resource extraction, and cultural suppression. In their study, Göksel and Hüseynova seek to fill a crucial gap in the literature by offering a nuanced understanding of Soviet imperialism and contributing to a broader discourse on the nature of colonialism beyond Western contexts.

We thank all authors for their contribution to this issue with their analytical and valuable pieces. We are also very grateful to our colleagues, particularly our assistant Ecem COŞAR CANLIER, the Rector of IAU, Professor İbrahim Hakkı AYDIN, and the President of IAU, Professor Mustafa AYDIN, for their continued support for the FCPE.

Assoc. Prof. Murat KASAPSARAÇOĞLU

Assist. Prof. Hazar VURAL JANE

Editors

DIGITAL CAPITALISM UNVEILED: UNDERSTANDING ITS IMPACT FOR SOCIETY THROUGH CASES OF FACEBOOK AND UBER

Cansu ARISOY GEDİK*

Assistant Professor, Istanbul Kent University, Public Relations and Advertising
ORCID: 0000-0001-7231-8139. Email: cansu.arisoy@kent.edu.tr

ABSTRACT

The convergence of digital capitalism and political economy offers a profound area for exploration, highlighting the complex interactions between technology and economy in today's global digital landscape. Central to this study are the digital technologies that reshape traditional economic paradigms, influencing consumption and employment significantly. Utilizing Dan Schiller's theoretical framework, this paper examines the impacts of these technologies on economic structures and social behaviours, alongside the associated risks through the lens of political economy. A critical analysis is presented through the case studies of Facebook and Uber, emblematic of social media networks and the gig economy respectively. Facebook, with its business model based on the commodification of user data, exemplifies digital capitalism's vulnerabilities as showcased during the Cambridge Analytica scandal, where data privacy breaches had far-reaching implications on policy and regulatory frameworks. This incident emphasizes the urgent need for strict data protection laws that mandate clear user consent and ensure data mobility. Uber's model highlights the unstable nature of gig work under digital capitalism. By classifying drivers as independent contractors, Uber not only minimizes costs but also shifts substantial risk onto the workers, illustrating the need for policies that redefine worker classifications and provide comprehensive rights and benefits to gig workers. These case studies not only reflect Schiller's critique of digital economic models but also emphasize the transformative potential of digital technologies, stressing the need for robust regulatory frameworks that protect interests of all stakeholders in the digital capitalism ecosystem. This analysis contributes significantly to our understanding of digital capitalism, particularly in how it interfaces with governance and societal structures, offering critical insights into the formulation of policies that safeguard social and economic welfare in the digitized age.

Keywords: *Digital Capitalism, Economic Transformation, Data Privacy, Gig Economy, Societal Change*

* Research Article, Received: 10.02.2024, Accepted: 23.10.2024
In this article, Ethical Committee Approval is not needed.

DİJİTAL KAPİTALİZMİN AÇIĞA ÇIKIŞI: FACEBOOK VE UBER ÖRNEKLERİ ÜZERİNDEN TOPLUMSAL ETKİLERİNİN ANLAŞILMASI

ÖZ

Dijital kapitalizm ile ekonomi politiğin yakınsaması, günümüzün küresel dijital ortamında teknoloji ve ekonomi arasındaki karmaşık etkileşimleri vurgulayarak derin bir araştırma alanı sunmaktadır. Bu çalışmanın merkezinde de geleneksel ekonomik paradigmaları yeniden şekillendiren, tüketimi ve istihdamı önemli ölçüde etkileyen dijital teknolojiler yer almaktadır. Dan Schiller'in teorik çerçevesini kullanan bu makale, bu teknolojilerin ekonomik yapılar ve sosyal davranışlar üzerindeki etkilerini ve ilgili riskleri ekonomi politiğin merceğinden incelemektedir. Sırasıyla sosyal medya ağlarının ve esnek ekonominin sembolü olan Facebook ve Uber'in örnek olay incelemeleri aracılığıyla eleştirel bir analiz sunulmaktadır. Facebook, kullanıcı verilerinin metalaştırılmasına dayanan iş modeliyle, veri gizliliği ihlallerinin politika ve düzenleyici çerçeveler üzerinde geniş kapsamlı sonuçlara yol açan Cambridge Analytica skandalı sırasında sergilenen dijital kapitalizmin güvenlik açıklarına örnek teşkil etmektedir. Bu olay, açık kullanıcı rızasını zorunlu kılan ve veri hareketliliğini güvene alan katı veri koruma yasalarına olan acil ihtiyacı vurgulamaktadır. Uber'in modeli, dijital kapitalizm altında geçici işlerin istikrarsız doğasını vurgulamaktadır. Uber, sürücülerini bağımsız yükleniciler olarak sınıflandırarak yalnızca maliyetleri en aza indirmekle kalmaz, aynı zamanda önemli riskleri çalışanların üzerine yıkar; bu da işçi sınıflandırmasını yeniden tanımlayan ve iş çalışanlarına kapsamlı haklar ve faydalar sağlayan politikalara olan ihtiyacı göstermektedir. Bu vaka çalışmaları yalnızca Schiller'in dijital ekonomik modellere yönelik eleştirisini yansıtmakla kalmaz, aynı zamanda dijital kapitalizm ekosistemindeki tüm paydaşların çıkarlarını koruyan sağlam düzenleyici çerçevelere olan ihtiyacı vurgulayarak dijital teknolojilerin dönüştürücü potansiyelini de vurgular. Bu analiz, dijital kapitalizme ilişkin anlayışa, özellikle de yönetim ve toplumsal yapılarla nasıl etkileşime girdiği konusunda önemli ölçüde katkıda bulunarak, dijitalleşen çağda sosyal ve ekonomik refahı koruyan politikaların formülasyonuna yönelik kritik içgörüler sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: *Dijital Kapitalizm, Ekonomik Dönüşüm, Veri Gizliliği, Gig Ekonomisi, Toplumsal Değişim*

INTRODUCTION

The intersection of digital capitalism and political economy offers fertile ground for inquiry, providing valuable insights into the intricate interplay of technology, economics, and governance in our increasingly digitized global landscape. Digital capitalism delineates an economic paradigm propelled by digital technologies, platforms, and networks, exerting profound transformations across production, consumption, and distribution processes. Within the purview of political economy, scrutinizing this phenomenon facilitates a critical examination of power dynamics, regulatory frameworks, and socio-economic ramifications.

The primary aim of this paper is to explore how digital technologies redefine economic architectures, influence social behaviours, and introduce new risks. It also seeks to assess the varied effects of societal values, regulatory frameworks, and power dynamics on the development and utilization of these technologies. By employing a political economy perspective, this study puts forward the complex interactions between technological innovations and socio-economic structures. Illustrated through the case studies of Facebook and Uber, this investigation contributes to a nuanced understanding of the modern landscape of digital capitalism and its extensive implications for governance and societal organization.

In this exploration of digital capitalism, Dan Schiller's theoretical framework serves as a guiding principle to navigate the complexities inherent in this evolving economic landscape. Schiller's conceptualization of digitalization as a fundamental aspect of digital capitalism offers a holistic perspective to dissect the integration of digital tools into production processes. Through the lens of Schiller's insights, the study unveils the underlying mechanisms propelling the progression of digital capitalism and its ramifications for contemporary economic frameworks. By embracing Schiller's theoretical framework, the research anticipates illuminating insights into the transformative potential of digital technologies within the capitalist economy, thus elucidating the intricate interplay among technology, economics, and societal dynamics.

Two illustrative case studies—Facebook's data commodification model and Uber's gig economy structure—provide empirical evidence of these dynamics. Facebook, through its engagement in extensive data mining and user surveillance, typifies the exploitative economic practices under digital capitalism, as exposed by the Cambridge Analytica scandal. This incident

not only highlighted the massive implications of data privacy breaches but also triggered global discourse on the need for robust data governance frameworks, exemplifying the critical need for transparency and user data protection in digital platforms.

Conversely, Uber's operational model, which classifies drivers as independent contractors rather than employees, reflects the precarious employment standards within the gig economy—a sector based on digital platforms' dominance. This classification minimizes labour costs and maximizes operational flexibility at the expense of worker security and benefits, thus sparking significant legal and social debates on the redefinition of employment and labour rights in the digital age.

These case studies highlight the significant impact of digital technologies on reshaping economic paradigms, deepening discussions on the socio-economic and governance challenges brought about by digital capitalism, as described by Schiller. They validate Schiller's theoretical framework and reveal how these theories play out in real-world scenarios, often revealing problematic issues. This analysis provides a thorough view of how digital technologies can be both transformative and disruptive. Furthermore, this paper will suggest specific policy interventions aimed at reducing the negative effects and maximizing the positive aspects of digital capitalism. These policies will focus on refining regulatory frameworks, improving labour conditions, and protecting data privacy, all with the goal of creating a fairer digital marketplace.

RISE OF DIGITAL CAPITALISM: A NEW ERA UNFOLDS

The term “digital capitalism” came into use in the late 1990s to explain how digital technologies were affecting the course of economic globalization. However, there lacks a singular theory comprehensively elucidating the origins and evolution of this phenomenon. Various concepts rooted in Marxist theories delineate the novel dynamics of capitalism's evolution encapsulated by digital capitalism. These frameworks underscore the significance of information and communication technologies engendered by the globalization surge within capitalist structures. Pace introduces several definitions of digital capitalism (Pace, 2018: 1):

Digital capitalism now signifies several phenomena at once: transformations in technologies of production (Fuchs, 2013), in objects of production (Nachtwey & Staab, 2015), in property regimes of ownership (Schiller,

1999), in work styles of laborers (Betancourt, 2010; Qiu, 2014), and in managerial styles of firms (Wajcman, 2015). The concept is effectively working overtime, generating more confusion than clarity.

Among the scholars who studied digital capitalism, Dan Schiller (1999) delineates the evolution of the digital capitalism concept. Within this seminal work, American scholar Schiller emerges as the inaugural critic of the capitalist underpinnings driving the Information and Communication Technology (ICT) revolution. Employing empirical analyses of various industries, he demonstrated the pervasive integration of information networks within the capitalist economy and culture to an unprecedented extent. These networks have emerged as indispensable instruments for capitalist advancement, precipitating a notable transition in the political economy toward digital capitalism. Schiller shifts the focus from solely examining the new economic dynamics resulting from the digital technological revolution to exploring the intrinsic connection between digitalization and capitalist evolution that is based on information and communications technologies.

In Schiller's view, the Internet and large telecommunications systems have made it easier for economic activities to happen across borders, which has greatly increased the cultural and social effects of capitalism. Schiller explores the concept of digital capitalism by examining digitalization, which entails the use of digital tools for production. This practice not only enhances efficiency but also exerts a substantial influence on both the economy and politics, surpassing mere facilitation of corporate communication. Schiller underscores the surge in digitalization, particularly coinciding with the ascendancy of neoliberalism, and emphasizes the concurrent proliferation of the internet.

Schiller believes digital capitalism highlights the increasing importance of communication and information in the global economy. The rise of the information-driven economy, especially during the 1990s, triggers significant changes in economic transitions. In essence, digital capitalism denotes a form of capitalism conducted primarily through internet connectivity. This highlights the crucial role of the internet in shaping the new economic landscape, as it serves as the foundational infrastructure for digital capitalism to thrive. Through the lens of Schiller's insights, exploring the internet's role becomes essential in understanding how communication and information technologies have fundamentally reshaped economic structures and dynamics in the contemporary era.

EXPLORING THE INTERNET'S ROLE IN SHAPING THE NEW ECONOMIC LANDSCAPE

Neoliberalism, perceived as a contemporary phase of capitalism emerging in the mid-1970s, attained global diffusion throughout the 1980s and burgeoned into a worldwide phenomenon by the 1990s. Within this paradigm of capitalism, the acquisition of knowledge and information constitutes the foundation for accumulation and profit: “The slippery and uncertain structure of the internet is affected by the structure of the neoliberal environment and its results can be easily manipulated. The internet connection, which allows the right to be accepted as wrong and the wrong as right, needs to be viewed together with the neoliberal policies that dominate today” (Çelik and Arisoy, 2015: 4).

The contemporary manifestation of capitalism, referred to as digital capitalism, originated in the 1970s and has experienced steady growth since the late 1980s. According to Schiller (2023: 527): “during the 19th and early 20th centuries, capitalist industrialization reorganized every major sector while also establishing new industries; so too today, a digital growth pole has been activated generally.” This activation has led to various changes.

Firstly, there has been a restructuring and automation of production and management processes centred around information. This entails a fundamental transformation in how goods and services are produced and managed, with a strong emphasis on leveraging information technologies.

Secondly, there has been a heightened level of adaptability in product manufacturing and procedural workflows. This increased flexibility allows businesses to respond more dynamically to changing market demands and technological advancements.

Thirdly, there has been a dispersion of production and decision-making, giving rise to a novel hierarchical model characterized by network utilization. This decentralization of operations enables greater agility and responsiveness within organizations, fostering innovation and collaboration.

Lastly, there has been the emergence of extensive collaboration among enterprises, alongside the establishment of new business divisions both within and across sectors. This collaborative ecosystem facilitates knowledge sharing, resource pooling, and joint ventures, driving

synergies and enhancing competitiveness in the global marketplace. Today “from production and commerce to socialization and political mobilization, from governance and finance to urban development and labour relations, it is hard to imagine a domain that has not been subject to the multifaceted implications of digital platforms” (Yeşilbağ, 2022: 1). Therefore, throughout this transformation, telecommunications have become essential in both developed and underdeveloped economies.

From the 1990s onward, during the Internet era, the United States underwent a phase that dubbed the new economy, characterized by low inflation rates, robust employment figures, and swift economic expansion. This period lauded the information technology revolution, fostering a belief that concepts such as the knowledge economy and the information economy held the potential to resolve all capitalist challenges:

In the development of America’s ‘new economy’ in the 1990s we can place the role of the fourth wave of soft-tech development on a par with the activating forces of information technology. Soft technology innovations, such as global management, venture capital, innovation in the stock market, transnational merger techniques, virtual organization techniques and modern physical distribution technology have prepared the way for the rapid application of information technology, the Internet and biotechnology in the world’s markets; and they have enabled overall improvements in industrial efficiency, as well as facilitating the development of intellectual service industries (Jin, 2005: 25-26).

Schiller notes that the notion of the information economy blurs the line between perceiving information solely as a practical instrument and as a commodity generated by individuals employed to sell in the market for wages. Nevertheless, during the 1990s, digital capital had not yet fully evolved into digital capitalism:

This split had not yet occurred in 1999, when I first framed an account of digital capitalism. At that time, the US enjoyed unchallenged primacy. Indeed, with the collapse of the Soviet Union; the decision by China’s party-state to reinsert China into global capitalism; and the immobilization of the Non-Aligned Movement – the anti-imperialist bloc formed decades before by nations of the Global South - the United States seized the opportunity during the 1990s to reorder the world. (Schiller, 2023: 528).

Today, in modern times, the world has witnessed the widespread adoption of internet, mobile devices, digital platforms, Internet of Things (IoT), Virtual Reality (VR), Big Data and Artificial Intelligence (AI). These developments have propelled the digital economy to the forefront of socioeconomic progress, showcasing both its benefits and drawbacks. This surge in digitalization has sparked a considerable increase in interest surrounding digital capitalism and related concepts. Various terms such as “digital capitalism,” “digital economy,” “platform economy,” have emerged to delineate novel organizational structures reliant on digital technology. The digital economy incorporates data and digital knowledge as crucial elements of production, utilizing modern information networks and information and communication technologies (ICT) to improve productivity and strengthen economic structures. The platform economy revolves around efficiently orchestrating social production and reproduction processes by harnessing the capabilities of data collection, transfer, calculation, and processing. Lafuente (et al., 2022:3) call this as “the platformization of the economy” and emphasize that it “has reshaped the structure of markets. In this new context, digital platforms have become the leaders of the digital platform economy with private regulatory power”. In this sense, digital platforms are very important for both the digital economy, where economic activities are done using digital technology, and the platform economy, which looks at how businesses organize their production methods. So, these platforms are key players in both types of economies. In the context of digital capitalism, the examination of digitalization’s impact on capitalism encompasses an analysis of how these platforms shape economic activities and production methods within the broader capitalist system.

Digital capitalism closely examines how digitalization affects the way capitalism works, using a perspective like classical Marxist analysis. Considering historical patterns, the emergence of digital capitalism can be discerned from capitalists’ efforts to address economic challenges. During the 1970s, confronted with economic stagflation—characterized by a combination of stagnant economic growth and high inflation—and heightened international competition, Western nations sought to elevate interest rates and enhance competitiveness. To attain this goal, they instigated transformations within their economies through the adoption of disruptive innovation. At the core of this transformation was the digital economy, which spearheaded a revolutionary shift in production methodologies via advancements in information technology. Not only did it furnish digital

infrastructure conducive to globalization and financialization, but it also evolved into a pivotal component of monopoly capital.

Throughout the last decades, the fluctuations in digital capital have emerged as a crucial facet of the evolving capitalist economy. It resembles a historical ledger documenting capitalists' attempts to navigate economic crises, alternating between success and failure. "Geographically, this 'world economy' of the sixteenth century expanded to western, southern, and east-central Europe, and included the Mediterranean, Latin America, and the coast of West Africa" (Heller, 2020: 82). According to Marx's theory, as capitalism advanced through industrialization, it led to the creation of a global market, increased connections between economies worldwide, defined how labour was distributed globally, and allowed the Britain to become dominant in international trade across various key industries. In this sense, Silverwood and Berry emphasize that (2023: 123) "state capitalism in Britain has rarely been bound to the geographical limitations of the nation-state; it has been a transnational project, centred variably on empire, Europe and the global market, with industrial policy tailored to enable the British economy to exploit and/or service these various spaces by 'making markets' (meaning creating, structuring, and sustaining markets)".

Thus, when assessing the impact of digital capitalism on the global market, it is important to consider its role in driving globalization and the growth of platform capital. While digital capitalism often presents itself as an economic revolution, it can also mask issues like privatization, exploitation, and inequality. Additionally, noticeable changes in consumption and employment have emerged as these processes became increasingly digital and modernized.

EVOLUTION OF CONSUMPTION: THE DIGITAL CAPITALIST SHIFT

Under the auspices of digital capitalism, significant shifts have transpired not only in employment patterns but also in consumption dynamics. The digital economy has significantly revolutionized daily purchasing habits, offering greater convenience, variety, and personalization. Furthermore, it has enhanced backend operations such as logistics and warehousing, resulting in cost reductions and expedited transactions: "During the period following the Covid-19 pandemic, we observe that a large portion of shopping centres have transitioned to digital platforms. During this time,

internet users have become accustomed to shopping online for various reasons, making e-commerce platforms increasingly the new living spaces of the digitalized consumer [...] Even sellers who resisted switching to e-commerce until [the pandemic period] were forced to sell online” (Arisoy Gedik & Pirol, 2022: 150-151). Digital capitalism has brought about significant modernization in consumption patterns, which plays a crucial role in generating surplus value. The sector associated with consumption in the realm of digital capitalism is experiencing rapid growth, outpacing the overall growth rate of the Gross Domestic Product (Ding & Chai, 2022: 37). As a result, it has become a significant source of wealth for digital capital on a global scale.

Online shopping platforms have become predominant in the retail sector due to their capabilities in intelligent product recommendations, personalized matching, one-click purchasing, expedited delivery, end-to-end tracking, and incorporation of consumer feedback for enhancement. As a result, in these days “consumption is no longer simply an activity arising out of necessity. It has become a part of people’s lifestyles” (Arisoy Gedik & Pirol, 2022: 144). Numerous service platforms have swiftly seized market share by leveraging many digital resources and live interactions. Consequently, online media, social networking sites, video streaming, and gaming platforms have emerged as primary arenas for cultural consumption among people.

Wi-Fi has become as indispensable as air and water in contemporary times. Digital capitalism has significantly transformed consumption patterns in the digital era, particularly through the proliferation of e-commerce platforms. These platforms serve as key components of digital capitalism, leveraging digital technologies to facilitate online transactions between consumers and businesses. With the ease of online shopping, consumers can now browse and purchase a wide variety of products and services with just a few clicks, and this is transcending geographical boundaries and time constraints. This seamless integration of technology into the consumption process has reshaped traditional retail practices, leading to a paradigm shift in how goods and services are bought and sold. Moreover, e-commerce platforms often employ data-driven strategies to personalize the shopping experience, leveraging consumer insights to tailor product recommendations and marketing campaigns. This convergence of digital capitalism and e-commerce underscores the symbiotic relationship between

technological innovation, consumer behaviour, and economic dynamics in the digital age.

The evolution of e-commerce within digital capitalism has significant implications for information security too. As exemplified by platforms like Facebook, as consumers increasingly engage in online interactions the volume of sensitive data exchanged over digital channels has surged. However, this increased connectivity also exposes individuals and businesses to greater risks of data breaches, cyber-attacks, and identity theft. In the digital capitalist context, where data is a valuable commodity, solid information security measures are crucial to protect against these evolving threats.

As a result, while e-commerce offers unprecedented convenience and accessibility, it also underscores the need for vigilant risk management strategies to reduce the inherent vulnerabilities of digital interactions. These platforms illustrate the critical balance between leveraging data for business innovation and ensuring the privacy and security of users in the digital capitalist era.

EVOLUTION OF RISK: INFORMATION SECURITY IN DIGITAL CAPITALISM

Given consumers' significant daily engagement with social media platforms, marketers increasingly prioritize designing advertising campaigns that enhance customer engagement to maximize the effectiveness of their advertisements. This trend is further amplified by the growing influence of influencer marketing. The integration of personalized ads into consumers' social media feeds is considered the most effective method for promoting brand or product recall. On one hand digital capitalism has increased consumption efficiency, on the other hand it has introduced consumers to widespread risks, notably including information security vulnerabilities.

Today, for elevated ease of access, consumers are required to grant access to their personal data, thereby jeopardizing data security. Furthermore, the collection of consumer preference data for personalized advertising aims to influence purchasing decisions, often leading to irrational and excessive spending. This is an issue that is also studied psychologically (Pellegrino, et al.: 4). When consumers shop online, excessive, or unnecessary purchases may develop compulsive buying. Compulsive buyers prefer to use the Internet or social media to avoid others discovering their dysfunctional

purchase behaviour and to avoid being exposed to others' opinions; as a result, compulsive buyers who usually shop to improve their feelings or relieve psychological pressure are more prone to Internet compulsive buying intentions and behaviours.

Consumer traits might be employed for screening purposes, leading to instances of price differentiation or potential access bias. For example, individuals may be denied access to private healthcare coverage or employment interviews on digital platforms based on certain unfavourable traits revealed by their data. It is crucial to acknowledge that while data-driven decision-making can bolster efficiency, it also elicits ethical apprehensions, particularly when it engenders discrimination or unjust treatment predicated on personal characteristics.

There are many examples of how consumer characteristics can lead to either price discrimination or access discrimination. For example, e-commerce platforms leverage consumer data to dynamically adjust prices based on variables such as geographic location, browsing history, or device type. For instance, individuals residing in affluent neighbourhoods may encounter higher product prices compared to those in less prosperous areas. Insurance providers also utilize personal data, including health records and lifestyle choices, to ascertain premium rates. This could result in individuals with specific health conditions or high-risk behaviours facing elevated premiums or even being denied coverage entirely. In the realm of online recruitment, some organizations deploy automated systems to analyse applicants' personal data. If certain attributes are perceived as unfavourable, such as age, gender, or socioeconomic status, this could lead to discriminatory practices during the hiring process. Financial institutions similarly employ personal data to evaluate lending risk, with individuals possessing lower credit scores or financial behaviours potentially offered loans with higher interest rates compared to those with more favourable financial profiles. Finally, admission processes at educational institutions may be influenced by personal data, potentially leading to discriminatory outcomes. Algorithmic biases could favour applicants from specific demographic groups, thereby impacting access to educational opportunities. Additionally, misuse of consumer privacy data poses risks such as financial fraud and personal attacks. Furthermore, the societal emphasis on garnering a large online following and attention exacerbates issues like cyberbullying.

Another risk associated with digital capitalism pertains to diminished information quality. Despite the aggregation of vast amounts of data at a minimal cost, there has been insufficient improvement in the calibre and variety of information. For instance, the integrity of search engine ranking mechanisms, whether they are organic or influenced by capital, is often at odds with the profit model of digital capitalism.

Other risks pertain to information distraction, where individuals across various age groups, including teenagers, adults, and the elderly, have access to valuable digital resources but often find themselves immersed in continuous online entertainment. Therefore, in our day, personal progress in the digital age relies on using digital tools effectively for self-improvement, while avoiding distractions online. In this sense, in July 2018, the French Parliament passed legislation prohibiting elementary and middle school students from bringing “cell phones and other electronic communication devices [...] [to] kindergartens, elementary schools, and middle schools” (Library of Congress, 2018). This development brings us to the concept of “attention economy” which was originally introduced by Herbert A. Simon in the late 1960s as stated by United Nations Economist Network (2023) to describe the challenge of information overload within an economic framework. However, its relevance has surged in recent years, particularly with the proliferation of the internet, which has exponentially increased the availability of content. In this digital landscape, attention has emerged as the scarce resource that dictates the consumption of information, with an abundance of content vying for limited attention spans (United Nations Economist Network, 2023). According to Reena and Udit (2020: 1), the phenomenon also known as “the goldfish effect” suggests that users’ attention spans on social media average are around 8 seconds. This limitation provides marketers with a brief window of opportunity to convey their messages effectively and influence consumers’ perceptions.

Within the framework of digital capitalism, the Internet transcends its traditional role as a sole communication and production tool; instead, it serves as a crucial gateway to access information. Information exerts a profound influence on the industrial domain, governing inputs, operations, and the allocation of digital capital for profit, transcending its conventional status as a mere commodity. Financial monopolies’ strategic investments in information technology underscore a critical aspect of employment

dynamics in the digital capitalist era. In this respect Schiller states that: “to understand digital capitalism therefore requires us to look beyond the familiar suppliers of consumer markets – Google, Meta, Amazon, Microsoft, Apple – to include both many diversified suppliers and, above all, corporate tech users on the demand side” (2023: 527).

Schiller’s statement emphasizes the need to broaden our understanding of digital capitalism beyond the prominent consumer market suppliers such as Google, Meta (formerly Facebook), Amazon, Microsoft, and Apple. He suggests that it is essential to consider not only these well-known companies but also the diverse range of suppliers and, importantly, the corporate users of technology on the demand side. In other words, Schiller is advocating for a more comprehensive analysis that includes not just the major tech companies but also the various entities that utilize digital technologies for their operations and activities. By doing so, we can gain a deeper understanding of how digital capitalism operates and its implications for different stakeholders in the economy. By leveraging advancements in data acquisition, transmission, and processing, these entities maintain a stronghold over the financial landscape, perpetuating the legacy of financial monopoly capitalism.

This emphasis on data-driven power dynamics highlights the digital capitalist framework, where access and control over data play vital roles. Similarly, Schiller’s statement underscores the importance of considering corporate tech users on the demand side, which aligns with the emphasis on data-driven power dynamics and the evolving nature of employment within the digital capitalist framework. This highlights the central role of data access and control in shaping employment opportunities and dynamics in the digital era. This issue touches on the critical role of data in modern digital capitalism, a theme that is exemplified through the case study of Facebook, particularly during the Cambridge Analytica scandal.

CASE STUDY 1: FACEBOOK AND DATA PRIVACY

By leveraging advancements in data acquisition, transmission, and processing, entities like Facebook maintain a stronghold over the financial landscape, perpetuating the legacy of financial monopoly capitalism in the digital age.

Facebook’s model of data commodification shows how digital platforms use user-generated content as a core asset, turning privacy into a

commodity and manipulating consumer behaviours through precision targeting. The Cambridge Analytica scandal serves as a stark example of how such practices not only influence economic and social behaviours but also have profound political implications, thereby intensifying the need for comprehensive data governance frameworks which will be given in detail below.

Based on Schiller's analysis underlining the importance of considering corporate tech users, in the context of Facebook, the platform's strategy to maximize revenue through data exploitation illustrates the central role of data access and control in shaping broader socio-economic dynamics. This case highlights the complex interplay between technological advancements and socio-economic structures within digital capitalism, emphasizing the transformative yet disruptive impact of digital technologies on societal organization.

This alignment with Schiller's theoretical insights into digital capitalism reveals the profound implications of data-centric business models on the global economic landscape, reflecting both opportunities and challenges in ensuring fair employment practices, protecting user privacy, and regulating monopolistic behaviours in the digital era. This captures the complexities and ethical considerations surrounding Facebook's business model in the digital capitalism era, particularly in relation to data commodification and its broader socio-economic impacts. This leads directly to the necessity for solid policy frameworks to address these issues which can be found below:

- Given Facebook's model of leveraging user-generated data, there is a critical need for strict data protection laws that go beyond existing frameworks like the GDPR. Policies should enforce not only consent but also clarity on how data is used, ensuring that users are fully aware of the implications of their consent.
- Policies should require platforms like Facebook to disclose their data processing and monetization practices transparently. This includes detailed reports on what data is collected, how it is used, and who it is shared with, providing users with clear information and control over their data.
- Regulations should ensure that companies using data-driven models for revenue also commit to fair employment practices. This includes providing fair compensation and career development opportunities to

employees whose work supports data collection and analysis functions.

- Considering the Cambridge Analytica scandal, there is an evident need for stricter oversight of political advertising on social media platforms. Policies should ensure transparency of funding sources, the authenticity of message origins, and strict penalties for misinformation.
- Comprehensive consumer data rights legislation that empowers users with ownership rights over their digital data, thus limiting how corporations can exploit personal information for profit should be implemented.

These policy offerings specifically target the critical issues arising from Facebook's data-centric practices. They strive to harmonize the economic advantages of digital technologies with the imperatives of privacy, consumer protection, and equitable socio-economic structures. By adopting these policies, governments and regulatory bodies can safeguard against the adverse effects of digital capitalism's growth, ensuring it does not undermine individual privacy, democratic integrity, and fair market competition. This approach aligns with Dan Schiller's perspectives on digital capitalism, emphasizing the necessity for a comprehensive regulatory strategy that addresses both the benefits and challenges of the digital economy, especially concerning employment, privacy, and socio-economic equality.

EVOLUTION OF EMPLOYMENT: DYNAMICS IN THE DIGITAL CAPITALIST ERA

In digital capitalism, the structure of employment has exhibited heightened flexibility and adaptability, marked by the swift and efficient dissemination of job market information. This period has witnessed a proliferation of diverse part-time employment opportunities, concomitant with the burgeoning prevalence of alternative employment structures such as the gig economy and sharing economy. To start with the gig economy, it involves a scenario where numerous self-employed individuals provide services and receive compensation based on the completion of tasks, facilitated by online intermediaries. On the other hand, the sharing economy revolves around the utilization of underutilized resources and time through rental agreements to engage in economic transactions.

The concept of the gig economy emerges in the process of sharing economy. It is a free-market system where organizations and freelancers

participate in short-term work arrangements. McKinsey (2023) defines it as deriving primary income from independent work. We now have access to project-based work and flexibility in our working hours. According to the ADP Research Institute, the gig economy has grown by 6 million people since 2010 (Lin, 2021). Furthermore, it is stated that (TeamStage, 2021) about 76% of gig workers indicate that they will not give up this type of employment method for a full-time job, largely due to the advantages of this type of employment. With the increasing popularity of “gigging,” which involves engaging in multiple freelance jobs simultaneously, according to Gallup data, 36% of US workers were involved in the gig economy in 2018. The gig economy is projected to constitute 40% of the American workforce by 2020. Also, it is expected that the size of the gig economy, based on the principle of resource sharing, will reach \$335 billion by 2025 (Hunt and Samman, 2019: 10).

Throughout history, technology has continuously shaped the way we work in every sector. During the days when we had to work from home due to the Covid-19 pandemic, the impact of technology on the work environment was felt in a radical way. While the effects of the pandemic may have been devastating, working by utilizing all the possibilities of technology has also created opportunities for many skilled workers who could not adapt to traditional working hours due to living conditions. In particular, women often have to choose between their careers and their lives at home. However, the pandemic has changed the world and led us to embrace entirely new life norms, all under the overarching influence of digital capitalism, which leverages technology to reshape economic structures and work dynamics.

In the realm of digital capitalism, workers experience a dichotomy of effects, encompassing both advantageous and detrimental outcomes. Positively, this paradigm fosters adaptability among workers, encouraging skill development that may culminate in augmented remuneration and diminished susceptibility to complete unemployment. However, it is imperative to acknowledge that the heightened flexibility in employment, particularly evident in large corporations and digital platforms, predominantly serves the interests of these entities, affording them enhanced autonomy in recruitment practices and workforce organization. The primary focus lies in companies’ endeavours to procure labour at minimal expense, minimizing associated risks and responsibilities

while maintaining a substantial pool of available workers. Furthermore, capitalism has pervaded individuals' daily routines through communication media, subtly blurring the distinction between leisure and work hours by shaping our time allocation patterns. In several countries, there has been a growing trend of newly created jobs being part-time and characterized by instability. As a result, the working class, or proletariat, is increasingly vulnerable and exposed to higher levels of risk in terms of employment security and financial stability.

The advent of technologies such as data analytics, cloud computing, and artificial intelligence, originally envisioned to facilitate human progress and contribute to endeavours such as ecological preservation, peacekeeping, and global equity, have been co-opted as instruments for profit generation and reproduction within the realm of digital capitalism. Today, instead of reducing how much capitalists exploit people, digital technology has expanded the ways they exploit people's work by involving every aspect of their lives through digital media. Digital labour generates a substantial volume of data for online platforms, which subsequently accrues as digital capital. Digital capitalists perpetuate the expansion of this digital capital by extracting surplus value from digital labour. The contemporary endeavour to exert control over and derive profit from the internet manifests as a subtler yet more potent manoeuvre than previous iterations.

In the current era dominated by digital capitalism, there is a noticeable decrease in the availability of secure, full-time employment positions. Industries such as retail, publishing, manufacturing, and even education, with the rise of online training opportunities, are considered traditional sectors that have particularly felt the effects of digital capitalism. In both developed and developing countries, jobs in labour-intensive sectors have been replaced due to the increasing presence of technology conglomerates, AI, data analysis, and digital platforms. Nonetheless some of the giant technology firms have been known to achieve significant valuations with relatively small numbers of employees. Hartmans (2020) mentions that "by the time Instagram was bought by Facebook in 2012, it only had 13 employees — including founders Kevin Systrom and Mike Krieger". Furthermore, Uță (2018) states that one week following its launch, Instagram had 100.000 users and by December 1 million users and by 2013, WhatsApp had 200 million active users and a staff of 50 (...) In 2014, WhatsApp was acquired by Facebook for \$22 billion.

Another notable facet of employment is the growing prevalence of the piece-wage system. As Ding and Chai state (2022: 39), Karl Marx viewed the piece-wage system as the most fitting form of compensation within the capitalist mode of production. With the progress of data computing, storage, and transmission, digital capitalism has attained increased authority over work procedures. As a result, the piece-wage system, which compensates workers based on the amount of work completed, is not limited to traditional manufacturing and service sectors. It has expanded into advanced scientific and technological service domains, exemplified by the gig economy. Under various labels like “crowdsourcing, subcontracting, and outsourcing” (ibid.), this model has increased the workload and risks for workers. While some workers may receive higher pay, the majority face greater exploitation.

A different characteristic of employment involves the increasing fusion of working hours with leisure time. During the Industrial Revolution: “as the US became industrialised, so households had more luxuries and whale oil lamps were greatly desired. Public buildings were lit by them” (Pitt, 2022). In parallel with this development, contemporary digital communication technologies and the immediate competitive demands enforced by digital capitalists exacerbated this trend.

As a result, digital workers may experience sleep deprivation due to the incessant demands of the digital economy. Social communication applications and platforms have integrated into professional environments, shaping work dynamics in the digital era. Notably, terms such as “996” and “007” have emerged to characterize work schedules prevalent in contemporary workplaces (Jie, et al., 2022). “996” denotes a schedule requiring people to work from 9 AM to 9 PM for six consecutive days each week; while “007” conveys the expectation of perpetual availability for work, symbolizing readiness to work 24/7. These terms have gained currency as buzzwords within the digital landscape, shedding light on the demanding and connected work cultures, particularly prevalent in the technology sector. This is exemplified by the case of Uber, a central player in the gig economy, which has reshaped labour relations through its operational model.

CASE STUDY 2: UBER AND THE GIG ECONOMY

Uber, as a flagship of the gig economy, capitalizes on the digital infrastructure

to facilitate a marketplace where drivers, as independent contractors, offer transportation services. This model is reflective of the heightened flexibility and adaptability, where employment is no longer tied to long-term engagements but is project-based and task-oriented. Uber's platform allows drivers to connect with customers efficiently, exemplifying the fast dissemination of job market information and the accessibility of part-time work.

However, this model also raises critical questions regarding the stability and security of such employment, as drivers do not receive the same benefits or protections as full-time employees. In the context of Uber, there are potential offerings related to policy that could be considered:

- Given how gig work operates on platforms like Uber, it's important to create policies that better define worker classifications. These policies should set clear criteria to distinguish between independent contractors and employees, ensuring that workers involved in key activities of a platform are recognized as employees and receive the benefits they deserve.
- Policies could mandate that gig economy platforms contribute to a fund that provides gig workers with social security benefits such as health insurance, pension contributions, and unemployment benefits. This would address the lack of security and benefits typically associated with gig work.
- Implementing minimum wage guarantees for gig workers could ensure they earn a liveable income despite the fluctuating nature of gig work. This policy could help reduce the financial instability often faced by workers in gig economy roles.
- New laws and regulations could be put in place to make platforms like Uber responsible for their workers' well-being. This would include making sure that fare details are clear, there are ways to address complaints, and safety standards are upheld.
- Legislation that allows benefits to be carried from one gig job to another, helping workers who engage with multiple platforms to maintain continuous coverage and accumulate benefits across gigs can be supported.

These policy offerings are consistent with the overarching theme of digital capitalism, addressing both the flexibility and the inherent insecurities of

gig economy work structures. The objective of advocating for these reforms is to maximize the advantages of the gig economy while minimizing its associated risks, thereby ensuring that the digital transformation of the job market positively influences worker welfare and economic stability. This strategy supports workers' rights and contributes to the stabilization of the gig economy sector, enhancing its sustainability within the digital economic landscape.

CONCLUSION

Digital capitalism has truly transformed how businesses function, moving from traditional models that struggled with data extraction to platforms that effectively utilize the vast potential of big data. This change is clearly demonstrated through the case studies of Facebook and Uber, which each represent different aspects of digital capitalism.

Facebook, for instance, shows the monopolistic tendencies that can arise within digital capitalism. By mastering data acquisition, transmission, processing, Facebook has not only established a dominant position within the social media landscape but also set precedents for how personal data can be commodified and utilized to drive significant economic gain. The Cambridge Analytica event underlined the profound implications of such data practices, highlighting the need for enhanced data protection regulations and transparency in data usage, as discussed in the policy offerings of this article. These reforms aim to reduce the risks associated with data monopolies and ensure a fairer digital marketplace.

Uber exemplifies the rise of new economic models such as the gig economy. By leveraging digital platforms to connect freelance workers with customers, Uber has facilitated a flexible yet unstable employment model. The gig economy, while offering independence and flexibility, also exposes workers to significant economic vulnerabilities due to the lack of traditional employment protections. The proposed policy regulations in this article (such as redefining worker classifications, ensuring minimum wage guarantees, and establishing platform accountability) aim to address these challenges, promoting a more sustainable and equitable gig economy.

Furthermore, the shift towards digital capitalism has indeed escalated the risks associated with digital operations, particularly cybersecurity threats and privacy breaches. These concerns necessitate solid cybersecurity frameworks and privacy laws to protect both businesses and individuals

from potential harms, ensuring the integrity and security of digital interactions.

Consequently, the intersection of digital capitalism and political economy unveils a dynamic landscape where technology, economics, and governance converge. Through the theoretical lens provided by Dan Schiller, this paper has explored how digital technologies reshape economic paradigms, influencing everything from consumption to employment.

The case studies of Facebook and Uber, along with the associated policy offerings, have been instrumental in illustrating the complex interplay between technology and socio-economic systems. By considering these examples and embracing Schiller's framework, this study has aimed to illuminate the transformative and disruptive potential of digital technologies within the capitalist economy, providing a deeper understanding of digital capitalism's contemporary landscape and its implications for governance and societal organization.

REFERENCES

- [1] Arısoy Gedik, C., & Pırol, M. (2022). Salgın Sonrası Yeni Gerçeklikle Yüzleşmek: Dijital Tüketicilerin Değişen Tepki ve Uyum Süreçleri. *TAM Akademi Dergisi*, 1(2), 139-160. <https://doi.org/10.58239/tamde.2022.02.004.x>
- [2] Betancourt, M. (2010). Immaterial value and scarcity in digital capitalism. *CTheory*, no pagination. http://ctheory.net/ctheory_wp/immaterial-value-and-scarcity-in-digital-capitalism/
- [3] Celik, H., & Arısoy, C. (2015). Bilginin Özgürleşememe Sorunu: Neoliberal Ortam İnternet İçeriğine Müdahaleler. *LaborComm 2015 – 6. Uluslararası İşçi ve İletişim Konferansı*, 1-22.
- [4] Ding, X., & Chai, Q. (2022). The rise of digital capitalism and the social changes it caused: How to develop the digital economy in socialist China. *China Political Economy*, 6(1), 35-43. doi:10.1108/CPE-10-2022-0017
- [5] Fuchs, C. (2013). Capitalism or information society? The fundamental question of the present structure of society. *European Journal of Social Theory*, 16 (4), 413–434. doi:10. 1177/1368431012461432
- [6] Hartmans, A. (2020, April 20). Instagram only had 13 employees when

it was bought by Facebook for \$1 billion. A decade later, here's where they've all ended up. *Business Insider Africa*. <https://africa.businessinsider.com/tech/instagram-only-had-13-employees-when-it-was-bought-by-facebook-for-dollar1-billion-a/zhzc9q6>

[7] Heller, H. (2020). The birth of capitalism in global perspective. In K. Yazdani & D. M. Menon (Eds.), *Capitalisms* (pp. xx-xx). Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/oso/9780199499717.003.0008>

[8] Hunt, A., & Samman, E. (2019). Gender and the gig economy Critical Steps for Evidence-Based Policy. *Working Paper 546*, 3-43. <https://euagenda.eu/upload/publications/untitled-198213-ea.pdf>

[9] Jie, G., Sym Foong, P., Yifan, Y., Weilin, J., Yijie, C., Xiayin, Y., & Perrault, S. (2022). From 996 to 007: Challenges of Working from Home During the Epidemic in China. *ACM, January*, 1-16.

[10] Jin, Z. (2005). *Global Technological Change from Hard Technology to Soft Technology*. Intellect Books.

[11] Lafuente, E., Ács, Z. J., & Szerb, L. (2022). Analysis of the digital platform economy around the world: A network DEA model for identifying policy priorities, *Journal of Small Business Management*, 1-45 doi:10.1080/00472778.2022.2100895

[12] Library of Congress. (2018, October 30). *France: Government Adopts Law Banning Cell Phone Use at School*. Retrieved February 9, 2024, from <https://www.loc.gov/item/global-legal-monitor/2018-10-30/france-government-adopts-law-banning-cell-phone-use-at-school/>

[13] Lin, J. (2021, June 25). *Reconstructing The Gig Economy Equation: How This Founder Is Optimizing Income and Opportunity For Gig Workers*. Forbes. Retrieved February 9, 2024, from <https://www.forbes.com/sites/jessicalin/2021/01/25/reconstructing-the-gig-economy-equation-how-this-founder-is-optimizing-income-and-opportunity-for-gig-workers/?sh=7aab816f16f0>

[14] McKinsey & Company. (2023, August 2). *What is the gig economy?* Retrieved February 9, 2024, from <https://www.mckinsey.com/featured-insights/mckinsey-explainers/what-is-the-gig-economy>

[15] Nachtwey, O., & Staab, P. (2015). Die Avantgarde des digitalen Kapitalismus. *Mittelweg*, 36(6), 59-84. <http://www.his-online.de/zeitschrift/mw36-archiv/1225/62015>

[16] Pace, J. (2018). *The Concept of Digital Capitalism*. *Communication Theory*, 28(3), 254–269.
doi:10.1093/ct/qtx009

[17] Pellegrino, A., Abe, M., & Shannon, R. (2022). The Dark Side of Social Media: Content Effects on the Relationship Between Materialism and Consumption Behaviors. *Front Psychol*, April 13(870614), 1-16.
doi:10.3389/fpsyg.2022.870614

[18] Pitt, M. (2022, July 14). *The Story of Oil 1822–1922*. Retrieved February 9, 2024, from <https://www.thechemicalengineer.com/features/the-story-of-oil/>

[19] Qiu, J. L. (2014). Goodbye iSlave: Foxconn, Digital Capitalism, and Networked Labor Resistance. *Chinese Journal of Sociology*, 34(4), 119–137. doi:10.15992/j.cnki.31-1123/c. 2014.04.010

[20] Reena, M., & Udit, K. (2020). Impact of Personalized Social Media Advertisements on Consumer Purchase Intention. *Annals of Dunarea de Jos University of Galati Fascicle I Economics and Applied Informatics*, 26(2), 15-24.

[21] Schiller, D. (1999). *Digital capitalism: Networking the global market system*. Cambridge, MA: MIT Press.

[22] Schiller, D. (2023). Digital capitalism in the 2020s: Dividing the world. *Etkileşim*, 12, 526-542. doi: 10.32739/etkilesim.2023.6.12.232

[23] Silverwood, J., & Berry, C. (2023). The distinctiveness of state capitalism in Britain: Marketmaking, industrial policy and economic space. *Economy and Space*, 55(1), 122-142. doi:10.1177/0308518X221102960

[24] TeamStage. (n.d.). *Gig Economy Statistics: Demographics and Trends in 2023*. Retrieved February 9, 2024, from <https://teamstage.io/gig-economy-statistics/>

[25] United Nations Economist Network. (2023, March 23). *New Economics for Sustainable Development: Attention Economy*. UN.org. Retrieved February 9, 2024, from https://www.un.org/sites/un2.un.org/files/attention_economy_feb.pdf

- [26] Uță , I. C. (2018, October 2). *The Story of Instagram and WhatsApp Founders Leaving their Facebook-acquired companies*. Retrieved February 9, 2024, from <https://brandminds.com/the-story-of-instagram-and-whatsapp-founders-leaving-their-facebook-acquired-companies/>
- [27] Yeşilbağ, M. (2022). New geographies of platform capitalism: The case of digital monopolization in Turkey. *Big Data & Society*, 9(2), 1-14. doi:10.1177/20539517221124585

FRANSA SİYASETİNDE BELİRSİZLİKLER DÖNEMİ: İKİNCİ MACRON İKTİDARI VE SONRASINA DAİR BİR ANALİZ

Ozan ÖRMECİ*

Prof. Dr, İstanbul Kent Üniversitesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi

ORCID: 0000-0001-8850-6089. Email: ozanormeci@kent.edu.tr

ÖZ

2017 yılından beri Fransa siyasetine damgasını vuran genç ve liberal Cumhurbaşkanı Emmanuel Macron, 2017 ve 2022’de iki defa cumhurbaşkanlığı seçimlerini kazanmasına karşın, ilk dönemde sahip olduğu Ulusal Meclis çoğunluğunu ikinci iktidar döneminde kaybetmiş ve 2024 Avrupa Parlamentosu ve erken parlamento seçimleri sonrasında Fransa’da bir hükümet krizi ortaya çıkmıştır. Bu makalede, Fransız anayasası doğrultusunda ve yarı başkanlık sisteminin kendisine özgü nitelikleri ışığında, Cumhurbaşkanı Macron’un siyasi stratejisi ve 2024 yılındaki hükümet krizi değerlendirilecektir. Makale, 2024 Fransa hükümet krizini vaka analizi yöntemiyle incelemek amacıyla, birincil kaynak olarak Fransız siyasi liderlerin açıklamalarına ve ikincil kaynak olarak Fransız basınında yer alan haberlere dayanmaktadır. Makalede, Cumhurbaşkanı Macron’un iktidarını koruma stratejisi ve bu kapsamda gelişen hükümet krizine verdiği tepkiler değerlendirilecektir.

Anahtar Kelimeler: *Emmanuel Macron, Fransa, Fransa İç Politikası, Yarı Başkanlık, Michel Barnier*

*Araştırma Makalesi, Geliş Tarihi: 06.09.2024, Kabul Tarihi: 23.10.2024
Bu makalede Etik Kurul Onayı gerekmemektedir.

A PERIOD OF UNCERTAINTIES IN FRENCH POLITICS: AN ANALYSIS OF THE SECOND MACRON PRESIDENCY AND BEYOND

ABSTRACT

Since 2017, the young and liberal President Emmanuel Macron has dominated French politics. Although he won the presidential elections twice in 2017 and 2022, he lost his National Assembly majority in his second term in power and a governmental crisis emerged in France after the 2024 European Parliament and early parliamentary elections. This article evaluates President Macron's political strategy and the governmental crisis in 2024 in line with the French constitution and in light of the specific characteristics of the semi-presidential system. The article is based on the statements of French political leaders as primary sources and the news in the French press as secondary sources in order to analyze the 2024 French government crisis through a case study method. This article evaluates President Macron's strategy to preserve his power and his reactions to the governmental crisis.

Keywords: *Emmanuel Macron, France, French Domestic Politics, Semi-Presidency, Michel Barnier*

GİRİŞ

Fransa'da 2024 yılı Haziran ayında yapılan Avrupa Parlamentosu seçimlerinde partisi ve seçim ittifakının yeterli başarıyı gösterememesi üzerine 2017'den beri ülkeyi yöneten Cumhurbaşkanı Emmanuel Macron erken seçim kararı almış, 30 Haziran ve 7 Temmuz tarihlerinde iki turlu olarak düzenlenen 2024 erken parlamento seçimlerinde ise genç cumhurbaşkanının 2027'de sona erecek ikinci dönem görev süresi öncesinde ülkedeki işlerin pek de iyi gitmediğini gösterircesine, muhalefet partileri ve ittifakları, iktidar partisi ve ittifakından daha iyi bir performans göstermiştir. Cumhurbaşkanı Macron, bu sonuçların ardından yenilgiyi kabul ederken, 2024 Paris Yaz Olimpiyat Oyunları'nın aciliyetini gerekçe göstererek Başbakan Gabriel Attal'ın bir süre görevine devam edeceğini açıklamış ve Olimpiyatlar sonrasında da yeni hükümetin kurulması için farklı siyasal aktörlerle görüşmelere başlamıştır. Macron'un bu görüşmeleri neticesinde, iki ay kadar süren bir hükümet krizinin ardından deneyimli bir merkez sağ politikacı olan Michel Barnier, Eylül ayı başında başbakan olarak atanmıştır.

Fransa Cumhurbaşkanı Emmanuel Macron, makalede açıklanacağı şekilde, bu kriz döneminde de -önceki siyasal tavrına benzer şekilde- aşırı sol ve aşırı sağ alternatifler karşısında kendisini merkezdeki makul güç olarak konumlandırmaya çalışmış ve bu doğrultuda başbakan seçimini de şu an için Fransa Ulusal Meclisinde küçük bir parti olan Cumhuriyetçiler'den (*Les Républicains*) Michel Barnier'yi atayarak gerçekleştirmiştir. Ancak Macron'un parlamento seçimlerini ilk sırada tamamlayan sol blokun önerdiği başbakan adayını atamak istememesi, Beşinci Cumhuriyet Fransız teamüllerine aykırı bir hareket olarak tepki çekmiş ve Macron'u zor durumda bırakmıştır. Hatta bu nedenle, sol blok, Macron'un görevden alınması (*destitution*) için harekete dahi geçmiştir (France.info, 2024).

Bu çalışmada, Fransız anayasası, son yıllarda düzenlenen seçimlerin sonuçları, önemli Fransız siyasetçilerinin açıklamaları ve Fransa siyasetine dair yazılan ikincil kaynaklardan (gazete haberleri, raporlar vs.) faydalanılarak, Fransa'da ikinci Macron döneminde oluşan siyasi belirsizlik ve hükümet krizi analiz edilmeye ve Cumhurbaşkanı Macron'un siyasal stratejisi incelenerek, Fransa'nın siyasal geleceği adına çıkarımlarda bulunulmaya çalışılacaktır.

Güncel olmasının da etkisiyle Türkiye'de gazete haberlerinin ötesinde akademik olarak neredeyse hiç çalışılmayan bu konuda yazılmış fazla

kaynak bulunmamaktadır. Buna karşın, Macron'un seçildiği dönemde Fransa siyasetini ve ilk iktidarını inceleyen Ozan Örmeci ve Temmuz Yiğit Bezmez imzalı *Fransa Siyaseti ve Dış Politikası* (Örmeci & Bezmez, 2019) ve yine Örmeci imzalı ve Macron'un ikinci defa cumhurbaşkanı seçildiği seçim sürecini analiz eden bir akademik çalışma (Örmeci, 2022/a) bulunmaktadır. Uluslararası alanda ise, William Drozdiak imzalı ve Macron'u "Avrupa'nın son lideri" olarak değerlendiren önemli bir çalışma bulunmaktadır (Drozdiak, 2020).

Fransa siyasetine dair güncel akademik literatürün özellikle Türkiye bağlamında kısıtlı olması sebebiyle, bu çalışma, temelde birincil kaynak olarak önemli siyasetçiler tarafından yapılan açıklamalar ve ikincil kaynak olarak da Fransa'daki gazete haberlerinden yola çıkılarak oluşturulacak ve bu şekilde literatürdeki eksiklik de giderilmeye gayret edilecektir.

ARKA PLAN: SİYASETE GÖKTEN DÜŞEN BİR LİBERAL OLARAK EMMANUEL MACRON'UN 7 YILLIK PERFORMANSI

Fransa'da 2017 ve 2022 yıllarında üst üste iki defa cumhurbaşkanı seçilen liberal siyasetçi Emmanuel Macron, Fransız Sosyalist Partisi'nden (PS) cumhurbaşkanı seçilen François Hollande'ın iktidarı döneminde (2012-2017) iki sene kadar (2014-2016) Ekonomi Bakanlığı yapmış olmasına karşın, siyasi kariyerini büyük ölçüde parti desteğinden ziyade Fransız sermayesi, Fransız basın-yayın kuruluşları ve uluslararası basından gençliği ve liberal fikirleri sayesinde aldığı desteğe borçludur. 2016 yılında Sosyalist Partili Cumhurbaşkanı François Hollande'ın popülaritesinin diplere vurduğu ve halkın geleneksel merkez sol ve merkez sağ partilerden uzaklaştığı bir dönemde genç ve yeni bir siyasetçi olarak bir anda sivrilen Macron, bu sayede başarılı bir siyasal kariyerin temellerini atmaya başlamış ve medyanın da yoğun desteğiyle, adeta siyasi parti kurarak iktidara yürümeye zorlanmıştır.

Liberalizmin geniş kitleleri örgütleme kapasitesinin düşük olduğunu bilen ve siyasete girmeden önce bankacı olarak görev yapan Macron, bu nedenle iktidarını akılcı stratejilerine borçludur. PS'den ayrılmasının akabinde önce 2016 yılı Nisan ayında Yürüyüş (*EM/En Marche!*) adlı bir siyasi platform oluşturan Macron, daha sonra (4 Ağustos 2017) bu platformu Cumhuriyet Yürüyüşü (*LREM/La République en Marche*) adlı merkez çizgideki bir siyasi partiye dönüştürmüştür. Macron'un partisi, 2022 yılında ise ismini Rönesans (*RE/Renaissance*) olarak değiştirmiştir. LREM ve RE, Macron'un 2017'den beri süren iktidarı boyunca diğer merkez/liberal partiler ile seçim

ittifakı yaparak cumhurbaşkanlığı, parlamento ve Avrupa Parlamentosu seçimlerinde iddialı olmaya çalışmıştır. Önce Birlikte (*Ensemble*) (2021-2021), daha sonra da Cumhuriyet İçin Hep Birlikte İttifakı (*Ensemble pour la République*) (2021-2024) adlı bu ittifak sayesinde, Macron, François Bayrou'nun lideri olduğu merkezdeki Demokrat Hareket (*MoDem/Mouvement démocrate*), eski başbakanı Édouard Philippe'in lideri olduğu liberal çizgideki Ufuklar (*HOR/Horizons*), Laurent Hénart'ın yönettiği merkezci Radikal Parti (*PR/Parti Radical*) ve Hervé Marseille tarafından yönetilen merkez sağa yakın Demokratlar ve Bağımsızlar Birliği (*UDI/Union des Démocrates et Indépendants*) gibi küçük partilerle seçim ittifakı kurarak ikinci döneminde de parlamentodaki çoğunluğunu korumaya ve iktidarını bölünmez şekilde devam ettirmeye çalışmış, ancak bunda başarılı olamamıştır.

2017 yılında girdiği ilk cumhurbaşkanlığı seçiminde merkez sağ Cumhuriyetçiler (*Les Républicains/LR*) partisinin iddialı adayı François Fillon, Sosyalist Partili (PS) Benoit Hamon, sol/aşırı sol unsurlardan oluşan Boyun Eğmeyen Fransa (*La France Insoumise/LFI*) adayı Jean-Luc Mélenchon ve ülkedeki sosyoekonomik sorunlara ve son yıllarda yoğunlaşan göçle ilgili endişelere paralel olarak popüleritesi giderek artan aşırı sağ Ulusal Cephe'nin (*Front National/FN*) adayı Marine Le Pen ile yarışan Macron, yüzde 24 oyla ilk turu ilk sırada tamamlamış ve yüzde 21,3 oy alan Le Pen ile ikinci tura kalmıştır (Örmeci, 2017: 81). Macron, ikinci turda ise Cumhuriyetçi hassasiyetler ve aşırı sağın iktidara gelmesi korkusunu iyi kullanarak ve katıldığı tartışma programında Le Pen karşısında daha bilgili ve rakamlara hâkim bir siyasetçi olarak halk nezdinde güven toplayarak yüzde 66,1 oyla rahat bir şekilde cumhurbaşkanı seçilmiştir (Örmeci, 2022/a: 7).

İktidara gelmesinin ardından hemen En Marche! (*EM*) hareketini Cumhuriyet Yürüyüşü (*LREM*) olarak partileştirme sürecine yönelen Macron, kişisel popüleritesiyle birlikte oluşan medya desteği sayesinde ve Fransa'da siyasete girmek isteyen genç ve başarılı profesyonelleri etrafında toplayarak, Édouard Philippe liderliğindeki partileşme aşamasındaki siyasal/toplumsal hareketinin büyük başarısıyla 2017 yılı Haziran ayındaki parlamento seçimlerinden mutlak iktidarını kurarak çıkmıştır. Öyle ki, LREM, 577 sandalyelik Ulusal Mecliste 350 civarında (MoDem'le birlikte) milletvekilliği ile rahat bir üstünlük kurmuş (Bezmez, 2017) ve Macron için adeta siyasi “dolce vita” döneminin yaşanmasını

sağlamıştır. Bu sayede ilk 5 yıllık cumhurbaşkanlığı döneminde Fransa'yı büyük ölçüde kendi ideolojisi ve tercihleri doğrultusunda şekillendiren Cumhurbaşkanı Macron, Fransa'nın küresel rekabet kapasitesini arttırmak adına piyasa reformlarına yönelmiş, ancak bu reformların, artan geçim zorluklarının ve Macron'un halka karşı kibirli olduğu iddia edilen duruşunun da etkisiyle ülkede Sarı Yelekliler (*Gillet Jaunes*) adıyla büyük protesto gösterileri düzenlenmiştir (Örmeci, 2019: 44-49). Macron'un ilk 5 yıllık iktidarında, ayrıca, COVID-19 (koronavirüs) gibi beklenmedik bir küresel afet yaşanmış ve tüm dünyada tedarik zincirlerini değiştiren ve ekonomileri bir yıl boyunca küçülmeye zorlayan pandemi, genç cumhurbaşkanının performansını olumsuz yönde etkilemiştir (Örmeci, 2022/a: 10). Macron'un ilk iktidar döneminde yaşanan bazı radikal dinci motifli terör olayları da Fransa gündemini sıklıkla meşgul etmiştir (Örmeci, 2022: 10-11). Macron, bu ilk döneminde, başbakan olarak bir aralar popüleritesi kendisini de aşmaya başlayan Édouard Philippe (2017-2020) ve sonrasında daha az renkli ve teknokrat-bürokrat eğilimli bir siyasetçi olan Jean Castex (2020-2022) ile çalışmıştır.

Macron'un bu ilk dönemi; medya görünürlüğü, popülerite ve piyasa reformları anlamında başarılı, keza Almanya başta olmak üzere Avrupa Birliği (AB) ile uyumlu ilişkiler bağlamında verimli, kariyerli kadınlar ve umut veren gençlerin Fransa siyasetine eklenmesi anlamında çok duyarlı ve başarılı, pandemiyle mücadele anlamında eleştirilere rağmen geçer not alan, ancak ülke genelinde ekonomik refahın yükseltilmesi, Fransız halkının sosyoekonomik beklentilerinin tatmin edilmesi ve Afrika başta olmak üzere Fransa'nın geçmişte daha etkili olduğu bölgelerde siyasal nüfuzunu ve ekonomik gücünü koruması bağlamında vasat bir performansla geçmiştir. Ekonomik olarak da Macron, vasatın üzerinde performans göstermesine karşın², *The Economist*'in ifadesiyle “aslında siyaseten başarılı olmasına karşın halkın kötü hissetmesine engel olamamıştır” (The Economist, 2021). Ayrıca Macron, aşırı sağ FN ve sol/aşırı sol LFI gibi partileri Fransız kamuoyunun gündeminde tutarak, kendisini Fransa'da Cumhuriyet değerlerinin sigortası ve tek makul seçenek gibi göstermeye çalışmış ve bu stratejisi -güçlü taban desteği olmayan bir siyasetçi olmasına da bakıldığında- aslında oldukça başarılı olmuştur.

² Fransa ekonomisi 2017 yılında yüzde 2,3, 2018 yılında yüzde 1,9, 2019 yılında yüzde 1,8 büyümüş, 2020 yılında pandemi etkisiyle yüzde 7,5 küçülmüş, 2021 yılında yüzde 6,4, 2022 yılında da yüzde 2,5 büyümüştür (World Bank Group).

2022 yılında anayasaya uygun olarak³ ikinci dönem adaylığını ilan eden Macron, bu defa daha zor koşullarda ancak yine favori olarak girdiği seçimde, ilk turda, FN'nin resmi ismini değiştirmesi sonrası Ulusal Birlik (*RN/Rassemblement National*) adını alan aşırı sağcı hareketin adayı Marine Le Pen'in yanı sıra, sol/aşırı sol LFI adayı Mélenchon, merkez sağ Cumhuriyetçiler adayı Valérie Pécresse, Sosyalist Parti (PS) adayı Anne Hidalgo, ekolojist çizgideki Fransa Yeşiller Partisi (*EELV/Europe Écologie Les Verts*) adayı Yannick Jadot ve aşırı sağ eğilimli Yeniden Fetih (*Reconquête*) adayı Éric Zemmour ile yarışmış (Örmeci, 2022/a: 12-15) ve ilk turda yüzde 28,5 oy alarak, yüzde 23,7 oy alan Le Pen'le birlikte ikinci tura kalmıştır. İkinci tur öncesinde yine aşırı sağcı bir liderin Fransa'nın Cumhuriyet değerleriyle uyuşmayacağı korkusunu işleyen ve Le Pen'in Rusya bağları ve ekonomi bilgisinin yetersizliği gibi konuları iyi kullanan Macron, bu defa yüzde 58,55 gibi 2017'ye kıyasla daha düşük bir oyla ikinci defa seçilmeyi başarmıştır (Örmeci, 2022/b).

Ancak seçimi kazanarak moral toplayan Macron, haziran ayında yapılan parlamento seçimlerinde bu defa Ulusal Mecliste mutlak çoğunluğu sağlayamamış ve 245 oyda kalan Macron'un partisi LREM, sol/aşırı sol LFI ve aşırı sağ RN'nin yüksek oy oranları nedeniyle, genç cumhurbaşkanına, ikinci döneminde, yarı başkanlık sisteminin uygulandığı Fransa'da, ancak daha zayıf bir hükümet kurma imkânı sağlayabilmiştir (Örmeci, 2022/c). Bu bağlamda, Macron, 2017-2022 dönemindeki mutlak iktidarının ardından, ikinci döneminde, meclis çoğunluğundan yoksun ama partisinin halen ülke çapında ilk sırada olduğu kısmi iktidarını kurmuş ve cumhurbaşkanı ile başbakanın farklı siyasal parti ve eğilimlerden olduğu bir model olan kohabitasyon (*cohabitation*) riskini bertaraf edebilmiştir. Bu yenilgisinin ardından Elisabeth Borne başbakanlığında yeni kabinesini oluşturan Macron, 9 Ocak 2024'e kadar Borne'u başbakanlıkta tutmuş, bu tarihte ise gençliğiyle dikkat çeken bir diğer popüler siyasetçi olan Milli Eğitim Bakanı Gabriel Attal'ı başbakanlığa getirmiştir.

Ancak bu süreçte medyada ve halk nezdinde ekonomik durgunluk nedeniyle tepkileri göğüslemek durumunda kalan Macron, tüm çabasına karşın ülkesi ve Avrupa genelinde aşırı sol ve aşırı sağdaki yükselişin önüne set olmayı başaramamış ve radikal akımlar Fransa'da her geçen gün güç kazanmaya başlamıştır. Nitekim 2024 yılı haziran ayında yapılan Avrupa Parlamentosu seçimlerinde, Le Pen ile birlikte genç lider Jordan Bardella'nın sürüklediği

³ 1958 tarihli Fransız Beşinci Cumhuriyet anayasasının 6. maddesine göre, bir cumhurbaşkanı adayı üst üste iki defa 5 yıllığına cumhurbaşkanı seçilme hakkına sahiptir (Conseil Constitutionnel: 5).

aşırı sağcı Ulusal Birlik, yüzde 31,5 oyla tarihinde ilk kez Fransa'daki birinci parti olmayı başarmış, Macron'un partisi Rönesans da yüzde 14,6 oyla ve açık ara farkla ikincilikte kalınca ülkede olası bir aşırı sağ iktidara yönelik alarm zilleri çalmaya başlamıştır (Örmeci, 2024/a; Meşe, 2024). Cumhurbaşkanı Macron ise seçim sonuçlarının yansıttığı tabloyu demokratik açıdan sakıncalı bularak ülkede bir "temsil krizi" olduğuna hükmetmiş ve kendi ifadesiyle "siyasete netlik kazandırmak" adına nadir görülen şekilde anayasanın 12. maddesindeki yetkilerini kullanarak (Conseil Constitutionnel: 8) Ulusal Meclisi feshederek erken seçim kararı almıştır (Embel, 2024: 1).

Sonuçların ardından erken seçim kararı alarak birçoklarına göre büyük bir "kumar" oynayan Macron (CNN, 2024; Politico, 2024), bu yaklaşımıyla yine aşırı sağ ve aşırı sol tehdidi karşısında iyi bir seçim kampanyası ile parlamentoda çoğunluğu sağlayarak güven tazeleyebilmeyi ummuş; ancak seçim sonuçları, oldukça bölünmüş ve dağınık bir meclis yapısına işaret etmiştir. Öyle ki, ikinci tur sonucunda birçok sol ve aşırı sol partinin; Boyun Eğmeyen Fransa/LFI, Sosyalist Parti/PS, Ekolojistler/LE ve birçok diğer küçük sol parti katılımıyla oluşturulan Yeni Halkçı Cephe (Nouveau Front Populaire NFP) 182 milletvekilliği ile ilk sırayı alırken, Cumhurbaşkanı Macron ve Başbakan Gabriel Attal'ın destekledikleri liberal/merkez çizgideki Cumhuriyet İçin Hep Birlikte İttifakı (*Ensemble pour la République*) (Macron'un partisi Rönesans, MoDem, Horizons ve diğer küçük merkez partilerin destekledikleri) 159 sandalyede kalarak ikinci olmuştur. Merkez sağ Cumhuriyetçiler ancak 39 meclis sandalyesi kazanabilirken, Jordan Bardella-Marine Le Pen ikilisinin liderliğindeki RN ise, ilk turda çok başarılı olmasına ve Bardella ile birlikte ikinci turda başbakanlığı kazanacak umudu vermesine karşın, ancak ülkedeki üçüncü en büyük parti olmayı başarmış ve yalnızca 142 milletvekilliği elde etmiştir (Örmeci, 2024/b; Pınar, 2024). Bu şekilde, RN, 2027 cumhurbaşkanlığı seçimleri öncesinde prestij kaybetmiş ve aşırı sağın cumhurbaşkanlığını kazanmasının Fransa'da kolay olmadığı bir kez daha görülmüştür. Buna karşın, parlamentodaki bölünmüşlük durumu ve partisinin artık en büyük meclis grubuna sahip olmaması nedeniyle, Fransa basınında, Macron'un da artık *cohabitation* tarzı bir yönetime mecbur kalacağı yorumları yapılmıştır (Pateman & Geoffroy, 2024). Hatırlanacak olursa, Fransa, Beşinci Cumhuriyet döneminde daha önce 1986-1988 (cumhurbaşkanı solcu François Mitterrand, başbakan merkez sağcı Jacques Chirac), 1993-1995 (cumhurbaşkanı solcu Mitterrand, başbakan Edouard Balladur) ve

1997-2002 dönemlerinde (cumhurbaşkanı sağcı Chirac, başbakan solcu Lionel Jospin) *cohabitation* yönetimlerine tanıklık etmiştir (Pateman & Geoffroy, 2024).

İKİNCİ MACRON DÖNEMİNDE YENİ HÜKÜMETİ KURMA ÇALIŞMALARI

2024 erken parlamento seçimleri sonuçlarının ardından 2024 Paris Yaz Olimpiyat Oyunları'nın öncelikli gündemi nedeniyle Başbakan Gabriel Attal'ın görevine devam edeceğini açıklayan Macron, Olimpiyatları başarıyla atlatmış ve bu sürecin ardından mecliste yer alan farklı siyasal parti ve ittifakların liderleriyle görüşerek yeni başbakan ve hükümeti oluşturmak için çalışmalara başlamıştır. Anayasanın 12. maddesi gereği, erken seçimin ardından sonuçların anlamlı bir çoğunluk oluşturulmaması ve verimli bir hükümet kurulmaması durumunda bile bir yıldan önce seçimin yenilenmesi mümkün değildir (Conseil Constitutionnel: 8). Bu nedenle, Macron'un bir şekilde yeni başbakan ve hükümeti belirlemesi gerekmektedir. Fransız yarı başkanlık sisteminde, cumhurbaşkanı tarafından görevi tevdi edilen yeni bir başbakan ve hükümetin güvenoyu almasına gerek yoktur. Buna karşın, anayasanın 49. maddesi gereği, Ulusal Meclisin güvensizlik oyu vererek bir hükümeti düşürme hakkı saklıdır (Conseil Constitutionnel: 21). Bu anlamda, Fransız tipi yarı başkanlık, 1958-1962 döneminde Charles de Gaulle'ün Cezayir sorunu ve yönetim krizini aşmak için pratik olarak geliştirdiği özgün bir sisteme dayanmakta olup, cumhurbaşkanının 1962 reformlarıyla doğrudan halk oyuyla seçildiği iki başlı (*bi-chéphale*) bu sistemde başbakanı seçme hakkı olan cumhurbaşkanı yürütme konusunda daha önde gelen makamdır (Embel, 2024: 4). Bu anlamda cumhurbaşkanının önceliği bulunsa da, kuşkusuz, Ulusal Meclisteki çoğunluk nedeniyle seçimleri kazanan partinin de demokratik meşruiyet açısından önemli bir gücü bulunmaktadır.

Seçim sonuçlarının ardından, aşırı sağ iktidar tehlikesine karşın önemli bir atılım gösteren Jean-Luc Mélenchon liderliğindeki LFI'nin başını çektiği sol Yeni Halkçı Cephe (*NFP/Nouveau Front Populaire*) ittifakı, Paris Belediyesinde çalışan mali işlerden sorumlu üst düzey bir bürokrat olan Lucie Castets'in yeni başbakan olarak atanmasını talep etmiştir. Ancak Cumhurbaşkanı Macron, Castets'in adaylığını kabul etmemiştir (Euronews, 2024). Bu konuda fikir yürütmek gerekirse Macron'un sol/aşırı sol eğilimli bir hükümeti iktidara getirerek aşırı sağın daha da güçlenmesinden endişe etmesi, Castets'in milletvekili seçilmemiş ve demokratik temsil zafiyeti

yaşayan bir aday olması ve Castets'in kuracağı hükümetin sağ oylarla kısa sürede güvensizlik oyu verilerek düşürülebileceği gibi hususlardan bahsedilebilir. Ayrıca Ulusal Meclisteki aritmetik açısından da, aşırı sol eğilimli bir hükümetin işbaşı yapması ve görevde kalabilmesi daha zordur. Nitekim Marine Le Pen, soldan gelen bir başbakan adayına asla onay vermeyeceklerini ilan etmiştir (Xerri, 2024).

Parlamento aritmetiğine göre, 577 sandalyeli Ulusal Mecliste 289'lük basit çoğunluğu sağlayabilecek formüller şöyledir:

- Sol (NFP)-Merkez (Ensemble) koalisyonu,
- Merkez (Ensemble)-Merkez Sağ (LR)-Aşırı Sağ (RN) koalisyonu.
- Ayrıca yenilenecek parlamento seçimleri veya 2027 cumhurbaşkanlığı seçimlerine kadar görev yapacak cumhurbaşkanının desteklediği teknokrat eğilimli bir azınlık hükümetinin -ki bunun da daha çok merkez (*Ensemble*), merkez sağ (*LR*) ve sol ittifak içerisindeki ılımlı unsurlardan (*PS* ve *LE* gibi) oluşması ve Mélenchon ve LFI'yi dışlaması bekleniyordu- kurulmasının da Cumhurbaşkanı Macron tarafından tercih edilebileceği seçim gecesi canlı yayında görüşlerini dile getiren bazı Fransız siyaset gözlemcilerince ifade edilmiştir.

Lucie Castets ihtimalinin ortadan kalkmasının ardından, Fransız basını, Cumhurbaşkanı Macron'un eski cumhurbaşkanları Nicolas Sarkozy ve François Hollande ile bir araya gelerek yaptığı görüşmelerin de etkisiyle, yeni başbakan olarak eski Sosyalist başbakan Bernard Cazeneuve ile muhafazakâr politikacı Xavier Bertrand gibi isimler üzerinde durduğunu yazmıştır (Gatinois & Pedro & Telo, 2024). Macron, Cazeneuve gibi saygın bir merkez sol başbakan ile sol ittifakı bölerek ılımlı solu yanına çekme stratejisini uygulamak istemiş olabilir (Foreks, 2024). Ancak merkez sol çizgideki Fransız Sosyalist Partisi lideri Olivier Faure, Cazeneuve'ün projelerini öğrenmeden kendisine destek vermeyeceklerini açıklarken (Chagno & Le Meneec, 2024), bu süreçte Fransız basını Ekonomik, Sosyal ve Çevresel Konsey (CESE) başkanı Thierry Beaudet'yi de bir diğer alternatif başbakan adayı olarak vurgulamıştır (Jeanne, 2024). Beaudet, sivil toplum ve cumhurbaşkanı arasında köprü olabilecek bir isim olarak öne çıkarılmıştır (France24, 2024/a).

Neticede, Cumhurbaşkanı Macron, 5 Eylül 2024 tarihinde Michel Barnier'yi başbakan olarak atamıştır. Barnier, daha önce Cumhuriyeti Savunma Birliği (*UDR/Union pour la Défense de la République*),

Cumhuriyet Mitingi (*RPR/Rassemblement pour la République*) ve Halk Hareketi Birliği (*UMP/Union pour un Mouvement Populaire*) gibi merkez sağ çizgideki Gaullist partilerden milletvekilliği ve bakanlık yapmış, son olarak da Cumhuriyetçiler partisi mensubuyken Avrupa Birliği adına Birleşik Krallık'la yapılan Brexit müzakerelerini başmüzakereci olarak yönetmiş çok deneyimli bir siyasetçidir (Euronews, 2024). İleri yaşı nedeniyle “Fransa’nın Joe Biden’ı” olarak da nitelendirilen (*rfi*, 2024) Barnier, AB için kritik görevlerde bulunmuş çok deneyimli ve siyaseten ciddi düşmanları olmayan makul ve merkeze yakın bir isimdir. Atanması sonrası, Barnier, “Fransa’nın birlik ve saygıya ihtiyacı olduğunu” açıklamış ve İtalya ve Almanya gibi müttefik ülke liderlerinden gelen tebrikleri kabul etmiştir (France24, 2024/b).

Bu şekilde, Ulusal Mecliste şimdilerde küçük bir grubu olan Cumhuriyetçiler, en az kötü tercih ve en büyük ittifakı sağlayabilecek taraf olarak yeni hükümette etkili olabilecek ve başarılı olmaları durumunda merkez sağın yeniden yükselişini sağlayabilecektir. Atama sonrasında, sol ittifak NFP’den Barnier’nin meşruiyetini sorgulayan olumsuz açıklamalar gelirken (Cassini & Telo, 2024), merkez, merkez sağ ve aşırı sağ RN’den Barnier aleyhinde açıklamalar yapılmaması dikkat çekmiştir (Guillou & Lesueur, 2024). Bu bağlamda denilebilir ki, Macron, çeşitli sebeplerin etkisiyle, merkez, merkez sağ ve aşırı sağa daha uygun bir başbakan atayarak aşırı solu dışlayan bir hükümete yol vermiştir. Hükümetin başarılı olması durumunda bu, Barnier veya merkez sağa hitap eden genç bir liderin önünü açabilecekken, solun dışlanması ve hükümetin başarılı olamaması durumunda, sonraki cumhurbaşkanlığı seçimlerinde solun da ciddi bir ivme yakalaması mümkün olabilir. Zira solun iktidara dahil olmadığı bir tabloda, Fransız halkı, sorumluluğu diğer partilere yükleyerek ve aşırı sağın iktidara gelmesinden endişe ederek, sonraki seçimlerde 2024 Ulusal Meclis seçimleri ikinci turunda olduğu gibi, aşırı sola meyleden sol bir lider, ittifak ve programa (geçmişte François Mitterrand döneminde olduğu gibi) rahatlıkla yönelebilir. Barnier hükümetinin siyasi bir kriz ortamında güvensizlik oyu alması da ihtimal dahilinde olsa da merkez (cumhurbaşkanı bloku), merkez sağ ve aşırı sağın desteği devam ederse bunun olması beklenmemektedir.

Bu gelişmenin ardından solun Cumhurbaşkanı Macron’a yönelik tavrı daha da sertleşirken, *Nouveau Front Populaire* (NFP) ittifakının en büyük partisi durumundaki aşırı sol eğilimli Boyun Eğmeyen Fransa

(LFI) partisinin lideri Jean-Luc Mélenchon, partisinin Cumhurbaşkanı Macron'un görevden alınması için bir yasa teklifi hazırladıklarını ilan etmiştir (Mélenchon, 2024). Mélenchon, Beşinci Cumhuriyet tarihinde (The Conversation, 2024) nadiren görülen bu gelişmenin Cumhurbaşkanı Macron'un seçim sonuçlarına saygılı olmayan anti-demokratik tavrı nedeniyle yaşandığını belirtmiştir (Mélenchon, 2024). Mélenchon'un iddiası anayasal olarak geçerli olmamakla birlikte -zira anayasanın 8. maddesinde cumhurbaşkanının kimi başbakan atayacağına dair açık bir hüküm yoktur (Conseil Constitutionnel: 7)-, Fransız anayasasının 68. maddesi, cumhurbaşkanının görevlerinin devamı açısından açık ihlal teşkil eden bir durumda görevden alınabileceğini belirtmektedir (Conseil Constitutionnel: 29). Ayrıca, siyasal teamül gereği, başbakanın seçimi kazanan ittifaktan atanması muhalefetin üzerinde durduğu bir husustur.

CUMHURBAŞKANI MACRON'UN SİYASİ GELECEĞİ

Siyasete çok genç yaşta giren ve halen önünde uzun bir siyasi kariyer yapma fırsatı olan Emmanuel Macron, daha önce cumhurbaşkanlığının üst üste ancak iki dönem yapılabilmesi kuralına karşı çıkan bazı açıklamalar yapmış (Caulcutt, 2023) ve bu da Fransız basınında Macron'un anayasanın 6. maddesini değiştirerek daha uzun süre cumhurbaşkanlığı yapmak istediği algısı yaratmıştır. Macron, bu kuralı Fransız halkının seçim yapma özgürlüğünü kısıtlayan demokratik açıdan sakıncalı bir husus olarak vurgularken, LFI'den Mathilde Panot, bunun Macron'un otoriter eğilimlerini yansıttığını söylemiş ve sarkastik bir biçimde "O halde İmparator I. Macron dönemini ihya edelim" şeklinde bir çıkış yaparak (Taşkın, 2023), Macron'u Roma İmparatoru Caligula'ya benzetmiştir (Poincaré, 2023).

Bu konuya ilişkin olarak, Macron müttefiklerinden François Bayrou, Macron'un 2027'de değil ama bir dönem ara verdikten sonra 2032'de yeniden cumhurbaşkanı adayı olabileceğini açıklamıştır (Politico, 2022). Le Figaro için konuyu değerlendiren sadık Macron destekçisi LREM'den Richard Ferrand ise anayasadaki iki dönem kuralının değiştirilmesini tavsiye etmiş ve bunun halk egemenliği önünde bir engel olduğunu vurgulamıştır (Gentilhomme, 2023). Konunun ısınması üzerine basına görüşlerini açıklama ihtiyacı hisseden Macron, 2024 yılı içerisinde yaptığı açıklamada, "anayasayı değiştirme niyetinde olmadığını ama kişisel görüşü sorulursa bu kural yerine kararı seçmenlere bırakmanın daha demokratik olacağını" ifade etmiştir (Maillot, 2024).

Tüm bu gelişmelerle birlikte Macron'un bu husustaki genel tutumu dikkate alındığında, Fransız basını ve kamuoyundan büyük destek gelmediği sürece Macron'un anayasayı değiştirmeye yeltenmeyeceği ve bir dönem siyasete ara vererek, ilerleyen dönemde uygun koşullar oluşursa 2032 için yeniden kolları sıvayabileceği düşünülebilir. Fransa siyasetini yakından gözlemleyen bazı Türk ve Fransız araştırmacı ve akademisyenlerle yaptığım görüşmeler neticesinde, Macron'un 2027 sonrasında Uluslararası Para Fonu (*IMF/International Monetary Fund*), Dünya Bankası (*WB/World Bank*) veya Avrupa Komisyonu gibi üst düzey bir Batı menşeli kurumda en üst düzey yönetici olarak görev alabileceği ve daha sonrasında uygun koşullar oluşursa 2032'de yeniden siyasete dönebileceği görüşü ağırlık kazanmaktadır. Elbette bunlar bilgi temelli siyasal gözlemlere (*educated guess*) dayanmakta olup henüz iddia düzeyindeki ham görüşlerdir.

Cumhurbaşkanı Macron'un 2024 Fransa hükümet krizi süresince gösterdiği performans ve sergilediği tavırlar da düşünüldüğünde (aşırı solun başbakan adayını atamak istememesi ve aşırı sağ ile koalisyona kapıları kapatması), cumhurbaşkanının klasik stratejisini sürdürerek aşırı sol ve aşırı sağ karşısında kendisini merkezdeki makul aday olarak konumlandırmaya devam ettiği ve ancak kendisinin Fransa'yı layığıyla yönetebileceği algısını oluşturup, ilerleyen dönemlerde siyasi kariyerini ilerletmek istediği iddia edilebilir. Ancak elbette, bunlar, daha çok siyasal gözlem ve analizlere dayalı ve ispatı mümkün olmayan tespitlerdir.

Bir diğer önemli husus ise, Macron'un kendisinden sonraki dönemi Fransa adına en iyi şekilde planlamak istemesi olabilir. Fransa gibi devletlilik (*stateness*) oranı üst düzey olan ülkelerde, cumhurbaşkanlığı değişimi, devletin kritik birimlerini de yakından ilgilendirmektedir. Her ne kadar, Macron, emekli üst düzey askerlerin tepkisi çekse ve onlardan 2021 yılında adeta "muhtıra" niteliğinde mektuplar alsada (BirGün, 2021), kuşkusuz, devletin önemli birimleri halk tarafından seçilmiş meşru cumhurbaşkanına bağlıdır. Bu bağlamda, devleti yönetme sorumluluğunun bilincinde olan Macron, olası bir sol-aşırı sol koalisyonun geçireceği başarısız bir hükümet deneyiminin aşırı sağı daha da güçlendirebileceği ve Marine Le Pen-Jordan Bardella ikilisinden birine kendisinin görev süresinin bitmesinin ardından Elize Sarayı'nın kapılarını açacağını düşündüğü için de teknokrat bir hükümeti veya sağ-sol-merkez ittifakını savunuyor olabilir.

SONUÇ

Sonuç olarak, Fransa'nın 2024 yılı içerisinde yaşadığı hükümet krizi, Cumhurbaşkanı Macron'un Michel Barnier'yi başbakan ataması ile şimdilik çözümlenmiş gözükse de ülkedeki -aşırı sağ ve aşırı sol unsurlar arasındaki- sert siyasi kutuplaşma iklimi ve Fransa'nın kendisine özgü iki başlı siyasi sistemi düşünüldüğünde, ülkenin siyasi krizlerinin devam etmesi ilerleyen yıllar için de olasıdır. Cumhurbaşkanı Macron, bu süreçte klasik stratejisini uygulamaya devam etmiş ve aşırı akımlar karşısında kendisini merkezdeki makul aday olarak göstermeye çalışmış, ancak artan siyasi kutuplaşma ortamı ve ekonomik memnuniyetsizlerle birlikte beklendiği ölçüde başarılı olamayarak, *cohabitation* seçeneğiyle yüzleşmek zorunda kalmıştır. Bu durum, daha önce de birçok kez Fransa siyasetinde yaşanmışsa da ve bu, ülkeyi kategorik olarak krize sokan bir gelişme olmasa da, kuşkusuz böyle bir ortamda reformist bir siyasal izlenince takip etmek ve yasa yapmak daha zor olacaktır. Ancak Macron, bu ortamda anayasal yetkilerini kullanarak merkez sağda küçük bir parti olan Cumhuriyetçiler'in deneyimli ismi Michel Barnier'yi başbakan atamış ve *cohabitation* yönetimi oluşmasına şimdilik mâni olabilmıştır.

Bu ortamda, Cumhurbaşkanı Macron, 2027'de sona erecek görev süresinin ardından muhtemelen siyasete bir dönem ara verip, uluslararası önemli bir kuruluşta görev yaparak kendisini unutturmayacak ve ilerleyen yıllarda parlak ve popüler bir siyasetçinin ortaya çıkmaması halinde yeniden cumhurbaşkanı aday olmak için kolları sıvayabilecektir. Macron, tüm eksikliklerine karşın, Fransa siyasetinde merkezi güçlendirmeye ve aşırılıklarla mücadele etmeye çalışan, genel yaklaşımı makul ve demokrat bir siyasetçi olarak Fransa siyasetinde halen etkili bir kişidir. Macron'un değeri, kuşkusuz, ancak radikal unsurların iktidarında Fransa'nın AB ile ilişkileri, göçmen sorununa bakışı ve terör odaklarına karşı yaklaşımı konusunda ciddi sıkıntılar yaşanması durumunda daha iyi anlaşılabilir. Bunu daha somutlaştırmak gerekirse, aşırı solun hâkim olduğu bir Fransa'nın Kürt Sorunu ve daha birçok konuda tavrı çok daha sivri olabilecek ve Türkiye gibi müttefik devletleri kızdırabilecekken, benzer şekilde aşırı sağın iktidarda olduğu bir Fransa'da da İslam ve göçmen karşıtlığının Fransa'nın yine Türkiye gibi önemli devletlerle ilişkilerini bozacak bir noktaya evrilmesi riskinden bahsedilebilir. Bu bağlamda, Macron'un siyasi merkez misyonu kendi siyasal kariyerini güçlendirme stratejisi olmasının yanında, siyasal spektrumdaki aşırılıklar bağlamında da önemli bir husustur.

KAYNAKÇA

- [1] BBC News Türkçe. (2017, June 19). Fransa Cumhurbaşkanı Macron'un partisi Ulusal Meclis'te çoğunluğu sağladı. BBC News Türkçe. <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-40322891>
- [2] Bezmez, T. Y. (2017, June 27). Macron'un Zaferi: Önümüzdeki 5 Yıl Fransa'yı Neler Bekliyor? *Uluslararası Politika Akademisi*. <https://politikaakademisi.org/2017/06/27/macronun-zaferi-onumuzdeki-5-yil-fransayi-neler-bekliyor/>
- [3] BirGün. (2021, April 23). Fransa'da 20'si general 1000'den fazla askerden Macron'a mektup. *BirGün*. <https://www.birgun.net/haber/fransada-20-si-general-1000-den-fazla-askerden-macron-a-mektup-342347>
- [4] Cassini, S., & Telo, L. (2024, September 5). Michel Barnier à Matignon: la gauche promet de censurer le nouveau premier ministre, sans «légitimité politique». *Le Monde*. https://www.lemonde.fr/politique/article/2024/09/05/michel-barnier-a-matignon-la-gauche-promet-de-censurer-le-nouveau-premier-ministre-sans-legitimite-politique_6305108_823448.html
- [5] Caulcutt, C. (2023, August 31). Macron slams two-term limit on French presidency as 'damnable bullshit'. Politico. <https://www.politico.eu/article/emmanuel-macron-two-term-limit-france-presidency-bullshit/>
- [6] Chagno, L., & Le Meneec, T. (2024, September 3). Recherche d'un nouveau gouvernement: le bureau national du PS rejette une proposition de ne pas censurer a priori un gouvernement mené par Bernard Cazeneuve. *franceinfo*. https://www.francetvinfo.fr/politique/direct-recherche-d-un-nouveau-premier-ministre-emmanuel-macron-continue-d-entretenir-le-suspense-sur-le-nom-du-prochain-chef-du-gouvernement_6760264.html
- [7] CNN. (2024, June 9). Macron gambles on snap election after crushing loss to French far right in EU vote. *CNN*. <https://edition.cnn.com/2024/06/09/europe/macron-dissolves-french-parliament-europe-intl/index.html>
- [8] Conseil Constitutionnel. (n.d.). Constitution of October 4, 1958. *Conseil Constitutionnel*. https://www.conseil-constitutionnel.fr/sites/default/files/as/root/bank_mm/anglais/constiution_anglais_oct2009.pdf
- [9] Drozdiak, W. (2020). *The Last President of Europe: Emmanuel Macron's Race to Revive France and Save the World*. PublicAffairs.
- [10] Embel, M. Ö. (2024, September 1). Olimpiyatlar Bitti! Şimdi

Başbakanı Bulma Zamanı: 2024 Erken Milletvekili Seçimlerinin Fransız Siyaseti Üzerine Etkileri. *MURCIR Analiz*, Sayı: 13.

[11] Euronews. (2024/a, September 5). Fransa Cumhurbaşkanı Macron, Michel Barnier'i ülkenin yeni başbakanı olarak atadı. *Euronews*. <https://tr.euronews.com/my-europe/2024/09/05/fransa-cumhurbaskani-macron-michel-barnieri-ulkenin-yeni-basbakani-olarak-atadi>

[12] Euronews. (2024/b, July 24). Emmanuel Macron, sol koalisyonun başbakanlık için önerdiği Lucie Castets'in adaylığını kabul etmedi. *Euronews*. <https://tr.euronews.com/2024/07/24/emmanuel-macron-sol-koalisyonun-basbakan-adayi-lucie-castetsi-kabul-etmedi>

[13] Foreks. (2024, September 2). Fransa'da Macron, yeni başbakanı belirlemek için Sarkozy ve Hollande'ye danıştı. *Foreks*. <https://www.foreks.com/haber/detay/66d5c29ffa4f6e5aa79ecca8/PICNEWS/tr/fransa-da-macron-yeni-basbakani-belirlemek-icin-sarkozy-ve-hollande-ye-danisti/>

[14] France.info. (2024, September 25). La demande de destitution d'Emmanuel Macron sera examinée le 2 octobre en commission à l'Assemblée nationale. *franceinfo*. https://www.francetvinfo.fr/politique/emmanuel-macron/la-demande-de-destitution-d-emmanuel-macron-sera-examinee-le-2-octobre-en-commission-des-lois_6801535.html

[15] France24. (2024/a, September 3). France new PM deadlock: Thierry Beaudet considered for the job. *France24 English*. <https://www.youtube.com/watch?v=wEttC9bXF8g>

[16] France24. (2024/b, September 5). New PM Barnier vows to address 'anger and grievances' of French. *France24*. <https://www.france24.com/en/europe/20240905-%F0%9F%94%B4-live-blog-macron-names-michel-barnier-new-prime-minister>

[17] Gatinois, C., Pedro, A., & Telo, L. (2024, September 4). Emmanuel Macron prolonge les consultations, les hypothèses Xavier Bertrand et Bernard Cazeneuve à Matignon toujours sur la table. *Le Monde*. https://www.lemonde.fr/politique/article/2024/09/04/matignon-emmanuel-macron-prolonge-les-consultations-les-hypotheses-xavier-bertrand-et-bernard-cazeneuve-toujours-sur-la-table_6303368_823448.html

[18] Gentilhomme, C. (2023, June 19). Cumul des mandats présidentiels dans le temps: critiqué par les Insoumis, Ferrand dénonce une «fausse polémique». *Le Figaro*. <https://www.lefigaro.fr/politique/cumul-des->

mandats-presidentiels-dans-le-temps-critique-par-les-insoumis-ferrand-se-defend-20230619

[19] Guillou, C., & Lesueur, C. (2024, September 5). Le Rassemblement national laisse sa chance à Michel Barnier: «Nous jugerons sur pièces». *Le Monde*. https://www.lemonde.fr/politique/article/2024/09/05/le-rassemblement-national-laisse-sa-chance-michel-barnier-nous-jugerons-sur-pieces_6305028_823448.html

[20] Jeanne, G. (2024, September 4). Thierry Beaudet, premier ministre éventuel: qui est ce natif de l'orne? *Le Publicateur Libre*. https://actu.fr/societe/thierry-beaudet-premier-ministre-eventuel-qui-est-ce-natif-de-lorne_61562848.html

[21] Maillot, H. (2024, May 5). Emmanuel Macron donne son « avis personnel » sur l'impossibilité d'un troisième mandat présidentiel successif. *Le Figaro*. <https://www.lefigaro.fr/politique/emmanuel-macron-donne-son-avis-personnel-sur-l-impossibilite-d-un-troisieme-mandat-presidentiel-successif-20240505>

[22] Mélenchon, J. (2024, September 18). Tout comprendre sur la procédure de destitution de Macron. *YouTube*. <https://www.youtube.com/watch?v=76FQ0L1IF-g>

[23] Meşe, Z. (2024, July 11). 2024 Fransa Ulusal Meclis Seçimleri. *SETA*. <https://www.setav.org/odak/2024-fransa-ulusal-meclis-secimleri>

[24] Örmeci, O. (2017). Yakın Dönem Türkiye-Fransa İlişkileri: 2017 Fransa Cumhurbaşkanlığı Seçimleri ve Sonrasına Dair Öngörüler. *Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(1), 74-86.

[25] Örmeci, O. (2019, February). Sarı Yelekliler Protestolarının Analizi. *Stratejist Dergisi*, 44-49.

[26] Örmeci, O. (2022/a). 2022 Fransa Cumhurbaşkanlığı Seçimleri. *UPA Strategic Affairs*, 3(1), 3-19.

[27] Örmeci, O. (2022/b, April 24). 2022 Fransa Cumhurbaşkanlığı Seçimleri: Beş Yıl Daha Macron! *Uluslararası Politika Akademisi*. <https://politikaakademisi.org/2022/04/24/2022-fransa-cumhurbaskanligi-secimleri-bes-yil-daha-macron/>

[28] Örmeci, O. (2022/c, June 20). 2022 Fransa Parlamento Seçimleri: Macron'un İttifakı Mecliste Çoğunluğu Kaybetti. *Uluslararası Politika Akademisi*. <https://politikaakademisi.org/2022/06/20/2022-fransa-parlamento-secimleri-macronun-ittifaki-mecliste-cogunlugu-kaybetti/>

- [29] Örmeci, O. (2024a, June 9). 2024 Avrupa Parlamentosu Seçimleri: Merkez gücünü koruyor ama Fransa’da gidişat riskli. *Uluslararası Politika Akademisi*. <https://politikaakademisi.org/2024/06/09/2024-avrupa-parlamentosu-secimleri-merkez-gucunu-koruyor-ama-fransada-gidisat-riskli/>
- [30] Örmeci, O. (2024b, July 8). 2024 Fransa Parlamento Seçimleri: Aşırı sağ tehlikesine karşı sol güç kazandı. *Uluslararası Politika Akademisi*. <https://politikaakademisi.org/2024/07/08/2024-fransa-parlamento-secimleri-asiri-sag-tehlikesine-karsi-sol-guc-kazandi/>
- [31] Örmeci, O., & Bezmez, T. Y. (2019). *Fransa Siyaseti ve Dış Politikası*. Bilgesam Yayınları.
- [32] Pateman, L., & Geoffroy, R. (2024, June 17). What’s a cohabitation in French politics and what are the precedents? *Le Monde*. https://www.lemonde.fr/en/les-decodeurs/article/2024/06/17/what-s-a-cohabitation-in-french-politics-and-what-are-the-precedents_6674967_8.html
- [33] Pınar, Ö. (2024, July 7). Fransa’da genel seçimde sürpriz: Sol ittifak Yeni Halk Cephesi birinci oldu, hiçbir ittifak Meclis’te çoğunluğu sağlayamadı. *BBC News Türkçe*. <https://www.bbc.com/turkce/articles/cd1xgkyzw4xo>
- [34] Poincaré, N. (2023, March 21). Assemblée Nationale: Pourquoi Mathilde Panot a comparé Emmanuel Macron à Caligula. *BFM TV*. https://rmc.bfmtv.com/actualites/politique/assemblee-nationale-pourquoi-mathilde-panot-a-compare-emmanuel-macron-a-caligula_AV-202303210265.html
- [35] Politico. (2022, October 14). Macron could run for a third term in 2032, top ally suggests. *Politico*. <https://www.politico.eu/article/macron-could-run-third-term-2032-top-ally-suggests/>
- [36] Politico. (2024, June 9). Macron gambles on snap election to fight far-right surge. *Politico*. <https://www.politico.eu/article/eu-european-election-results-2024-emmanuel-macron-dissolve-parliament-france/>
- [37] rfi. (2024, September 5). Barnier: the ‘French Joe Biden’ who grappled with Brexit. *rfi*. <https://www.rfi.fr/en/international-news/20240905-barnier-the-french-joe-biden-who-grappled-with-brexit>
- [38] Taşkın, G. (2023, June 19). Macron’s ally sparks controversy by advocating 3rd term for French president. *Anadolu Ajansı*. <https://www.aa.com.tr/en/europe/macrons-ally-sparks-controversy-by-advocating-3rd-term-for-french-president/2926191>

[39] TF1info. (2024, September 4). EN DIRECT- Futur Premier ministre: Emmanuel Macron penche pour un “profil politique”. *TF1info*. <https://www.tf1info.fr/politique/direct-nouveau-gouvernement-quel-premier-ministre-emmanuel-macron-cazeneuve-bertrand-beaudet-les-dernieres-informations-aujourd-hui-mardi-2-septembre-2024-2317594.html>

[40] The Conversation. (2024, September 29). De Napoléon à Emmanuel Macron: destitution, démissions et coups d’État. *The Conversation*. <https://theconversation.com/de-napoleon-a-emmanuel-macron-destitution-demissions-et-coups-detat-239562>

[41] The Economist. (2021, November 18). France is doing well, but feeling miserable. *The Economist*. <https://www.economist.com/europe/france-is-doing-well-but-feeling-miserable/21806329>

[42] World Bank Group. (n.d.). GDP growth (annual %) – France. *World Bank*. <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.KD.ZG?locations=FR>

[43] Xerri, A. (2024, September 3). Nouveau Premier ministre: le Rassemblement national pose ses conditions. *L’Express*. <https://www.lexpress.fr/politique/nouveau-premier-ministre-le-rassemblement-national-pose-ses-conditions-XQJQ5NZXBNCKRB4OK5S77RJXNE/>

AVRUPA BİRLİĞİ'NDE YÜKSELEN MİLLİYETÇİLİK, GÖÇ VE TERÖRİZM ARASINDAKİ İLİŞKİ: KAVRAMSAL BİR ANALİZ

Melek Özlem AYAS*

Dr. İstanbul Beykent Üniversitesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi
ORCID: 0000-0002-4594-5011. Email: ozlemayas@beykent.edu.tr

Zeynep Ece ÜNSAL

Dr. Öğretim Üyesi, İstanbul Beykent Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler
ORCID: 0000-0001-8351-2148. Email: eceunsal@beykent.edu.tr

ÖZ

Bu çalışma, Avrupa Birliği (AB) üye ülkeleri içerisinde yükselişe geçen milliyetçilik mefhumunu, göç ve terör kavramlarını da merkezine alarak kavramsal açıdan analiz etmeyi hedeflemektedir. Bu bağlamda, göç kavramının ve hareketlerinin AB nezdinde güvenlik endişelerini de besleyecek şekilde nasıl algılandığı analiz edilmektedir. AB’de artış gösteren terör olaylarının, yalnızca güvenlik perspektifinden değil; göç ve milliyetçilik gibi farklı, fakat birbiriyle bağlantılı kavramların ışığında incelenmesi göçmenlerin marjinalleşme riski, devletlerin göçü bir tehdit olarak değerlendirmesi ve buna bağlı olarak sert göç politikaları uygulaması gibi durumların da anlaşılmasına olanak sağlayacaktır. Ele alınan bu kavramlar birbirleri ile doğrudan ilişki içerisindedir. Bir kavramın kontrolsüz bir noktaya gelmesi, diğer kavramı ve doğuracağı olumsuz sonuçları da arttırabilecektir. Kontrolsüz yükselen milliyetçilik ideolojisi toplum içerisinde var olan göçmenlerin dışsallaştırılmasına ve bu durum da göçmen kişinin aşırılılaşmasına- ya da yakın tarih örneklerde olduğu gibi “yalnız kurt teröristler”- sebep olabilmektedir. Çalışma, AB’yi bir coğrafi kısıt olarak belirleyerek, özellikle 2001 yılında gerçekleşen ve birçok konsept için yeni bir perspektif doğuran terör eylemini bir dönüm noktası olarak almıştır. Bu dönüm noktası özelinde, Avrupa’daki terör eylemleri ile göç olgusu arasında milliyetçilik kavramının da izdüşümünü taşıyan bir bağlantı olduğu kabul edilmiş ve literatür taraması ile bu sav desteklenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Göç, Göç Politikaları, Terörizm, Milliyetçilik, Avrupa Birliği

*Araştırma Makalesi. Geliş Tarihi: 23.09.2024, Kabul Tarihi: 23.10.2024
Bu makalede Etik Kurul Onayı gerekmemektedir.
Bu makalede yazarların katkı oranları eşittir.

THE RELATIONSHIP BETWEEN RISING NATIONALISM, MIGRATION AND TERRORISM IN THE EUROPEAN UNION: A CONCEPTUAL ANALYSIS

ABSTRACT

This study aims to conceptually analyze the rising notion of nationalism within European Union (EU) member states, focusing on the interrelated concepts of migration and terrorism. In this context, it explores how migration and movements of people are perceived in ways that fuel security concerns within the EU. Examining the rise in terrorism incidents across the EU, not only from a security perspective but also through the lenses of migration and nationalism, allows for a better understanding of issues such as the marginalization of migrants, states viewing migration as a threat, and the subsequent implementation of stringent migration policies. These concepts are directly related; the unchecked growth of one concept can exacerbate the negative consequences of the others. Uncontrolled nationalist ideologies, for instance, can lead to the externalization of existing migrant populations within society, potentially driving individuals toward radicalization—examples of which can be seen in recent cases of “lone wolf terrorists.” The study uses the EU as a geographical constraint, marking the 2001 terrorist attack as a turning point that introduced new perspectives on many of these concepts. Specifically, it argues that there is a connection between terrorism in Europe, migration, and the projection of nationalism, supporting this claim through a review of the existing literature.

Keywords: *Migration, Migration Policies, Terrorism, Nationalism, European Union*

GİRİŞ

AB, şu anda geleceğini şekillendirme konusunda önemli bir dönüm noktasında bulunmaktadır. Milliyetçilik AB’de yükselmeye devam edecek mi ya da AB daha fazla göçmen kabul edecek mi? Bu kavramlar arasında denge kurmak açısından en önemli güvenlik sorunsallarından biri olan terörizmle mücadele ile ilgili olarak gerek üye ülkeler özelinde gerekse AB düzeyinde ne gibi önlemler alınacaktır? Bu sorular önümüzdeki yıllar içerisinde cevap bulması beklenen yeni tartışmalar olarak karşımıza çıkmaktadır.

Uluslararası ilişkiler disiplini içerisinde güvenlik olgusu üzerinde, özellikle 2001 yılı ve sonrasında yapılan çalışmaların büyük çoğunluğu doğrudan ya da dolaylı olarak milliyetçilik ve göç gibi kavramlarla ilişkilendirilmektedir. Bilindiği üzere 11 Eylül 2001 tarihinde Amerika Birleşik Devletleri’nde gerçekleşen terör saldırıları özellikle Batı demokrasileri açısından terörizm kavramının farklı bir perspektiften algılanmasına ve yaklaşımın da değişmesine yol açmıştır. Bu saldırılarla başlayan ve halen devam eden süreç içerisinde Batı demokrasilerinde göçmenler terörizmle ilişkilendirilmiş ve milliyetçik ideolojisini benimseyen taraflarca bu algı söylemlerin ve eylemlerin temeli haline getirilmiştir.

AB’de son yıllarda artış gösteren düzensiz göç hareketleri, AB üyesi ülkelerde uzun süredir yaşayan ve hatta vatandaşlığa sahip olan veya yasal yollardan gelip yasal olarak bölgede bulunan “yabancıların” görünürlüğünü arttırmıştır. Bu artış, bu bireylerin bölgede kalışlarının bazılarınca sorgulanmasına sebep olmuş ve beraberinde milliyetçi ve ayrılıkçı eğilimlerde de belirgin bir yükselişin ortaya çıkmasına yol açmıştır. Bu bağlamda çalışma içerisinde AB bu yükselişe doğrudan bağlanması mümkün olan bir hedef bölge olarak göç, terörizm ve milliyetçilik kavramlarını doğru bir düzlemde değerlendirmek için uygun bir çerçeve çizilmesini sağlayacaktır. Bu çerçeve, çalışmanın araştırma sorusu olan “Avrupa Birliği’nde yükselen milliyetçilik, göç kavramının güvenikleştirilmesi sürecinde bir sebep olarak değerlendirilebilir mi?” sorusunun da yanıtlanması için yardımcı olacaktır. Bu sorunun yanıtlanması, geçmiş tecrübelerin de değerlendirilmesini sağlayarak göçmenlerin dışlanmasının ve göçün güvenikleştirilmesinin uzun vadede terörizmi tetikleme kapasitesi olup olmadığının da tartışılmasını sağlayacaktır.

Kavramsal çerçeve içerisinde tartışılmak üzere seçilen göç, milliyetçilik ve terörizm kavramları; AB özelinde doğrudan birbiriyle ilişkilendirilebilme

kapasitesine sahiptir. Göç hareketlerinin yasal yoldan gerçekleşmesine veya düzenli olup olmamasına bakılmaksızın toplum içerisinde görünür hale gelmesi, terörizm kavramının da etkisiyle kolaylaşmış ve bu görünürlük; göç hareketlerinin toplumsal uyum üzerinde gösterdiği etkilerle birleşince yalnızca siyasi aktörler düzeyinde değil, aynı zamanda toplum nezdinde de bazı tepkiler ortaya çıkmıştır. Bu tepkiler, milliyetçilik kavramıyla bağdaştırılabilir.

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Kavramsal bir analiz gerçekleştirmeyi hedefleyen bu çalışma için “Kavramsal Çerçeve” başlığının doğru bir açıdan ele alınması büyük bir önem taşımaktadır. Zira her ne kadar bu kavramlar, çalışma içerisinde AB olarak belirlenen kısıtlı bir coğrafi alan üzerinden değerlendirilecek olsa da temelde her biri kendi konseptleri içerisinde ele alınacak ve kavramsal boyutları analiz edilecektir. Bu sebeple kavramsal çerçevenin sıkı sınırlar içerisinde çizilmesi ve kavramların tanımlarının tatmin edici derecede ayrıntılı ve yoğun verilmesi elzemdir.

“Kavramsal Çerçeve” başlığı altında göç, milliyetçilik ve terörizm kavramlarının tanımına yer verilecektir. Kavramların tamamı birbiriyle bağlantılı bir düzlem içerisinde ele alınacak ve bir sonraki başlıkta bir kavramsal analiz gerçekleştirilmesine zemin sağlayacaktır.

GÖÇ HAREKETLERİ VE AVRUPA BİRLİĞİ'NDE MİLLİYETÇİLİK KAVRAMI

Son yıllarda AB yönlü olacak şekilde göç hareketlerinde gözlemlenen artış, milliyetçi hareketlerin artış göstermesine ve ayrılıkçı grupların da bununla bağlantılı olarak ideolojik destek bulmasına yol açmıştır. Ekonomik krizler ve güvenlik endişeleri gibi toplumsal düzeni etkileyen faktörler, göçmenlere yönelik tepkilerin doğmasına ve artarak devam etmesine sebep olmuştur. Bu olumsuz durumların ortaya çıkmasına sebep olduğu düşünülen göç hareketlerini tanımlamak, çalışmanın bütünlüğü açısından önem arz etmektedir. Çünkü göç hareketlerine bağlı olarak gelişen ve özellikle göçmenlere yönelik olan ayrımcılık, entegrasyon politikalarının başarısızlığı ve toplumsal ayrışma gibi konular genel olarak AB'nin toplumsal ve sosyal yapısını da etkilemektedir.

Sosyal bilimlerde göç, genel olarak insanların geçici veya kalıcı olarak yeni bir yere yerleşmek amacıyla bir yerden başka bir yere hareket etmesi olarak tanımlanmaktadır. Bu hareket bir ülke içinde veya uluslararası sınırların ötesinde gerçekleşebilme potansiyeline sahiptir.

Göç hareketleri ve göç etme kararı; ekonomik, sosyal, siyasi ve çevresel nedenler de dahil olmak üzere çeşitli faktörlerden etkilenmektedir. İş gücü göçü ve aile birleşimi gibi gönüllü göçlerden, çatışma veya zulümden kaçma gibi zorunlu göçlere kadar geniş bir yelpazeyi kapsamaktadır. Sue Ballyn (2011), göçü, bir kişinin doğduğu yerden farklı bir yerde geçici veya kalıcı olarak yaşaması olarak tanımlarken; birçok benzer tanımda, göçün ekonomik, sosyal veya siyasal sebeplerle gerçekleşen geçici ve kalıcı yer değiştirme hareketleri olduğu ifade edilmektedir. Göç kavramı, Birleşmiş Milletler (BM) tarafından yayımlanan “Göç Terimleri Sözlüğü”nde (2013) *“Bir kişinin veya bir grup insanın uluslararası bir sınırı geçerek veya bir Devlet içinde yer değiştirmesi. Süresi, yapısı ve nedeni ne olursa olsun insanların yer değiştirdiği nüfus hareketleridir. Buna, mültecilerin, yerinden edilmiş kişilerin, ekonomik göçmenlerin, aile birleşimi gibi farklı amaçlarla hareket eden kişilerin göçü de dâhildir”* ifadeleriyle tanımlanmıştır.

Göç Terimleri Sözlüğü, Avrupa Birliği tarafından da kabul edilen düzenlemelerin sahibi olan Birleşmiş Milletler tarafından düzenlenmesi sebebiyle ayrı bir önem arz etmektedir. Bu sebeple, göç hareketlerinin milliyetçilik kavramıyla olan ilişkisine ve literatürde yer verilen başka göç tanımlarına değinmeden evvel, Göç Terimleri Sözlüğünde yer alan göç hareketleriyle ilişkili bazı tanımları daha detaylı incelemek gerekmektedir. Bu tanımlardan biri “göçmen” kavramına ilişkindir. Göç Terimleri Sözlüğüne (2013) göre göçmen kavramının üzerinde uzlaşmış bir tanımından bahsetmek mümkün değildir. Bununla beraber kavram *“(…) bireyin göç etme kararını, zorlayıcı dış faktörlerin müdahalesi olmaksızın kendi özgür iradesiyle ve ‘kişisel uygunluk’ sebepleriyle aldığı tüm durumları (...)*” kapsayacak şekilde açıklanmıştır (Uluslararası Göç Örgütü, 2013). Birleşmiş Milletler ayrıca, *“(…) sebepleri, gönüllü olup olmaması, göç yolları, düzenli veya düzensiz olması fark etmeksizin yabancı bir ülkede bir yıldan fazla ikamet eden (...)*” bireyleri de “göçmen” olarak tanımlamaktadır (Uluslararası Göç Örgütü, 2013). Bununla beraber göçmenler veya göçmen kökenli bireyler bu çalışmanın bir diğer temel kavramı olan terörizm kavramı içerisinde sıklıkla “yabancılıkla” ilişkilendirilmiştir. Bu yabancılık hali, çoğunluğa sahip olan hakim gruptan farklı olma durumunu ifade etmekle beraber; literatürde yer alan tanımlarla uyumlu değildir. Kavram *“Belirli bir Devlet açısından o Devletin uyruğunda olmayan kişi”* veya *“Başka bir devlete ait olan ya da sadakat borcu altında olan bir kişi”* olarak tanımlanmaktadır (Uluslararası Göç Örgütü, 2013).

Bu tanımlardan da görüleceği üzere göç kavramı, en geniş anlamıyla, sınırlar aşılın veya aşılmasın, bireylerin buldukları yerden başka bir yere hareketini tanımlamak için kullanılmaktadır. Bireyler ve topluluklar kimi durumlarda doğal afetler, arazi bozulmaları veya kaynak kıtlığı gibi sebeplerle yer değiştirmek zorunda kalarak alternatif geçim kaynakları aramaktadır (Ellis, 1998). Yine Birleşmiş Milletler tarafından benimsenen tanımda görüldüğü gibi, insan hareketlilikleri daha iyi iş fırsatları ve daha yüksek yaşam standartlarına ulaşmak gibi ekonomik saiklerle de yapılabilmekte ve gönüllülük esasıyla da gerçekleştirilebilmektedir. Aynı zamanda zorla yerinden edilme durumlarının yanı sıra savaş, zulüm veya doğal afetler gibi tehdit halleri yüzünden mecburi bir şekilde de gerçekleşebilmektedir. Ayrıca göçün işsizlik, siyasi istikrarsızlık, çevresel bozulma gibi itici faktörleri varken; aynı zamanda istihdam fırsatları, siyasi istikrar, daha iyi yaşam kalitesi gibi çekici faktörleri de mevcuttur (Lee, 1966). AB, bu çekici faktörlere fazlasıyla sahip olan bir hedef bölgedir. Avrupa kıtası, çok uzun süredir göç yolunda nihai bir hedef rolü üstlenmektedir. Özellikle son yıllarda dünya genelinde artan çatışma halleri, savaşlar ve ekonomik çalkantılar göç hareketlerinde artışa sebep olmuştur. Bunun bir sonucu olarak göçe bağlı gelişen göç politikalarının oluşturulması, göç yönetimi, göçmen hakları gibi konular neredeyse tüm Avrupa Birliği üyesi ülkelerin gündemini meşgul eder hale gelmiştir. Göç hareketlerinin hangi açıdan göç yönetimini ilgilendirdiğini anlamlandırabilmek için “göç yönetimi” ile ne ifade edilmek istendiğini görmek de önemlidir. Göç yönetimi, “(...) yabancıların girişi ve mevcudiyetini, hem de mültecilere ve korunma ihtiyacı bulunan diğer kişilere sağlanan korumayı yönetmek üzere, sınır ötesi göçleri düzenli ve insani bir şekilde yönetmek için ulusal bir sistem içindeki çeşitli devlet kurumlarından oluşan yönetimi (...)” tanımlamaktadır ve kavram “(...) göçe ilişkin kilit konuları ele alacak politikaların, yasal ve idari düzenlemelerin geliştirilmesine yönelik planlı (...)” yaklaşımları da kapsamaktadır (Uluslararası Göç Örgütü, 2013).

Göç, göçmen ve göç yönetimi kavramlarının tanımlarından anlaşılacağı üzere bu kavramlar yalnızca yer değiştirme hareketlerinden veya yer değiştirmeye iten sebeplerden daha fazlasını ifade etmektedir. Göçün hedef ülkenin ulusal yapısıyla ilgili olan doğası, niteliği gereği bu durumu açıkça ortaya koymaktadır. Göç kavramının milliyetçilik kavramıyla olan tanışıklığı tam olarak bu etkileşimden ileri gelmektedir.

Milliyetçilik kavramı da göç kavramıyla benzer bir şekilde, insanlık tarihi boyunca kapsamlı söylem ve tartışmalara konu olmuştur. Kavram,

bireylerin ve ulusların birbirleriyle etkileşim biçimlerini şekillendiren karmaşık duygusal bağları, siyasi ideolojileri ve sosyokültürel kimlik ağlarını kapsamaktadır (Citrin vd., 1994) ve bireyin bir ulusa üyeliğinin sahip olduğu siyasi kimliğinin en kritik olanı olduğuna işaret etmektedir (DeLamater vd., 1969). Kavramın bu aidiyet içeren doğası, göçmenlerin dışsallığına odaklanmaya açıktır. Çünkü göçmenler, her şeyden önce varış yaptıkları ülkeye ait değildir.

Milliyetçilik, bir ulus içinde birlik ve gurur duygusunu teşvik etme potansiyelinin yanı sıra dışlayıcı ve şovenist duyguları körükleme riski nedeniyle genellikle iki ucu keskin bir kılıç olarak görülmektedir (DeLamater vd., 1969). Milliyetçiliğin yorumlanması, bağlama ve bireyin bakış açısına bağlı olarak önemli ölçüde değişme kapasitesine sahiptir. Milliyetçilik mefhumu bazı birey grupları için kendi kaderini tayin etme hakkı ve ulusunun ilerlemesini içeren bir arzuyu temsil ederken; başka birey grupları için ise basit bir şekilde bir tür yabancı düşmanlığı olarak algılanabilmektedir (DeLamater vd., 1969). Temel olarak bir grubun parçası olmayı savunma hali, aynı zamanda o grubun parçası olmayanları dışlamaya ve hatta ortadan kaldırmaya gidecek eylemleri gerçekleştirmeye kadar uzanabilmekte ve karşı karşıya gelen grupların tamamını uzun vadede marjinalleşme riskiyle de baş başa bırakmaktadır. Bu özellikleri sebebiyle milliyetçilik kavramı suistimale açık bir siyasi araç olarak değerlendirilebilir. Milliyetçi saiklerin siyasi bir araç olarak kullanılması da yeni bir olgu değildir ve yüzyıllar içerisinde çeşitli siyasi aktörler tarafından kendi eylemlerini meşrulaştırmak için sıklıkla kullanılmıştır. Bu çalışma özelinde ifade etmek gerekirse, son dönemde AB genelinde görünür hale gelen göç hareketleri halihazırda bölgede yaşayan tüm “yabancı” kökenli bireyleri de görünür hale getirmiş ve bir gruba duyulan aidiyet siyasi tartışmalarda önemli bir yer tutmaya başlamıştır. Bu tartışmalara bağlı olarak milliyetçiliğin yükselişi, kıtanın siyasi manzarası üzerinde geniş kapsamlı etkileri olan önemli bir fenomen haline gelmiştir. Avrupa Birliği içerisinde milliyetçilik mefhumu genellikle ulus devletlerin, Avrupa Birliği gibi ulus üstü örgütler karşısında kendi çıkarlarını ön planda tutmayı amaçladıkları bir siyasi ideoloji olarak ortaya çıkmıştır. Brubaker (1996) gibi akademisyenler, Avrupa milliyetçiliğinin sıklıkla kültürel homojenlik, ekonomik rekabet ve ulusal kimliğin sulandırılmasıyla ilgili endişelerden kaynaklandığını vurgulamayı tercih etmişlerdir. Bu milliyetçi duygular genellikle göç hareketlerinin görünür hale gelmesiyle daha da şiddetlenmiş ve milliyetçi partiler özellikle Avrupa Birliği

dışındaki ülkelerden gelen göçmenleri Avrupa uluslarının sosyal ve kültürel dokusuna yönelik bir tehdit ilan etmişlerdir (Brubaker, 1996), (Wodak vd., 2013). McNamara'ya (2015) göre ise milliyetçilik, özellikle insan hareketliliği ve ekonomik dayanışma gibi konularda Avrupa Birliği üyesi ülkeler arasındaki uyumu ve dayanışmayı zedelediği için Avrupa Birliği'nin parçalanmasına sebep olma kapasitesine sahiptir. Bu bağlamda Avrupa Birliği üyesi ülkelerde görölen milliyetçilik eğilimi, AB'nin temel değerleriyle de çatışarak Avrupa bütünleşmesini de tehlikeliye atmaktadır çünkü ulusal düzeyde milliyetçi partiler tarafından kullanılan söylemler, kolektif bir eylem yerine ulusal çıkarları öncelemeyi tercih etmiştir. Ulusal egemenlik ve Avrupa bütünleşmesi arasındaki bu gerilim, Avrupa Birliği üyesi ülkeler arasındaki uyumu ve göç gibi sınır ötesi krizleri yönetme kabiliyetini etkilemiştir (McNamara, 2015), (Brubaker, 2010).

Avrupa Birliği'nde milliyetçiliğin yükseliş; göç, ulusal egemenlik ve kültürel kimliğe ilişkin endişelerle derinden bağlantılıdır. Son yıllarda aşırı sağcı ve popülist hareketler, kontrolsüz göç korkusundan fazlasıyla faydalanmış ve göç hareketlerini ulusal kimlik ve sosyal uyum için bir tehdit olarak belirlemiştir. Özellikle Macaristan, Polonya ve İtalya gibi göçmenlerin Avrupa Birliği sınırlarına ilk giriş noktası olarak tanımlanabilecek ülkelerdeki milliyetçi partiler; daha sıkı sınır kontrolleri, katı göç politikaları ve maddi yardım talep etmiş ve geleneksel Avrupa Birliği değerlerinin karşısında yer alan göç karşıtı uygulamaları ve söylemleri benimsemişlerdir. Macaristan, İtalya ve Polonya gibi ülkelerde popülist milliyetçi partilerin yükseliş, AB'nin göç ve ekonomik entegrasyon gibi konulara yaklaşımından duyulan daha geniş çaplı hoşnutsuzluğu da yansıtmaktadır. Bu ülkelerdeki milliyetçi ve sağ popülist partiler; ülke sınırları, yasal düzenlemeler ve ekonomileri üzerindeki ulusal kontrollerinin Avrupa Birliği üyeliğinden doğan bazı mesuliyetler sebebiyle zayıfladığını sıklıkla dile getirmiş ve Avrupa Birliği'nin karşısında ulusal egemenliğin güç kazanması gerektiğini savunmuşlardır (Mudde, 2016). Macaristan'daki Viktor Orbán gibi milliyetçi liderler, AB'nin liberal göç politikalarının kültürel kimlik kaybına yol açtığını ve kamu güvenliğine tehdit oluşturduğunu savunmuş ve bu durumun bir tehdit oluşturduğunu iddia ederek milliyetçiliği bir savunma yöntemi olarak ilan etmişlerdir (Mudde, 2016). Fakat, milliyetçiliğe duyulan özlem ve istek aslında "yabancıları" dışlamayı amaçlayan ve nostaljik bir ortak geçmiş isteğiyle bağlantılı olan tehdit anlatısıyla ilişkilidir (Wodak, 2015).

Bu karşıtlık hali genellikle Avrupa dışı bölgelerden, özellikle de Afrika ve Orta Doğu'dan gelen göçe karşı geliştirilmiş ve bununla özellikle “kültürel bir istila” ve “güvenlik” tehdidi algısı pekiştirilmiştir. Göç bu terimlerle tasvir edilirken Avrupa Birliği içerisinde gerçekleşen bazı terör eylemlerine de sıklıkla vurgu yapılarak aşırılığı besleyen milliyetçi anlatı oluşturulmuştur. Milliyetçi partiler aynı zamanda artan göç hareketlerinin kamu hizmetleri üzerinde baskı oluşturduğunu ve suç oranlarında artışa yol açtığını iddia etmiş ve bu durumun sosyoekonomik ve sosyokültürel gerginliklere yol açtığını savunmuştur. Bu durum, ulusal sınırların korunmasını, ulusal güvenliğin ve kimliğin korunmasıyla eş anlamlı gören siyasi bir söylemi de körüklemiştir.

Mevcut siyasi krizler, milliyetçilik mefhumunu beslemiş; geleneksel siyasi partilere ve kurumlara karşı toplum nezdinde bir hayal kırıklığı duygusunun ortaya çıkmasına da katkıda bulunmuştur. Bu durum, birçok bireyin alternatif veya genellikle daha radikal çözümler aramasına yol açmıştır.

“TERÖRİZM” OLGUSUNUN KAVRAMSALLAŞTIRILMASI VE AB ÜLKELERİNDE TERÖRİZM

Güvenlik TDK sözlüğünde “toplum yaşamında yasal düzenin aksamadan yürütülmesi, kişilerin korkusuzca yaşayabilmesi durumu; emniyet” (TDK, 2024) olarak ifade edilmektedir. Bu bağlamda da bir devletin sınırları içerisinde vatandaşlarının güven içerisinde yaşamasını sağlaması esas görevlerinden biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Uluslararası ilişkiler disiplini açısından en önemli ve hatta disiplinin varoluşsal amacı haline gelen güvenlik tanımlamasına ve güvenliğin sağlanmasına yönelik tarihsel süreç içerisinde farklılıklar görülmektedir. Güvenlik literatüründe ilk olarak “kimin güvenliği”nin sağlanması gerekliliği tartışılmış ve geleneksel yaklaşımlar kapsamında devletlerin güvenliğinin sağlanması gerektiği savunulmuştur. Bu perspektifin oluşmasının en önemli sebebi ise gerek uluslararası ilişkiler disiplininin gerekse güvenlik çalışmalarının Soğuk Savaş döneminin iki kutuplu dünya düzeninde yükselişe geçmiş olmasıdır. Geleneksel güvenlik anlayışının hüküm sürdüğü ve her iki kutbun da aşırı nükleer silahlandığı bu “dehşet dengesi” dönemde doğal olarak devlet güvenliği önceliklenmekte ve olası bir tehdidin de başka bir devletten gelmesi beklenmektedir. Bu bağlamda devletler oluşabilecek tehdeye yönelik olarak askeri çözümler üretmiştir. Soğuk Savaş'ın yumuşama dönemine girmesi ve nihayet son bulması ile devletlerarası

ilişkilerde ve güvenlik disiplini kapsayan literatürde yeni tartışmalar ortaya çıkmaya başlanmıştır. Soğuk savaş döneminde ikincil öneme sahip “yumuşak güvenlik” konuları olarak tanımlanan (Bilgin, 2010), askeri araçlar ile çözülemeyecek olduğu kabul gören çevresel, toplumsal, ekonomik sorunların da aslında devletler açısından bir güvenlik meselesi olduğu disiplin içerisinde gittikçe görünür ve kabul edilir bir hal almıştır. (Akgül-Açıkmeşe, 2011).

Buzan'a göre (1983) (1998) ortaya çıkan yeni dünya düzeni içerisinde güvenlik salt askeri güvenlik olarak değil, askeri, siyasi, toplumsal, ekonomik ve çevresel olarak beş farklı sektörde çok daha geniş değerlendirilmeli ve güvenliği sağlamaya yönelik alınması gereken tedbirler de bu bağlamda genişletilmelidir. Bununla beraber artık bu tehditler sadece tek bir devleti etkilememekte, gerek etki alanı gerek mücadele yöntemleri olarak küresel düzeyde iş birliği ve tedbir gerekliliğini de beraberinde getirmektedir. Örneğin küresel ekonomik finans sistemi içerisinde bir devletin yaşamış olduğu bir ekonomik kriz kendisi ve iş birliği içerisinde olduğu diğer devletleri de benzer düzeyde etkilemekte ve ortak tedbirleri gerektirmektedir (Buzan, 1983)(Buzan, 1998). Günümüz devletlerarası ilişkilerinin geldiği noktaya tarihsel olarak baktığımızda ise değinilen “güvenlik tehditleri”nin belirli dönemlerde küresel düzeylerde toplumları etkilediğini de söylemek mümkün olabilmektedir. 1991 yılında yaşanan Birinci Körfez Savaşı'nın beraberinde getirdiği göç dalgası, 2001 yılında ABD'de yaşanan terör saldırıları ve takip eden süreçte Afganistan'da Taliban ve El-Kaide ye yönelik operasyonlar, 2010 yılında başlayıp dalga dalga yayılan Arap Baharı ve son noktada ortaya çıkan Suriye iç savaşı ve 2020 yılında başlayan küresel düzeydeki salgın gibi örnekler artık güvenliğin farklı parametreleri olduğunu ve bazı durumlarda bu yeni güvenlik sorunlarıyla küresel düzeyde işbirliği ile mücadele edilmesi gerekliliğini açıkça ortaya koymuştur.

Terörizm kavramı özellikle de 11 Eylül 2001 tarihinde gerçekleşen saldırıların sonrasında uluslararası ilişkiler-güvenlik disiplini içinde çokça başvurulan bir olgu haline gelmiş ve gerek ulusal gerekse uluslararası güvenlik politikalarının önde gelen parametrelerinden birine dönüşmüştür. Öte yandan tarihin her döneminde var olan terörizm kavramının tanımlanmasına ilişkin ciddi bir literatür bulunmaktadır. Geline noktada, disiplinler arası bir olgu haline dönüşen terörizm kavramının çeşitli tanımlarının kökeni özellikle siyaset, uluslararası ilişkiler ve hukuk

bilimlerine dayanmaktadır. Terör saldırılarının artması ve akabinde küreselleşme ve teknolojinin durdurulamaz ilerleyişi ile saldırıların daha görünür olması terörizm tehdidini ulusal ve uluslararası güvenlik açısından ortak mücadele edilmesi gereken birincil öncelikli güvenlik tehditleri arasında konumlandırmıştır.

Bir problemi çözebilmek için öncelikle problemi tanımlamak gerekmektedir. Terörizmle mücadele açısından alanla ilgilenen uzmanlar özellikle dönemin ihtiyaçlarını karşılayacak kapsamda “ortak” bir tanım yapılabilmesi için çaba sarf etmişlerdir ve bu çabalar devam etmektedir. Buradaki en önemli sebep ise ortak bir sorun için “ortak mücadele” alanı yaratabilmektir. Öte yandan çok boyutlu olan terörizm ile mücadelede genel olarak siyasi, askeri, adli ve mali boyutlar üzerinde durulmaktadır. Doğal olarak da her açıdan yapılan terörizm tanımları da farklılık gösterebilmekte ve bu durum da ayrı bir zorluk yaratmaktadır (Horniyk, 2021).

Terörizm kavramını ortak bir şekilde tanımlamak için birçok girişimde bulunulmuş, ancak gerek alanın uzmanlarının gerekse devletlerin farklı siyasi tutum ve tercihleri nedeniyle bugün bile ortak bir tanımlama yapılamamıştır. Bu uzlaşmazlığın en yaygın ve başlıca sebebi ise “*senin teröristin, benim özgürlük savaşçımıdır*” şeklinde ifade edilebilecek siyasi ya da ideolojik tercihtir (Horniyk, 2021). Bu görece siyasi ya da ideolojik tercihler ise terörizm kavramını göç ve milliyetçilik kavramları ile harmanlamakta ve göçmen karşıtlığı, aşırı milliyetçi söylemlere uygun bir zemin yaratabilmektedir. Öte yandan özellikle sosyal bilimlerde incelenen bir olguyu verili tarihsel dönemden ve özelliklerinden ayrı olarak analiz etmenin zor olduğu da göz önünde bulundurulmalıdır. Bu bağlamda da terörizm tanımlarının tarihsel süreç içerisinde de değişim geçirmiş olması, farklı terörizm tanımlarıyla karşılaşmamızın bir diğer sebebi olarak karşımıza çıkmaktadır. Modern sosyal bilim içerisinde terörizm kavramına yönelik bilinen en eski tanım 1937 tarihli *Sosyal Bilimler Ansiklopedisi*'nde yer alan “*terörizm; örgütlü bir grup veya partinin, özellikle sistematik şiddet kullanımı yoluyla açık amaçlarına ulaşmaya çalıştığı yöntem veya yöntemin arkasındaki teori*” tanımıdır (Hardman, 1937 aktaran Wilkinson, 1974).

Şiddet her ortamda karşımıza çıkabilecek bir kavramdır. Ancak belirli şiddet eylemlerinin hangi koşullar altında terör eylemi olarak nitelendirilebileceği farklı ve önemli bir sorunsaldır. Bu bağlamda, şiddet eylemi terörizm kavramı altında incelenmektedir. Şiddet eylemi ya da terör

eylemi terörizmin sadece bir unsuru olarak kabul görmektedir. Terörizm ise çok daha geniş ve soyut bir kavram olarak değerlendirilmektedir (Hornyik, 2021). Bu bağlamda bir şiddet eyleminin terörizm olabilmesi için ideolojik bir motivasyonu içermesi gerekmektedir. Modern anlamda siyasi terörizm ise statükoyu korumak amacıyla uygulanan şiddet eylemlerini tanımlamak amacıyla Fransız Devrimi döneminde karşımıza çıkmaktadır. Jakobenler'in, yeni bir rejimi yerleştirmeye çalışırken gerçekleştirdikleri şiddet içeren bu eylemler, meşru bir hale getirilmiş ve bu dönem "terör dönemi" olarak tanımlanmıştır (Rapoport, 2003). Paul Wilkinson (1974) "*devrimci hareketler, rejimler veya bireyler tarafından şiddetin siyasi amaçlarla kullanılması*" şeklinde bir tanımlamayla, kavramın siyasal/ideolojik özelliğine vurgu yapmıştır. Terörizm aşırı ve acımasızca yıkıcı yöntemleri sayesinde diğer şiddet, kışkırtma, sindirme ve zorlama biçimlerinden kolaylıkla ayrılabilir. Bununla beraber terörizm olarak nitelendirilebilecek eylemlerin ayırım gözetmeme, öngörülemezlik, keyfilik, acımasız yıkıcılık ve etik dışı davranışlar gibi ortak olan bazı özellikleri de bulunmaktadır. Ayırt edici ve ortak özelliklerine odaklanan Wilkinson (1974) siyasal terörizmi üç grupta incelemektedir. Bunlar; siyasal bir değişim yaratmak amacıyla şiddetin sistemli bir şekilde uygulanması yöntemi olan *devrimci terörizm*, siyasi motivasyonla gerçekleştirilen *devrimci denilebilecek terörizm* ve belirli gruplar üzerinde baskı yaratmak amacıyla şiddet fiilinin sistemli bir uygulamasını ortaya koyan *bastırıcı/baskıcı terörizm*dir (Wilkinson, 1974).

Terörizm çalışmaları açısından önemli eserleri ve Birleşmiş Milletler düzeyinde çalışmaları bulunan Alex P. Schmid (1988) *Siyasal Terörizm (Political Terrorism)* isimli çalışmasında kavramın yaklaşık iki yüz farklı tanımıyla karşılaşmanın mümkün olduğunu belirtmiş, bu tanımlar içerisindeki ortak kavram ve unsurları ele alarak oldukça geniş bir terörizm tanımı önermiştir. Buna göre terörizm:

Terörizm, (yarı) gizli birey, grup veya devlet aktörleri tarafından, kendine özgü, suç teşkil eden veya siyasi nedenlerle kullanılan, tekrarlanan şiddet eylemlerinin kaygı uyandıran bir yöntemidir; burada- suikastın aksine-şiddetin doğrudan hedefleri ana hedefler değildir. Şiddetin doğrudan insan kurbanları genellikle rastgele (fırsat hedefleri) veya seçici olarak (temsili veya sembolik hedefler) bir hedef nüfustan seçilir ve mesaj üreteçleri olarak hizmet eder. Terörist (örgüt), (tehlike altındaki) kurbanlar ve ana hedefler arasındaki tehdit ve şiddete dayalı iletişim süreçleri, ana hedefi

(izleyici(ler)) manipüle etmek, onu bir terör hedefi, bir talep hedefi veya öncelikli olarak korkutma, zorlama veya propagandanın aranmasına bağlı olarak bir dikkat hedefi haline getirmek için kullanılır (Schimid & Jongman, 1988).

1988 yılında yapılan bu geniş tanımlama, 2011 yılında birçok başka akademisyenin katkıları ile güncellenerek Terörizm Araştırmaları El Kitabında (*Handbook of Terrorism Research*) yayımlanmıştır. Gözden geçirilmiş tanım, önceki birçok tanımdan daha uzun bir şekilde on iki madde üzerinden, diğer bir ifadeyle terörizm kavramının olmazsa olmaz on iki unsuru üzerinden tanımlamıştır (Schimid, 2011). Gus Martin (2017) de terörizm kavramını mutlak surette bir ideoloji ve/veya inanç sistemi içermek zorunda olan bir kavram olarak tanımlamaktadır. Ancak her ideoloji ya da inanç sistemi terörizm anlamına gelmemektedir. Terörizm olarak tanımlanabilmesi için ideolojinin aşırılışması ve en önemlisi de şiddet içermesi gerekmektedir. Aşırılışma ise özünde bireylerin inançlarını ya da fikirlerini nasıl ifade ettiği ile ilişkilidir. Bireyler eğer inanç ya da fikirlerini şiddet içeren eylemler yolu ile ifade ederse bu durumun terörizme erişmesi söz konusu olabilmektedir (Martin, 2017).

Avrupa’da siyasal terörizmin tarihi on dokuzuncu yüzyıla dayanmaktadır. Bu konuda disiplin içerisinde en çok başvurulan kaynaklardan bir olan David Rapaport’a (2003) göre siyasal terörizmin, İnsanların İradesi (*Narodnaya Volya*) isimli Rus çarlığı ve despotizm karşıtı anarşist bir ideoloji ile eylemlerini gerçekleştiren örgüt ile başladığı kabul edilmektedir. Bu bağlamda anarşizm ideolojisi siyasal terörizmin sahip olduğu ilk ideoloji olarak tanımlanabilmektedir. Öte yandan bir şiddet eyleminin terörizm olarak kabul edilmesi için en gerekli kriterlerden biri bir ideolojiye sahip olması gerekliliğidir. Özetle Avrupa’da terörizm 1880’lerden 1920’lere kadar anarşist ideoloji tarafından küresel bir kampanya halinde yürütülmüştür (McAlexander, 2020). Rapaport’un (2003) “terörizmin dört dalgasına” yönelik sınıflandırması çerçevesinde gerek Avrupa gerek de küresel düzeyde Anarşist terörist dalga dışında; Sömürge Karşıtı terörizm, Sol İdeoloji eksenli terörizm ve Din eksenli terörizm dalgaları görülmüştür (Rapoport, 2003). Her ne kadar tarihsel kökenleri 1980’li yıllara dayanmış olsa da Din eksenli terörizm küresel düzeyde 11 Eylül saldırılarıyla toplumların dikkatini çekmiştir. El-Kaide terör örgütünün önce Amerika Birleşik Devletleri’nde, sonrasında ise Avrupa’nın çeşitli ülkelerinde gerçekleştirdiği eylemler ve Suriye’deki

iç savaş ile ortaya çıkan DAES terör örgütünün eylemleri, Batı dünyası içerisinde İslam inancının yeni bir “öteki” olarak tanımlanmasının önünü açmıştır. Yaşanılan yirmi yıllık süreç içerisinde gerek AB genelinde gerekse üye ülkeler özelinde, üretilen terörizmle mücadele politikaları ile yabancı düşmanlığı, göçmen karşıtlığı ve milliyetçilik oldukça yaygın popülist bir söylem haline gelmeye başlamıştır. 11 Eylül'de El-Kaide tarafından gerçekleştirilen saldırıların devamı niteliğindeki saldırılar 2004 yılında Madrid'de ve 2005 yılında Londra'da gerçekleşmiştir. Her iki saldırı da örgütün bu ülkelerdeki hücreleri tarafından gerçekleşmiştir. İntihar saldırısı olan bu saldırının failleri bu ülkelerde yetişen ikinci kuşak göçmen ailelerin radikalleşmiş üyeleri olarak karşımıza çıkmaktadır (Britannica, 2004), (Britannica, 2005). Bununla beraber Arap Baharı ve Suriye'deki iç savaşın sonrasında ortaya çıkan ve El-Kaide'nin bir uzantısı olarak tanımlanan DAES hücreleri ve “yalnız kurtlar” olarak tanımlanan radikalleşmiş bireyler tarafından -DAES'e bağlılıklarını deklare ederek -AB içerisinde birçok terör saldırısı gerçekleştirilmiştir. 2022 TE-SAT verileri kapsamında 2010- 2021 yıllarında AB ülkelerinde başarıyla tamamlanan, başarısız olan ya da engellenen 130 cihatçı-dinî motifli terör saldırısı gerçekleşmiştir (TE-SAT, 2022). 2015'de Paris'te; 2016'da Brüksel'de, Berlin'de ve Paris'te; 2017'de Manchester'da, Londra'da ve Barcelona'da gerçekleşen saldırılar hep benzer özellikte radikalleşmiş bireylerden ya da DAES hücrelerinden kaynaklı saldırılar olarak karşımıza çıkmaktadır (Anadolu Ajansı, 2017).

Bu saldırıların faillerinin kimliklerinin açık bir şekilde kamuoyuyla paylaşılması, Avrupa Birliği'ndeki güvenlik endişelerinin genişlemesine ve derinleşmesine katkıda bulunmuştur. Genellikle radikalleşmiş ikinci nesil göçmenlerden oluşan ve DAES gibi terörist organizasyonlarla bağlantılı “yalnız kurtlar” tarafından gerçekleştirilen bu saldırılar, göçün ulusal kimliğe karşı bir tehdit olduğu algısının pekişmesine de yol açmıştır. Terörün göçmen topluluklarla ve yabancı olma haliyle ilişkilendirilmesi, özellikle aşırı sağcı ve popülist partilerin söylemlerinin göçmenleri Avrupa'nın sosyal ve kültürel dokusuna yönelik potansiyel birer tehdit olarak gösterecek şekilde biçimlenmesini sağlamış ve AB üyesi ülkeleri yalnızca göç politikalarını sıkılaştırmaya değil, milliyetçi söylemleri de benimsemeye itmiştir.

GÖÇ, MİLLİYETÇİLİK VE TERÖRİZM BAĞLANTISI: KAVRAMSAL BİR ANALİZ

Her ne kadar göç insani yönü doğası gereği bu gündemde baskın ve ayrıcalıklı bir yer edinmiş olsa da göçün yoğun tartışmalara konu olmasına vesile olan başka bir unsur vardır: Güvenlik. Soğuk Savaş sonrasında değişen güvenlik konsepti sonrasında göç ve göçe bağlı gelişen bazı olgular bir tehdit olarak ele alınmıştır. Göç rahatlıkla toplum için bir tehdit olarak algılanabilir. Zira bu noktada toplumun ait olduğu grubu koruma isteği ve hatta bazı durumlarda ihtiyacı, bu algıyı pekiştirmek için yeterlidir. Günümüz Avrupa'sında ulus devletler için bu varoluşsal tehdidin ne olduğuna ilişkin başlayan tartışmaların birçoğuna verilen cevap “göç” olmuştur. Çünkü ulus devletin hem kimliği hem de egemenliği “tehdit” altındadır.

Ulus devlete yönelen bu tehdit, göç kavramının ulus ötesi doğasından kaynaklanmamaktadır denilebilir. Çünkü çalışmanın daha önceki bölümünde de değinilen “yabancı” kavramının tanımından görülebileceği üzere, göçmenler yerleştikleri ülke kadar geldikleri ülke ile olan bağlarını da sürdürmektedirler. Bu bağların sürdürülmesi yalnızca köken ülkenin sık sık ziyaret edilmesi veya köken ülkeden gelen vatandaşlık hakkının korunması ile ilgili değildir. Bu bağlar, kültürel olarak veya yalnızca iletişim ağlarının korunması ile de sürdürülebilmektedir. Bu bağların hedef ülke vatandaşları tarafından görülebilecek şekilde korunması ve sürdürülmesi, tehdit altında olma hissinin ortaya çıkmasına sebebiyet verebilmektedir. Ayrıca, hedef ülkenin “göçmenlere” veya “yabancılara” sunduğu fırsatlarla beraber bireylere yüklediği sorumluluklar ve ödevler de mevcuttur. Hedef ülkeye tam olarak uyum sağlanamadığının düşünülmesi, bu sorumluluk ve ödevlerin de tartışma konusu haline gelmesine sebebiyet vermiştir. Göçün, terörizm ile ilişkilendirilmesi hedef ülkenin sunduğu haklardan yararlanmak isteyen bireylerin sorumluluk ve ödevlerini yerine getirip getirmediği konusuyla da beraber değerlendirilebilmektedir.

Smith (1992), kimlik olgusunun ulus devletle sıkı bir bağ içerisinde olduğunu ifade etmiştir. Anderson (1991) da ulus devletin kendisini oluşturan toplumun kolektif hayal gücünün bir ürünü olduğunu savunmuştur. Tilly (1995) ise vatandaşlığın kimlik ve sosyal tarihle yakın bir bağa sahip olduğunu ifade etmiştir. Her ne kadar tehdidi kimliğin oluşum şekline bağlı olarak değerlendirilmemesi mümkün olmasa da, tehdidin inşası sürecine odaklanmakta da ayrıca fayda vardır. Kimliğe

ilişkin tartışmalar, sorumluluk ve ödevlerin yanı sıra, göçün ulus ötesi doğasını da içinde barındırmaktadır. Çünkü transnasyonalizm olarak da tanımlanan göçün ulus ötesi doğası “*İnsanların jeopolitik sınırlar ötesinde sosyo-kültürel bağlantılar kurarak bu bağlantıları devam ettirdiği süreç*” olarak tanımlanmaktadır (Uluslararası Göç Örgütü, 2013). Bu çalışma içerisinde yer alan milliyetçilik mefhumu da doğrudan bir kimliğe aidiyetle bağlantılıdır. Bu çalışmanın örneklemini oluşturan Avrupa Birliği üyesi ülkelerde son yirmi yılda artış gösterdiği gözlemlenen terör eylemleri ve göç olgusu arasında kurulan bağlantı; ortak bir kimliğe ait olan ve benzer sorumlulukları ve ödevleri paylaşan bireylerin milliyetçi hassasiyetlerinin nasıl bir tehdit ile karşı karşıya olduğunu anlamlandırmayı kolaylaştıracaktır. Çünkü kurulan bu bağlantı ile doğan güvenlik ve egemenlik temelli endişelere verilen yanıt; göç politikalarında gerçekleştirilen değişiklikler olmuştur. Zira ülkedeki “yabancı” bireylerin kendi rızaları ile mevcut topluma uyum sağlayamadığına ilişkin oluşan algı, bu durumun ancak devlet eliyle ve deyim yerindeyse zorla hale yola koyulabileceğine ilişkin bir anlayışı da beraberinde getirmiştir. Fakat her ne kadar tek bir gruba ait oldukları inancıyla milliyetçilik etrafında birleşen gruplardan ve bu grupların tepkileri doğrutusunda şekillenen değişikliklerden bahsetmek mümkün olsa da bu grupların esas olarak çoğunlukla aynı etniği paylaşmadığı da bilinen bir gerçektir. Ancak bu politikalarda gerçekleştirilen değişikliklerin güvenlik endişelerini giderecek şekilde sıkı önlemler içermesi, birçoklarınınca insan hakları ve entegrasyon konularının es geçildiği korkusunu uyandırmış ve devletlerin göçmenlerin hak ve ihtiyaçlarından ziyade güvenliğe öncelik verdiği eleştirisini de beraberinde getirmiştir. Bu eleştiriler ile birlikte inşa edilen politikalara konulan en büyük şerh, göçmen topluluklarının marjinalleşmesi ihtimalidir. Çünkü yabancıların hakim grupların dışında kalması, göçmenlerin dışlanmasını ve göç politikalarının da dışsallaştırılmasını gündeme getirmektedir. Belirli grupların marjinalleşmesi ve hâkim kimlik tarafından kimi zaman yabancı düşmanlığına varacak boyutta eylem ve söylemlerle karşılaşması bu grupların var olabilecekleri alanların ve eylemlerin sınırlarını da ilgilendirmektedir. Var olma ihtiyacı, Avrupa Birliği'nin son yirmi yılına damgasını vuran terör saldırılarıyla doğrudan ilgilidir.

Göç, göçmenler ve yabancılar bir güvenlik meselesi olarak ele alınmış ve Avrupa Birliği içerisinde göç güvenlikleştirilmiştir (Humphrey, 2013), (Delanty, 2008). Ulus devletler geleneksel olarak sınırları üzerinde bir kontrole sahiptir. Serbest dolaşımın yanı sıra AB'nin benimsediği

göç politikaları, AB içindeki göçmen hareketliliğini ve göçmenlerin dağılımlarını da etkilemektedir. Serbest dolaşım hakkıyla birlikte, düzensiz göç hareketleri de ulus devletlerin sınır kontrol haklarına bir meydan okuma olarak değerlendirilebilmektedir. Bu meydan okumayı cevapsız bırakmak istemeyen devletlerin sıkılaştıran göç politikaları ise halihazırda giriş yapmış olan göçmenler üzerindeki gözetimin arttırılmasına sebep olmuş ve toplumsal entegrasyonun sekteye uğraması sonucunu doğurmuştur. İnsani istek ve ihtiyaçların öncelenmemesi, göçmen topluluklarında terk edilmişlik hissi uyandırmış ve güvenlik endişesi yaşayan toplumlara benzer bir refleks göstererek kendi güvenliklerini tesis edecek hareketler sergilemelerine sebep olmuştur. Marjinalleşme sürecinin burada başladığını söylemek mümkündür. Sıkı göç politikalarının uygulanması hâlihazırda bir toplumu oluşturan dil, kültür ve tarih gibi ortak mirasların zaten paydaşı olmayan bu göçmen topluluklarının entegrasyon ile elde edebileceği aidiyet duygusuna ulaşmalarını daha da zorlaştırmıştır. Çünkü unutulmamalıdır ki, iyi uygulanacak bir entegrasyon politikası radikalleşme ve marjinal eğilimleri takip ederek şiddet eylemlerine katılma riskini azaltmaktadır. Kimlik ve ulus devlet arasındaki sıkı bağ, göçmen toplulukları için entegrasyon ile desteklenmezse dışlayıcı ve bölücü bir karaktere sahip olabilmektedir. Bu durum özellikle göç sürecinde ayrımcılığa veya ötekileştirmeye maruz kalan göçmen grupları için fazlaca travmatik deneyimlere zemin hazırlamaktadır. Bu travma hedef ülkede tanınma ve temsil için adımlar atan göçmen topluluklarıyla, hedef ülkenin toplumu arasında bir gerilim ve çatışma atmosferinin ortaya çıkmasına da yol açma potansiyeline sahiptir. Göçün güvenikleştirilmesi; ulusal güvenlik endişeleri, algılanan terör tehdidi ve sosyal refah sistemleri üzerinde algılanan baskı gibi bir dizi faktör tarafından yönlendirilmiştir ve bu süreçte devletler göçle ilişkili riskleri yönetmeye çalıştıkça sınır kontrolüne ve “arzu edilen/makbul” göçmenlerin seçimine daha fazla vurgu yapmaya başlamıştır (Humphrey, 2013).

Barry Buzan ve Kopenhag Okulu tarafından geliştirilen güvenikleştirme kavramı, siyasi aktörlerin bir meseleyi olağanüstü önlemler gerektiren varoluşsal bir tehdit olarak sunması ve o meseleyi bir güvenlik meselesine dönüştürme sürecini ifade etmektedir. Göç hareketleri bağlamında bu süreç, göçün ve göçmenlerin ulusal güvenliğe, kültüre ve sosyal uyuma yönelik bir tehdit olarak belirlenmesi olarak ifade edilebilmektedir. Bu sayede göç hareketleri ve göçmenler, siyasi ya da ekonomik bir sorun olmaktan çıkarılıp acil ve istisnai yanıtlar gerektiren bir sorun haline getirilerek

kısıtlayıcı ve güvenlik temelli göç politikaları ortaya çıkmaktadır (Buzan, Wæver, & de Wilde, 1998). Göçün güvenlikleştirilmesi, özellikle 2001 yılındaki 11 Eylül terör saldırılarından sonra değişen güvenlik algısıyla birlikte ivme kazanmış ve bu durum hem Avrupa Birliği hem de Avrupa Birliği üyesi ülkelerde göç hareketlerinin algılanma ve karşılanma biçimini de değiştirmiştir. Geçtiğimiz yirmi yıl boyunca göç, göçmenler ve genel olarak yabancılar giderek artan bir şekilde terörizm, suç ve kültürel erozyonla ilişkilendirilmiş ve milliyetçi hareketler bu endişelerin artmasında önemli bir rol oynamıştır. Göç, milli değerlere karşı bir tehdit olarak belirlenerek ve bu durum milliyetçi anlatılarla bezenerek bir ikna unsuru olarak ortaya çıkarılmıştır.

Ortak kimlik konusunda kapsayıcı ve esnek bir yaklaşımının benimsenmemesi ve yasal statüye yapılan vurgu, topluluklar arasında gözlemlenen gerilim ve çatışma atmosferini derinleştirmektedir. Suriye İç Savaşı sonrasında küresel manada görünür hale gelen göç hareketleri AB için 2015 yılındaki kriz ile zirveye ulaşmıştır. Hein de Haas (2021), göçün bireylerin sınırlar arasındaki hareketlerini kolaylaştırdığı gibi terör oluşumlarının da sınırları aşarak hedef ülkelere sızmaları için kolaylaştırıcı olabileceğini ifade etmiştir. De Haas (2021) marjinal ideolojilere veya bağlantılara sahip bazı göçmenlerin de göç akınını vesile edinerek AB ülkelerine girdiğini ifade etmiş ve insani krizlerin bir “kılıf” olarak kötü emellere alet edilebileceğini vurgulamıştır. Bu durum AB coğrafyasında sınır kontrolüne ve terörle mücadeleye ilişkin alınan tedbirlerin yeterliliği hakkında bazı endişelere yol açmıştır (Koser & Kuschminder, 2015). Bu endişeler yersiz değildir. Çalışmanın kavramsal çerçevesinde de değinilen 13 Kasım 2015 tarihinde Fransa'nın başkenti Paris'te Stade de France'ın ve Bataclan Konser Salonu'nun da dahil olduğu ve yüzden fazla kişinin hayatını kaybettiği farklı noktalarda gerçekleşen ardışık bombalı ve silahlı saldırıların failleri, yerinden edilen göçmen olarak AB'ye giren kişilerdir. İsimleri kamuoyuyla paylaşılan ve DAESH terör örgütü üyesi olan altı saldırganın dördü Belçika, ikisi ise Fransa vatandaşlığına geçmiştir. Göç ve terör arasındaki bağlantının sonucunda terör tehdidiyle başa çıkmak için ihtiyaç duyulan gelişmiş güvenlik önemleri, yasal yollara başvuran göçmenlerin sığınma taleplerine devam edebilmeleri ve güvenli bir şekilde hayatlarına devam edebilmeleri için de önemlidir (Hein de Haas, 2021). Sıkılaştıran göç politikaları ise terör eylemlerinin artma ihtimalini doğurmaktadır. Özellikle sıkı göç politikalarının bir ürünü olan göçmen kampları; aşırı kalabalık yapısı, sınırlı kaynakları ve insan hakları

ihlalleriyle radikalleşme için verimli bir zemin oluşturmaktadır. Lischer'e (2008) göre, kampların mevcut durumu burada ikamet eden bireylerin kendilerini dışlanmış ve toplumdan kopuk hissetmelerine sebep olup bu kişilerin marjinal ideolojilerde çare arayarak bunlara daha yatkın hale gelmelerine sebep olmaktadır. Dolayısıyla sıkı göç politikalarından ziyade etkili ve insan odaklı göç politikalarının benimsenmesinde fayda vardır. Dünya çapında gerçekleşen göç hareketlerinin önemli bir kısmının mücbir sebeplerle gerçekleştiği göz önüne alındığında, göç politikalarının sıklığı veya toplumsal uyuma verilen önem daha görünür hale gelmektedir. Zira özellikle din kaynaklı gerilim ve çatışmaların yoğun olduğu ülkelerden ayrılan bireylerin hedef ülkelerde yoğun bir dışlanmaya maruz kalması dinî inançlarla motive edilen şiddet eylemlerinin yaşanma olasılığı arttırmaktadır. AB sınırlarında özellikle son yirmi yılda gerçekleşen terör eylemleri göz önüne alındığında, bu olasılık ironik olarak değerlendirilebilir. Zira bu terör eylemlerinin büyük çoğunluğu, her ne kadar “yalnız kurtlar” tarafından ferdi olarak gerçekleştirilmiş olsa da din eksenli terör eylemleridir. Din eksenli terör eylemleri tarafından yerinden edilenler, sığındıkları AB coğrafyasında yine din eksenli terör eylemleriyle karşı karşıya kalmışlardır. Güvenlik adına ortaya çıkan ve genellikle denetimden yoksun olan dışlayıcı politikalar ve uygulamaların göçmenlere ve yabancılar için bir baskı unsuru olarak kullanılması bu eylemlerin tetikleyici unsurları arasında değerlendirilebilmektedir.

2001 sonrası dönemde göçü terörizmle birleştirme eğilimi, milliyetçi söylemlerle pekiştirilen bir olgu olarak karşımıza çıkmıştır. Göçmenlerin potansiyel güvenlik tehdidi olarak tasvir edilmesi, göçmen toplulukların marjinalleştirilmesine ve dışlayıcı politikaların meşruluk kazanmasına yardımcı olmuştur. Huysmans'ın (2006) da belirttiği gibi, göçe yönelik bu güvenlik odaklı yaklaşım sadece siyasi söylemi değil, aynı zamanda kurumsal uygulamaları da şekillendirmiş, hükümetler insani kaygılardan ziyade güvenliğe giderek daha fazla öncelik vermeye başlamıştır. Dolayısıyla milliyetçiliğin yükselişi, göçün güvenleştirilmesinin hem itici gücü hem de sonucu olarak ortaya çıkmış ve buna bağlı olarak oluşturulan söylemlerde ve politikalarda ulusal güvenlik ve kimliğe yapılan vurgu artarak devam etmiştir.

Göçün kendisi terörün doğrudan sebepleri arasında yer almamaktadır. Ancak göçmen olan veya ailesinde göçmenlik geçmişi olan bireylerin dışlanma ihtimallerinin ve marjinal ideolojilere eğiliminin fazla olması

ihtimali, “Göç ve terör eylemleri arasında bir bağ kurulmalı mıdır?” sorusunu akıllara getirmektedir. Bu bağlamda, AB’de gerçekleşen din eksenli terör eylemlerini bu çalışma kapsamında incelemeyen önce “yalnız kurt” kavramına değinmekte fayda vardır. Awan (2017) sosyal dışlanma ve ayrımcılığın aşırılık yanlısı ideolojilerin üremesi için bir zemin oluşturduğunu ifade etmiştir. Bununla beraber siyasi ve kültürel faktörler de entegrasyonun başarısını etkileyebilmektedir (Vertovec, 2010). Bu durum özelinde terörün sebebi olarak teşhis edilen yabancılara duyulan düşmanlık ve ayrımcılığın artması göçmenlerin entegrasyonunu zorlaştırmaktadır. Tüm bu unsurlar, “yalnız kurt” kavramının doğuşunda kendisine yer edinmiştir. Çevrim içi ağlar da radikalleşme süreçlerinde önemli bir role sahiptir (Bjelopera, 2015). Ayrıca Horgan (2009) potansiyel yalnız kurtların çevrim içi ağlar sayesinde birbirlerine ulaşabildiklerine işaret etmiştir. DAESH gibi terör örgütlerinin istihdam sürecinde sosyal medyayı kullanarak radikalleşme eğilimde olan bireylere ulaşması, “yalnız kurtların” teşhis ve takibini zorlaştırmaktadır (Conway, 2016). “Yalnız kurtlar” bireyi yalnızlaştıran bazı psikolojik faktörlerden etkilenmektedir. McCauley ve Moskalkenko (2008) bunları; kişisel sorunlar, adaletsizlikler ve ahlaki bir görev duygusu olarak tanımlamıştır. AB devletlerinde gerçekleşen bazı yüksek profilli saldırıların faillerinin göçmen veya daha geniş bir tabir kullanırsak “yabancı” olması, “yalnız kurtlara” ilişkin çizilen profillerde akılların bir köşesinde durmaktadır. “Yalnız kurt” kavramı bireycidir ve tam olarak bu sebeple terörle mücadelenin zorlukla ilerlemesine sebep olmaktadır (Borum, 2011). Tüm bu bilgiler ışığında bu kavram şu şekilde tanımlanabilir: “Yalnız kurtlar”; izole aktörlerce üstlenilen, yerleşik aşırılık yanlısı gruplar veya örgütlerle doğrudan koordinasyon halinde olmayan, faaliyetleri öngörülemeyen ve önlenemeyen, bağımsız şiddet ve terör eylemleri gerçekleştiren bireylerdir.

Bu noktada daha önce bahsedilen etkili ve insan odaklı göç politikaları argümanına dönmekte fayda vardır. Zira “yalnız kurt” motifıyla gerçekleşen saldırılarda baskın bir göç olgusunun gözlemlendiği kabul edilirse entegrasyon politikaları göç ve göçe bağlı etkilerin yönetilmesi ve potansiyel risklerin azaltılması açısından önemli hale gelmektedir. Entegrasyon politikaları, radikalleşme ve terör ile mücadele de etkili olarak kullanılabilir bir unsurdur. Bu entegrasyon politikaları, aynı zamanda istihdam fırsatlarını da içermektedir. Ancak yabancı iş gücü, kimilerince yerli işçiler için bir tehdit ve refahları için bir yük olarak görülmektedir. Kimi milliyetçi yaklaşımlar, ekonomik endişeleri temel alarak yabancı

işgücünün kıt kaynakları tükettiğini ve iş piyasalarında rekabeti arttırdığını ifade etmektedir (Hainmueller & Hopkins, 2014). Yabancı olarak değerlendirilen göçmenler, kültüre de yabancıdır. Ulus devletin sahip olduğu köklü kültürü koruma çabasıyla artan milliyetçilik, göçmen karşıtlığının da artmasına sebep olmaktadır. Bu karşıtlık çoğunlukla milliyetçilik algısı üzerinden şekillenmektedir.

TERÖRİZMLE MÜCADELENİN TEMEL UNSURLARI VE MİLLİYETÇİLİK ALGISI

Devletler tarih boyunca farklı şekillerde terörizmle mücadele etmişlerdir. Geçmişte devletin terör saldırılarına verdiği en yaygın yanıtlar inkâr, istifa, intikam ve örtülü operasyonlar iken modern çağda, terörizme yönelik politika yanıtları da gelişmiş ve değişmiştir. Ulusal ve uluslararası düzeyde yasal çerçeve tarafından desteklenen doğrudan askeri müdahalelerden polisiye tedbirlere, radikalleşmeden arındırma çabaları gibi siyasal ve sosyoekonomik tedbirler ile propaganda ya da psikolojik savaş gibi birçok farklı metot bazı durumlarda eşzamanlı da olmak üzere terörizmle mücadele amacıyla kullanılmaktadır (Bogain, 2020).

Terörizmle mücadele, özellikle modern ulus devletler bağlamında, istihbarat toplama, askerî harekât, kolluk kuvvetleri arasında kurulacak iş birliği ve uluslararası iş birliği gibi birkaç temel unsura dayanmaktadır. Ancak terörle mücadele çabaları, milliyetçiliğin yükselişi gibi siyasal ve kültürel derinliği olan dinamiklerden de etkilenmektedir. Ulus devletin bütünlüğünü ve güvenliğini korumaya odaklanan milliyetçilik, terörizme karşı kamuoyunun tepkilerinin şekillenmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Milliyetçi hareketler, uluslararası kurumların ulus devletin kendi vatandaşlarını koruma kabiliyetini zayıflattığını savunarak, ulusal egemenliğe uluslar üstü iş birliğinden daha fazla öncelik verme eğilimindedir. Milliyetçi ideolojiler genellikle terörizmi kültürel ve dinî farklılıklara bağlı bir dış tehdit olarak sunar ve bu durum, yabancı düşmanlığı ve göçmen karşıtlığını körükleyebilmektedir.

Terörizmle mücadele açısından temel ayrımı ulusal ve uluslararası düzeyde yapmak sınıflandırma açısından faydalı olmaktadır. Yukarıda değinildiği gibi terörizmin oluşmasında en önemli faktörlerden biri var olan bir ideolojinin aşırılılaşması ve şiddet yoluyla ifade edilmesidir. Bu bağlamda siyasal ve sosyo ekonomik tedbirlerin başında kuşkusuz en önemli ve zorlu olanı radikalleşmenin temel nedenlerini ele almak ve önlemektir. Devletlerin bireylerin radikalleşmesini önlemek için net bir

strateji geliştirmelerini gerektirmektedir. Liberal demokrasi, hukukun üstünlüğü gibi devletin temel yapı taşlarının güçlü olması ve devamlılığı radikalleşmenin önüne geçebilmekte en önemli araçlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Bireylerin süregelen radikalleşme sürecinin bir parçası olmalarını engellemek amacıyla birçok ülke, aşırılık yanlısı ideolojilerin kök salmasını engelleyecek çeşitli kanalların devreye sokulduğu toplumsal katılım programları geliştirme yoluna gitmektedir. Örneğın AB, okullarda radikalleşmenin önlenmesine ilişkin modüller geliştirmeye başlamış ve bu kapsamda göçmen entegrasyonu da dahil olmak üzere bir dizi eğitim politikası üretmiş, eğitim ve farkındalık kampanyalarının kullanımını yaygın hale getirmiştir (Jugl vd. 2020).

Ulusal düzeyde modern demokratik devletlerin terörizmle mücadele etmek için başvurduğu en kabul edilebilir yol, polisin ve diğer “istihbarat toplamadan” sorumlu birimlerin toplu olarak çalışmalarıdır. Bu birimler genellikle “gözetleme” ya da “izleme” olarak adlandırılan bir süreci kullanarak kimin tehdit oluşturduğunu ya da oluşturabileceğini bulmaya ve onları harekete geçmeden önce tutuklamaya çalışırlar. Terörle mücadeleye yönelik önleyici bu yaklaşım polis ve istihbarat servislerine operasyonel ve yasal devamlılık sağlar; gizli bir şekilde yürütülür ve bu nedenle demokrasi, bireysel özgürlük ve barışçıl siyasi mücadele değerlerine bağlı devletler için uygundur. Son olarak ve belki de en önemlisi, diğer herkesin güvenliğini ve haklarını güvence altına almayı hedefler ve bu nedenlerden ötürü de en uygulanabilir yöntem olarak kabul görmektedir (Ben vd. 2020). Öte yandan, siyasi, sosyoekonomik ve kolluk kuvvetleri aracılığıyla gerçekleşen terörle mücadele faaliyetlerine zaman zaman askeri stratejilerin de desteği gerekmektedir. Askeri stratejiler kapsamında terörle mücadele operasyonları genellikle konvansiyonel veya özel kuvvetler tarafından yürütülen muharebe operasyonlarına ve sivil-asker operasyonları ve yerel güvenlik güçlerinin eğitimi gibi bazı ilgili faaliyetlere odaklanır. Terörle mücadele operasyonları; teröristleri, diğer isyancıları ve çatışma üzerinde etkisi olabilecek muharip olmayan kişileri hedef alan genel bir kampanyanın parçasıdır. Günümüzde terörle mücadele faaliyetleri sadece hükümetlerin sorumluluğu olarak görülmemekte, aynı zamanda bu tür tehditlerle etkili bir şekilde mücadele etmek için bölgesel veya uluslararası düzeyde organize edilen devlet sınırlarını aşan faaliyetler olarak değerlendirilmektedir (Stevenson, 2023).

Uluslararası düzeyde mücadele açısından atılabilecek ilk adım hukuki düzeyde iş birlikleridir. Birçok bölgesel örgüt terörizme karşı yasal süreçler

ortaya koymuş, devletler kendi aralarında ikili ya da çok taraflı anlaşmalar yaparak terörizmle mücadele ve terörist faaliyetlerle ilgili farklı konularda bilgi alışverişinde bulunmak ve gerekli kuralları geliştirmek için hukuki bir temel sağlama çabası içerisine girmiştir. Uluslararası düzeyde iş birliği; terör örgütlerinin faaliyet alanlarını sınırlandırmakta, suçluların iadesini ve adil yargılanmalarını sağlamaktadır (Madjid, 2022)

Terörizmle mücadelenin uluslararası yöntemi, uluslararası hukukta şekillenen ve dünya toplumunun pratik çalışmaları sırasında geliştirilen kurumsal çerçeveye dayanmaktadır. 11 Eylül 2001 saldırıları sonrasında gerek BM gerekse AB ve NATO kapsamında bir dizi karar, politika ve uygulama gerçekleşmiştir. Ancak özellikle BM bünyesinde 2001 öncesi süreçte de dünyanın maruz kaldığı terör saldırılarına yönelik birtakım kararlar alınmıştır. İlk olarak 1972 yılında BM 3034 numaralı kararı ile terörizm kavramı ele alınmıştır (U.N. General Assembly, RES/3034, 1972). BM Küresel Terörle Mücadele Stratejisi'nin (A/RES/60/288) kaleme alındığı tarihte, Birleşmiş Milletler üye devletleri terörizme karşı on beş evrensel hukuki belge imzalamış ve bunlara taraf olmuştur (U.N. General Assembly, A/RES/60/288, 2006). Bununla beraber BM bünyesinde terörizmin finansmanını önlemek, terörist bombalamalarına, rehin alma eylemlerine, uçak kaçırma eylemlerine ve terörizmin finansmanına karşı koruma sağlamak gibi terörle mücadelenin çeşitli yönlerini ele alan sözleşmeler ve protokoller de oluşturulmuştur. BM'nin en güçlü organlarından olan Güvenlik Konseyi de terörle mücadele konusunda çeşitli karar ve bildirimler kabul etmiş, rejimler oluşturmuş ve uluslararası yasal çerçeveyi daha da güçlendiren bir dizi kılavuz ilke ve tavsiye üzerinde çalışmıştır. Bütün bu kararlar ve sözleşmeler, terörle mücadelede eylem birliğine ve uluslararası iş birliğine öncelik veren yeni Uluslararası Terörle Mücadele Hukuku normlarının geliştirilmesini teşvik etmekte ve desteklemektedir (Jafarnia, 2022) (Ugwueze & Onuoha, 2020).

Benzer girişimler 11 Eylül saldırıları sonrasında AB tarafından da gerçekleştirilmiştir. 2003 yılında ortaya konulan “Daha İyi bir Dünyada Güvenli Bir Avrupa” isimli AB Avrupa Güvenlik ve Strateji Belgesi birlik düzeyinde güvenlik alanında atılmış en önemli belgelerden biridir. Bilindiği üzere 1990'lı yıllardan sonra birlik olma yolunda adımlar atmaya yönelik AB üyesi devletler açısından iki dünya savaşı sonrası güvenlik en önemli ve “bir” olmayı en çok zorlayan kavramlardan biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu bağlamda 2003 yılında yayınlanan bu ilk güvenlik strateji

belgesi birlik düzeyinde ortak bir algı ve tutumu yansıtmaları açısından önem arz etmektedir. Takip eden süreçte AB düzeyinde 2008 yılında “Değişen Dünyada Güvenliği Sağlamak” başlıklı rapor Brüksel zirvesinde yayınlanmıştır. Ayrıca 2001 saldırıları sonrası “AB Terörizmle Mücadele Stratejisi” (2005) eş zamanlı olarak ortaya konulmuştur (Tangör & Sayın, 2012).

AB üye devletleri arasında yükselen milliyetçilik ve yabancı düşmanı popülist partilerin, ideolojik ve siyasi hakimiyetlerini pekiştirmek için ‘ötekine karşı korku yayma ve terör tehdidinden faydalanma’ yönündeki ortak anlayışı özellikle 2001 sonrası birlik üyesi ülkelerde gerçekleşen terör saldırıları ile ilişkilendirdikleri görülmektedir (Walia, 2021). 2001 sonrası dünya üzerinde gerçekleşen siyasi ve jeopolitik değişimler kapsamında son yirmi yıl AB açısından büyük öneme sahiptir. 11 Eylül 2001 saldırıları sonrası Afganistan’a yönelik başlatılan uluslararası koalisyon müdahalesine bazı AB ülkelerinin katılması, Suriye iç savaşı ve Rusya-Ukrayna savaşı, İkinci Dünya Savaşı’ndan bu yana bölgedeki en büyük mülteci hareketliliğini tetiklemiştir. Öte yandan AB üye devletlerinde yaşanan din eksenli terörizm eylemleri günlük hayatın olağan akışının değişmesine neden olmuştur. Özellikle Paris, Manchester, Stockholm ve Barselona’da yaşanan terör eylemleri AB için de bir endişe kaynağı haline gelmiştir. Halen etkileri devam eden bu olayların bir sonucu olarak da AB’de yükselen ve toplum tarafından karşılık bulan bir milliyetçilik söylemini ve hatta tarihsel korkulardan dolayı da endişesini beraberinde getirmiştir. Bilindiği üzere milliyetçilik kavramı bıçak sırtı bir kavramdır ve bu ideolojinin kontrolsüz yükselmesi Avrupa tarihinde acı sonuçları ve savaşları da beraberinde getirmiştir (Braun, 2021).

Öte yandan yukarıda oldukça kısaca özetlenen terörizmle mücadele politikaları, ulusla ve uluslararası kurumlar düzeyinde ortaya konulan politikalar aslında göçmen karşıtı bir uygulama yapılmasını önermemektedir. Düzensiz göç insanlık tarihi boyunca yaşanan bir olgudur ve bu bireylerin günümüz dünyası içerisinde aşırılışmasını engellemek, demokrasi, kişinin hak ve hürriyetlerine saygı kapsamında bireylerin yeni geldikleri habitatlara uyumunun ve entegrasyonunun sağlanması aslında terörizmle mücadelenin yapıtaşını oluşturmaktadır.

SONUÇ

AB üyesi ülkelerde yükselen milliyetçi hareketler giderek artan bir endişe unsuru haline gelirken göç ve terörizm bu endişe unsurunun içerisinde

en belirgin ve merkezî temalar arasında yer almaktadır. Bu çalışma; göç, milliyetçilik ve terörizm kavramlarının çok yönlü doğasına ışık tutarak bu olguları kavramsal bir perspektiften analiz etmeyi amaçlamaktadır. AB genelinde verilen bazı örneklerle bu kavramlar arasındaki etkileşim ele alınmış ve özellikle 11 Eylül 2001 tarihinden sonra değişen güvenlik paradigmalarına çalışma içerisinde dikkat çekilmiştir.

Göç hareketlerinin, tanımıyla çelişecek bir şekilde, varış ülkesindeki bireyler ve gruplarca istikrarsızlaştırıcı bir güç olarak algılanması; kültürel seyrelme, istihdam kaygısı, kaynakların paylaşımı ve güvenlik ihtiyacıyla birlikte bazı korkuları beslemiştir. Bu tür korkuların yükselişi sadece toplumsal uyumu zedelemekle kalmamış, aynı zamanda bu korkuların istismar edilmesi yoluyla göçün siyasallaşmasına da katkıda bulunmuş ve milliyetçilik kavramının da aşırı ideolojiler arasında yer edinmesine yol açmıştır. Bu değişim, AB genelinde aşırı sağ partileri güçlendirmiş ve göçü ulusal kimlik ve güvenliğe yönelik varoluşsal bir tehdit olarak çerçeveleyerek aşırılık yanlısı ideolojilerin siyasi meşruiyet kazanmalarını sağlamıştır. Çalışma, milliyetçiliğin yeniden canlanmasının sadece güvenlik kaygılarına bir tepki olmadığını, aynı zamanda küreselleşme, kültürel değişim ve ekonomik güvensizlikle ilgili daha derin kaygıların bir ifadesi olduğu savını ortaya koymaktadır. AB’de milliyetçi hareketlerin yükselişi ise münferit bir olgu olmayıp küreselleşme, neoliberal ekonomi politikaları ve geleneksel ulusal kimliklerin erozyonuna karşı artan memnuniyetsizliği yansıtan daha geniş çaplı bir küresel eğilimin parçası olarak değerlendirilebilmektedir. Yaşanan memnuniyetsizlikler, göçmenleri hedef olarak belirlemiş ve istihdam alanında, konut temininde veya sosyal yardımlara erişimde birer rakip olarak algılanmalarına sebep olmuştur. Bu memnuniyetsizlikler, bir noktada terörizm kavramıyla kesişmiştir. Özellikle milliyetçi gruplar tarafından oluşturulan aidiyet olgusunun dışında kalan yabancılar tarafından gerçekleştirilen terör saldırıları, göçü bir nefret objesi haline getirmiş ve göç, ulusal güvenliğe, kültüre ve ekonomik istikrara yönelik bir tehdit olarak sergilenmiştir.

Sonuç olarak, AB üye devletlerinde milliyetçiliğin yükselişi göç, terörizm ve güvenlikle ilgili daha derin toplumsal kaygıları yansıtan çok yönlü bir mesele olarak değerlendirilmeye uygundur. Bu zorlukların kavramsal bir çerçeve içerisinde ele alınması ve analiz edilmesi sadece politika değişikliklerini değil, aynı zamanda göç ve ulusal kimliğin kavramsallaştırılma biçiminde de bir değişimi gerektirmektedir. Çünkü AB özelinde göçün terörizm ile

bir arada anılması, milliyetçi hareketlerin hem bir belirtisi hem de itici gücüdür. Bu sebeple, AB'nin demokratik yönetişimini güçlendirmesi ve güvenli bir Avrupa toplumunu, milliyetçiliğın dışlayıcı etkilerini eleyerek yeniden tesis etmesi gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- [1] Akgül-Açıkmeşe, S. (2011). “Algı mı, Söylem mi? Kopenhag Okulu ve Yeni Klasik Gerçekçilikte Güvenlik Tehditleri”, *Uluslararası İlişkiler*, 8(30), 43-73.
- [2] Anadolu Ajansı (2017). Avrupa'daki büyük Terör Saldırıları. <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/avrupadaki-buyuk-teror-saldirilari-/886942>
- [3] Anderson, B. (1991). *Imagined communities: Reflections on the origin and spread of nationalism*. Verso Books.
- [4] Awan, I. (2017). Cyber-extremism: Isis and the power of social media. *Society*, 54(2), 138-149.
- [5] Ballyn, S. (2011). The why and the ‘therefore’ of human migration: A brief overview. In M. Renes (Ed.), *Lives in migration: Rupture and continuity* (pp. 6-15). Australian Studies Centre Publications.
- [6] Ben Jaffel, H., Hoffmann, A., Kearns, O., & Larsson, S. (2020). Collective discussion: Toward critical approaches to intelligence as a social phenomenon. *International Political Sociology*, 14(3), 323-344. bris.ac.uk
- [7] Bilgin, P. (2010). “Güvenlik Çalışmalarında Yeni Açılımlar: Yeni Güvenlik Çalışmaları”, *Stratejik Araştırmalar*, 8(14), 69-96.
- [8] Britannica. (2004). Madrid Train Bombings of 2004. <https://www.britannica.com/event/Madrid-train-bombings-of-2004>
- [9] Britannica. (2005). London Bombings of 2005. <https://www.britannica.com/event/London-bombings-of-2005>
- [10] Bjelopera, J. P. (2014). *Countering violent extremism in the United States*. Congressional Research Service.
- [11] Bogain, A. (2020). Understanding public constructions of counter-terrorism: an analysis of online comments during the state of emergency in France (2015-2017). *Critical studies on terrorism*. northumbria.ac.uk
- [12] Borum, R. (2011). Radicalization into violent extremism I: A review of social science theories. *Journal of strategic security*, 4(4), 7-36.

- [13] Braun, D. (2021). The Europeanness of the 2019 European Parliament elections and the mobilising power of European issues. *Politics*. sagepub.com
- [14] Brubaker, R. (1996). *Nationalism reframed: Nationhood and the national question in the new Europe*. Cambridge University Press.
- [15] Buzan, B. (1983). *People, States, and Fear: The National Security Problem in International Relations*, Harvester Wheatsheaf.
- [16] Buzan, B., Waever, O. ve Wilde J. (1998). *Security: A New Framework For Analysis*, Lynne Rienner.
- [17] Citrin, J., Haas, E. B., Muste, C., & Reingold, B. (1994). Is American nationalism changing? Implications for foreign policy. *International Studies Quarterly*, 38(1), 1-31.
- [18] Conway, M. (2016). Determining the role of the Internet in violent extremism and terrorism. In *Violent Extremism Online*, 123-148. Routledge.
- [19] De Haas, H. (2021). A theory of migration: the aspirations-capabilities framework. *Comparative migration studies*, 9(1), 8.
- [20] DeLamater, J., Katz, D., & Kelman, H. C. (1969). On the nature of national involvement: A preliminary study. *Journal of Conflict Resolution*, 13(3), 320-357.
- [21] Delanty, G. (2008), Fear of Others: Social Exclusion and the European Crisis of Solidarity. *Social Policy & Administration*, 42, 676-690.
- [22] Ellis, F. (1998). Household strategies and rural livelihood diversification. *The Journal of Development Studies*, 35(1), 1-38.
- [23] European Union Terrorism Situation and Trend Report (TE-SAT). (2022). <https://www.europol.europa.eu/publication-events/main-reports/european-union-terrorism-situation-and-trend-report-2022-te-sat>
- [24] Hainmueller, J., & Hopkins, D. J. (2014). Public attitudes toward immigration. *Annual Review of Political Science*, 17, 225-249.
- [25] Horgan, J. G. (2009). *Walking away from terrorism: Accounts of disengagement from radical and extremist movements*. Routledge.
- [26] Hornyik, Z. (2021). Why is a unified definition of terrorism carried yet? *Law Review*, (11) 1, 101-107.
- [27] Humphrey, M. (2013). Migration, Security and Insecurity. *Journal of Intercultural Studies*, 34(2), 178–195.

- [28] Huysmans, J. (2006). *The politics of insecurity: Fear, migration and asylum in the EU*. Routledge.
- [29] Jafarnia, N. (2022). The United Nations Security Council's Counterterrorism Resolutions and the Resulting Violations of the Refugee Convention and Broader International Law. *Harv. Hum. Rts. J.*
- [30] Jugl, I., Lösel, F., Bender, D., & King, S. (2020). Psychosocial prevention programs against radicalization and extremism: A meta-analysis of outcome evaluations. *European journal of psychology applied to legal context*, 13(1), 37-46.
- [31] Koser, K., & Kuschminder, K. (2017). Assisted voluntary return and reintegration of migrants: A comparative approach. *A Long Way To Go*, 255.
- [32] Lee, E.S. (1966) A Theory of Migration. *Demography*, 3, 47-57.
- [33] Lischer, S. K. (2008). Security and displacement in Iraq: responding to the forced migration crisis. *International Security*, 33(2), 95-119.
- [34] Madjid, Y. R. (2022). Cyber Terrorism Challenges: The Need for a global Mutual Legal Assistance to a Universal Jurisdiction Crime. *Yustisia*.
- [35] Martin, Gus (2017). *Terörizm: Kavramlar ve Kuramlar*. Ankara Adres Yayınları
- [36] McAlexander, R. J. (2020). Göç ve terörizm arasında nasıl bir ilişki var? Batı Avrupa'da sağ ve Sol Kanat Terörizmin Analizi, 1980-2004. *Küresel Güvenlik Çalışmaları Dergisi*.
- [37] McCauley, C., & Moskalkenko, S. (2008). Mechanisms of political radicalization: Pathways toward terrorism. *Terrorism and political violence*, 20(3), 415-433.
- [38] McNamara, K. R. (2015). *The politics of everyday Europe: Constructing authority in the European Union*. Oxford University Press.
- [39] Mudde, C. (Ed.). (2016). *The populist radical right: A reader*. Taylor & Francis.
- [40] Rapaport, D. C. (2003). The four waves of rebel terror and September 11. In C. Kegley (Ed.), *The new global terrorism* (pp. 36-52). Prentice Hall.
- [41] Schmid, A.P. & Jongman, A. J. (1988). *Political Terrorism*. London: Transaction Publishers.

- [42] Schmid, A. (2005). Prevention of terrorism: Towards a multi-pronged approach. In T. Bjorgo (Ed.), *Root causes of terrorism: Myths, reality and ways forward* (23-44). Routledge.
- [43] Schmid, A. P. (2011). The definition of terrorism. In A. P. Schmid (Ed.), *The Routledge handbook of terrorism research* (39-158). Routledge.
- [44] Smith, A. D. (1992). National identity and the idea of European unity. *International affairs*, 68(1), 55-76.
- [45] Stevenson, J. (2023). Demilitarising the ‘War on Terror’. *Survival*. archive.org
- [46] Tangör, B. & Sayın, S. (2012). Avrupa Birliği’nin Terörizmle Mücadele Stratejisi: Yeni Bir Bütünleşme Alanı mı?. *Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi*, 11(1), s.85-118.
- [47] TDK, (2024). <https://sozluk.gov.tr/>
- [48] Tilly, C. (1995). Citizenship, identity and social history. *International review of social history*, 40(3), 1-17.
- [49] Ugwueze, M. I. & Onuoha, F. C. (2020). Hard versus soft measures to security: Explaining the failure of counter-terrorism strategy in Nigeria. *Journal of Applied Security Research*. [HTML]
- [50] Uluslararası Göç Örgütü, (2013). *Göç Terimleri Sözlüğü*.
- [51] U.N. General Assembly. (1972). Measures to eliminate international terrorism (RES/3034). <https://documents.un.org/doc/resolution/gen/nr0/270/64/pdf/nr027064.pdf>
- [52] U.N. General Assembly. (2006). Resolution adopted by the General Assembly on 8 September 2006. <https://documents.un.org/doc/undoc/gen/n05/504/88/pdf/n0550488.pdf>
- [53] Vertovec, S. (2010). Towards post-multiculturalism? Changing communities, conditions, and contexts of diversity. *International Social Science Journal*, 61(199-200), 83-95.
- [54] Walia, H. (2021). *Border And Rule: Global Migration, Capitalism, and The Rise Of Racist Nationalism*. rightsaction.org
- [55] Wilkinson, P. (1974) *Political Terrorism*. London: Macmillan.
- [56] Wodak, R. (2015). *The politics of fear: What right-wing populist discourses mean*. Sage.
- [57] Wodak, R., KhosraviNik, M., & Mral, B. (2013). *Right-wing populism in Europe: Politics and discourse*. Bloomsbury Academic.

BÖLGE HALKININ PUTİN REJİMİNE KARŞI TEPKİSİ: RUSYA-UKRAYNA SAVAŞI ÖRNEĞİ

Sehavet NECİYEV*

Dr, Bağımsız Araştırmacı, Gazeteci

ORCID: 0000-0002-2605-6382. Email: samet.necfli@gmail.com

ÖZ

1991 yılında Sovyetler Birliği dağıldıktan sonra birliğe dahil olan 15 ülke bağımsızlığını ilan etmişti. Ama Rus yöneticilerin birliğe dahil olan ülkelere yönelik her zaman hegemonik politikalar izlediği bilinen bir gerçektir. Vladimir Putin, 1999 yılında göreve geldikten sonra eski Sovyetler Birliği'ne dahil olan ülke liderlerinin bir kısmıyla yakın müttefiklik yaparak bölgesel güç olma iddiasında bulunmuştur. Putin yakın müttefikleriyle çoğu zaman Batılı ülkelerin sömürgeci politikalarına karşı çıkmayı başarmıştır. Fakat Putin ve yakın müttefikleri yönettikleri toplumların demokratik taleplerini karşılayamadıkları için baskıcı politikalar izlemek zorunda kalmıştır. Rus yönetiminin baskısı altında olan ülkelerdeki jeopolitik gerginlikler, ekonomik eşitsizlikler, işsizlik sorunu, adaletsizlik, yolsuzluklar ve çevresel sorunlar artarak devam ederken halk kolluk kuvvetlerinden korktuğu için susmayı tercih etmiştir. Fakat diğer ülkelerden farklı olarak Ukrayna'da halk Putin rejimine karşı birleşerek tepkisini dile getirmeyi başarmıştır. Dolayısıyla Ukrayna halkının tepkileri, Putin rejiminin baskısı altında yaşayan tüm bölge halkının öfkesini yansıtmaktadır. Nitel araştırma metodolojisine dayanan bu çalışmada birinci aşamada Putin rejimi sistem kuramı bağlamında tartışılmıştır. İkinci aşamada ise Putin tarafından yazılan "Ruslarla Ukraynalıların tarihî birliği hakkında" makale literatür tartışması yapılarak incelenmiştir. Çalışmanın temel amacı Putin rejiminin neden bölge halkı tarafından hoş karşılanmadığına dikkat çekmektir. Sonuç kısmında ise bölgedeki sorunların çözümüne yönelik önerilere yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: *Ukrayna-Rusya savaşı, Putin rejimi, Zelenski*

*Araştırma Makalesi. Geliş Tarihi: 30.09.2024, Kabul Tarihi: 23.10.2024
Bu makalede Etik Kurul Onayı gerekmemektedir.

REGIONAL PEOPLE’S REACTION TO PUTIN’S REGIME: THE EXAMPLE OF THE RUSSIA-UKRAINE WAR

ABSTRACT

After the collapse of the Soviet Union in 1991, 15 countries that joined the union declared their independence. However, it is known that Russian leaders have always pursued hegemonic policies towards the countries that were in the union. After Vladimir Putin took office in 1999, he made close alliances with some of the countries’ leaders that were part of the former Soviet Union and claimed to be a regional power. Putin has often managed to oppose the colonial policies of Western countries with his close allies. However, since Putin and his close allies could not meet the democratic demands of the societies they governed, they were forced to pursue oppressive policies. While geopolitical tensions, economic inequalities, unemployment problems, injustice, corruption, and environmental problems in the countries under the pressure of the Russian administration continued to grow, the people preferred to remain silent because they were afraid of the law enforcement forces. However, unlike other countries, the people in Ukraine managed to unite against the Putin regime and voice their reaction. Therefore, the reactions of the Ukrainian people reflect the anger of the entire people of the region living under the oppression of the Putin regime. In this study based on qualitative research methodology, in the first stage, Putin’s regime was discussed in the context of the system theory. In the second stage, the article written by Putin “About the historical unity of Russians and Ukrainians” was examined through a literature discussion. The main purpose of the study is to draw attention to why the people of the region do not welcome the Putin regime. In the conclusion, suggestions for solving the problems in the area are included.

Keywords: *Ukraine-Russia war, Putin regime, Zelensky*

GİRİŞ

Ukrayna-Rusya arasındaki savaş Putin ve onu destekleyenler tarafından Rusya'yla NATO ülkeleri arasında ortaya çıkan bir çatışma olarak değerlendirilmektedir. Ukrayna Devlet Başkanı Volodimir Zelenski'nin de Batılı ülkelerin "kuklası" olduğu iddia edilmektedir. Özellikle Putin ve onun yakın müttefikleri tarafından ve yandaş medya kuruluşlarında tüm eleştiriler Zelenski'ye yöneltilerek Ukrayna halkının verdiği özgürlük mücadelesi arka plana itilmektedir. Zelenski 2019 yılında Ukrayna halkı tarafından %73 oy oranıyla seçilen ve yolsuzluğa bulaşmamış demokratik bir lider olarak bilinmektedir. En çok eleştirilen konulardan biri Zelenski'nin Batılı ülkelere maddi ve manevi destek almasıdır. Yıllarca devlet zırhına bürünerek muazzam güç edinen otoriter rejimlere karşı mücadele etmek hiç de kolay bir iş değildir. Zelenski'nin yerinde Batılı ülkelere destek aldığını eleştirenlerin kendileri de olsaydı muhtemelen benzer davranışlar sergilemek zorunda kalacaklardı. Batılı ülkeler tarafından verilen destekler Zelenski'nin Batılı ülkelerin kontrolünde hareket ettiği yönündeki iddiaları güçlendirmiş olabilir. Ancak Zelenski, Ukrayna'nın bağımsızlığı ve egemenliği için Batılı ülkelerle iş birliği yaptığını, bunun ülkesinin çıkarlarına hizmet ettiğini savunmaktadır.

Ukrayna'nın Rusya için tarihsel, jeopolitik ve ekonomik açıdan çok önemli bir ülke olması nedeniyle, gelecek tercihini Batı'dan yana kullanması Rusya'yı aşırı derecede rahatsız etmiştir (Baharçipek & Ağır, 2015). 21 Mart 2014 tarihinde Kırım'ın Rusya tarafından ilhak edilmesi Ukrayna halkının öfkelerini kabartarak tercihlerini Batılı ülkelere yana kullanmalarını tetiklemiştir. Putin ve yakın müttefikleri saldırgan tavırlarla Ukrayna halkını korkutmayı düşünse de sonuç bekledikleri gibi olmamıştır. 2019 yılından önceki Rusya-Ukrayna ilişkileri incelendiğinde mevcut sorunun tamamen Zelenski'ye bağlı olmadığı, halkın büyük oranda Putin rejiminin baskıcı politikalarına karşı tepkili olduğu anlaşılmaktadır. Nitekim Kasım 2014'te yapılan bir anket çalışması Ukraynalıların %51'nin NATO üyeliği için oy vereceğini göstermiştir (Shevel, 2015, s. 9). Euromaidan hareketi ve 2014'teki Haysiyet Devrimi'nin ardından Rusya yanlısı hükümet çökmüş ve Batı yanlısı hükümet iktidara gelmiştir (Demir, 2022). 2014'te Batı eksenine kayan, "Avrupalılaştırmak" adına Sovyet geçmişinin izlerini yok etmek ve Rusya ile bağlarını tamamen koparmak için radikal tavırlar sergileyen Ukrayna'da, adayların birçoğu seçim propagandalarını Rusya karşıtlığı üzerinden yürütüyordu (Memiş, 2019). Seçim propagandalarının halkın istekleri doğrultusunda veya oy alabilmek kaygısıyla yapıldığı

bilinen bir gerçektir. Bu noktadan hareketle Ukrayna’da sadece yöneticilerin değil halkın da Putin rejimiyle bağlarını tamamen koparmak istedikleri anlaşılmaktadır. Eski Sovyet ülkelerinin Rusya’yla bağlarını koparması demek Putin rejiminin devrilmesi demektir. Bu nedenle Putin, Sovyet geçmişinin izlerinin silinmemesi için her yolu denemektedir. Aslında Rus kültürü eski Sovyet ülkelerinde halkın büyük çoğunluğunun karşı olmasına rağmen çeşitli enstrümanlarla devam ettirilmektedir.

Mevcut dünya düzeninde yönetim şekli hem ulusal hem de uluslararası düzeyde kapsayıcı olmadığı için derin bir huzursuzluk hüküm sürmektedir. Global düzeyde süper devlet, büyük devlet ve bölgesel güç olma iddialarıyla politikalar yürüten liderler yönetilenlerin nasıl “ezildiğini” hiç umursamıyor görünmektedir. Çok karmaşık görünen olaylara sistematik bir yaklaşımla odaklanan genel sistem kuramına göre sistem birbiriyle uyumlu ve dinamik çalışan farklı bileşenlerden oluşmaktadır (Neciyev, 2024: 13). Bu noktadan bakıldığında çeşitli amaçlarla süper devlet, büyük devlet ve bölgesel güç olma iddiasında olan ülkeleri yönetenlerin politikaları bazen dolaylı bazen doğrudan tüm dünya toplumunun büyük bir kısmının yaşamını olumsuz etkilemektedir. Devlet, siyasal sistemin kendisini tanımladığı en önemli biçimdir (Albert, 2019: 8). Hem devlet düzeyinde hem de bireysel olarak herkes diğerlerine üstünlüğünü kabul ettirmek amacıyla güçlü olmak için her yolu mübah görmektedir çünkü güç, istenilen sonuca hizmet eden fiziksel şiddetten, bir aklın diğerini kontrolü gibi psikolojik bağlara kadar her türlü ilişkiyi kapsamaktadır (Acar, 2019: 26). Otoriter rejimlerde siyasi güç sembolik olarak genelleştirilmiş iletişim aracı olarak kullanılmaktadır.

Küresel sistemde politik anlamda çok absürt ve adaletsiz bir düzenin olduğunu söylemek yanlış olmaz. Sistem yaklaşımı perspektifinden bakıldığında dünya toplumunu olumsuz etkileyen sorunların tamamının yöneten kesimden kaynaklandığı anlaşılmaktadır. Bertalanffy’ye göre her olayı, bu olayın, çevresiyle birlikte başka olaylarla etkileşimli veya bağlantılı olduğunu göz önünde bulundurarak incelemek; genel sistemi anlamak, tahmin etmek ve kontrol etmek açısından önemlidir (Neciyev, 2024: 14). Toplum sayısız etkileşim sistemine dayanır (Albert, 2019: 4). Bu mantıkla siyasi sistem daha geniş bir sosyal çevreye gömülü bir sistemdir. Otoriter rejimlerde siyasi sistem alt sistemleri kontrol altında tutarak insanları sosyal sistemlerden dışlamaktadır. Günümüz dünyasında otoriter liderlerin sürekli bir düşmana ihtiyaç duyması trajikomik hale

gelmiştir. Bu durum sadece Rusya’da değil dünyanın birçok ülkesinde görülmektedir. Putin’in mevcut durumunu Rus filozof Solovyov 132 yıl önce çok iyi tanımlamıştır. Walter Laqueur (2015), “Putinism” adlı kitabında Rusların komplo teorilerine dikkat çekmek amacıyla Rus filozof Vladimir Solovyov’un 1892’de yazdığı yazısından yaptığı aşağıdaki alıntıya yer vermiştir:

Sağlıklı bir vücuda sahip, güçlü, yetenekli ve acımasız olmayan bir kişiyi hayal edelim, çünkü bu, Rus halkının genel görüşüdür. Bu kişinin veya kişilerin şu anda çok acınası bir durumda olduğunu biliyoruz. Ona yardım etmek istiyorsak, önce onda neyin yanlış olduğunu anlamamız gerekir. Böylece onun gerçekte deli olmadığını, zihninin yalnızca büyüklük deliliğine yaklaşan yanlış fikirlerden, herkese ve her şeye karşı bir düşmanlıktan önemli ölçüde etkilendiğini öğreniriz. Gerçek avantajına kayıtsız, olası zarara kayıtsız, var olmayan tehlikeleri hayal eder ve bunun üzerine en saçma önermeleri inşa eder. Ona öyle gelir ki tüm komşuları onu rahatsız ediyor, onun ihtişamına yeterince boyun eğmiyorlar ve her şekilde ona zarar vermek istiyorlar. Ailesindeki herkesi ona zarar vermekle ve onu terk etmekle, düşman kampına geçmekle suçluyor. Komşularının evini baltalamak ve hatta silahlı bir saldırı başlatmak istediğini düşünüyor. Bu nedenle silahlar, revolverler ve demir kilitler satın almak için muazzam miktarda para harcayacak. Eğer zamanı kalırsa, ailesine karşı dönecek. Elbette, ona yardım etmeye istekli olsak bile, ona para vermeyeceğiz, ancak fikirlerinin yanlış ve haksız olduğuna ikna etmeye çalışacağız. Hala ikna olmazsa ve çılgınlığında ısrar ederse ne para ne de uyuşturucu yardımcı olacaktır.

Snyder (2018), Putin’in batı ülkelerine yönelik saldırılarını ulusal gurur kaynağı haline getirdiğini savunmaktadır. Rusya’nın mevcut yöneticilerinin siyasi bakış açısı ve demokrasiye karşı tutumları ile Sovyetler Birliği’ni yönetenlerin siyasi bakışları ve demokrasiye karşı tutumları arasında ciddi benzerlik görünmektedir. Sovyetler Birliği’nin dağılmasından bu yana geçen yıllarda Rus yönetim şeklinde büyük değişim olsa da komşu ülkelere eziyet etme politikaları (Snyder, 2011) benzer şekilde devam etmektedir. Binlerce Rus askeri ve denizcisiyle Ukrayna’nın limanlarına, havaalanlarına, yollarına, demiryollarına ve şehirlerine saldıran Putin, bu krizden dolayı NATO’nun suçlu olduğunu iddia etmektedir (Person & McFaul, 2022).

Dijital çağda Ukrayna-Rusya savaşında olduğu gibi rakiplere karşı üstünlük sağlamak için dezenformasyon kritik önem taşımaktadır. Timothy D. Snyder (2018) tarafından yazılan “Özgürlüğün Olmayışına Giden Yol: Rusya, Avrupa, Amerika” adlı kitapta Putin’in en sevdiği Rus filozofu ve dezenformasyon için oluşturduğu şablona dikkat çekilmiştir. Putin’in en çok önemseydiği ve fikirlerinden yararlandığı Rus asıllı siyasi filozof İvan İlyin 1954’te İsviçre’de sürgünde olduğu zaman ölmüş ve 2005’te kalıntıları yeniden gömülmek için Moskova’ya götürülmüştür. Yazara göre Rusya’da siyasi felsefe kitapları Putin döneminde popüler olan İlyin’in temel stratejilerini izlenmektedir. Rus ruhuna düşman olanların tespit edilip yok edilmesi ve söz konusu düşmanlar olmadığı takdirde icat edilmeleri veya abartılmaları İlyin tarafından önerilmiştir. Ukrayna-Rusya savaşı dezenformasyon ve siber savaşla desteklenerek doğudan batıya yayılmıştır. Snyder’e (2018) göre Rusya her yerde milliyetçiler, oligarklar ve radikaller arasında müttefikler bulmuş ve Batı popülizminin yükselişini, İngilizlerin AB’ye karşı oy kullanmasını ve Donald Trump’ın seçilmesini hedeflemiştir.

Her ülkede veya bölgede yöneten kesimin kontrolünde belli bir yönetim şekli vardır. Söz konusu yönetim şekilleri bir sistem olarak iki kısma bölünmektedir. Dış çevreleriyle etkileşimde bulunan sistemler açık, etkileşimde bulunmayanlar ise kapalı sistemler olarak sınıflandırılmaktadır. Siyasi sistem, diğer işlev sistemleri gibi çevresini ve çevresindeki sistemleri kendi koduna dayanarak gözlemler (Albert, 2019: 10). Amaçları aynı olan çevrelerin birbiriyle etkileşimde bulunması herhangi bir sorun teşkil etmemektedir. Putin’in ve yakın müttefiklerinin inşa ettiği sistem kapalı bir sistemdir. En büyük korkuları Zelenski gibi bir liderin ortaya çıkıp halkın talepleri doğrultusunda hareket etmesidir. Toplumu baskı altında yöneten otoriter liderler hem dıştan hem de içten gelebilecek tehlikelere karşı yandaşlarıyla birlikte her an kendilerini tetikte durmak zorunda hissederler. Söz konusu tehlikelerle başa çıkmak için otoriter liderlerin en çok tercih ettiği yöntemlerden biri ortak amaçlar uğruna birbiriyle iş birliği yapmaktır. Rejimin ilkelerine karşı çıkmak yakın müttefik olan liderlerin de işine gelmemektedir. Otoriter düzenlerde mevcut sistemin parçası olmayan herkes “sürünerek” yaşamak mecburiyetinde kalmaktadır. Yönetim erkini elinde bulunduran kesimin yönetilenler üzerindeki egemenliği ve hakimiyeti her zaman ciddi bir sorun alanı oluşturmuş ve bu yönetsel egemenlik, çoğunlukla da bir “hegemonya”ya dönüşmüştür (Çalış, 2016: 22). Bu mantıkla Ukrayna halkının mücadelesi Putin

rejiminin baskısından kurtulmaya çalışan tüm bölge halkının özgürlük mücadelesi olarak nitelendirilmelidir. Otoriter rejimlerde düzene karşı çıkmak Ukrayna’da olduğu gibi çok büyük tavizler vermek anlamına gelmektedir. Zelenski’nin ifadesiyle (Collins, 2022) “Ukraynalılar tüm dünyanın özgürlüğü için savaşıyorlar”.

Yandaş propagandacılar Rusya’nın çok büyük bir bölgesel güç olduğunu sık sık dile getiriyorlardı. Fakat Ukrayna-Rusya savaşı başladıktan sonra aslında Rusya’nın anlatıldığı gibi güçlü bir ülke olmadığı ortaya çıktı. Putin’in “yenilmez” olarak tanımladığı ve NATO ülkelerini tehdit ettiği Satan II adlı kıtalararası balistik füzenin son denemesinin de başarısız olması Rusya’nın askeri teknoloji ile ilgili iddialarının gerçek olmadığını gösterdi (Teymur, 2024). Putin’in en yakın müttefiklerinden biri olarak bilinen Belarus Devlet Başkanı Aleksandr Lukaşenko Ukrayna-Rusya savaşı başlamadan yaklaşık bir ay önce “Ukrayna’da savaş en fazla 3-4 gün devam edecek, Zelenski hemen kaçacak (Ayaz, 2022)” demişti. Bu ifadeden de anlaşıldığı gibi halkın gücünü hafife alarak kendilerini yenilmez sanıyorlardı ama Ukrayna’da işler sandıkları gibi olmayınca şaşırıldılar.

1994’ten itibaren Belarus’un ilk ve tek devlet başkanı olan Lukaşenko gibi liderlerin tek amacı iktidarı elden bırakmamaktır. İktidarlarını koruyabilmek için halktan destek alamadıkları için Putin’le müttefiklik yaparak otoriter bir rejim kurmaktan başka seçenekleri kalmamıştır. Zaten Putin’in kontrolündeki ülkelerle NATO ülkeleri arasındaki en önemli fark bir tarafta yönetenlerin demokratik yollarla belli aralıklarla yasalara uygun olarak değişmesi, diğer tarafta ise liderlerin uzun yıllardır değişmemesi ve otoriter bir yönetim şeklinin mevcut olmasıdır. Ayrıca Sovyetler Birliği kurulduğu zaman da Rus yönetimi, komşusu olan ülkelere yönelik saldırgan tavırlar sergileyerek kontrol altında tutmaya çalışmıştır (Özdemir, 2023). Kolektifleştirme, Sovyetler Birliği’nin her yerinde bir felaket olsa da milyonlarca insanın katledildiği, açıkça önceden tasarlanmış toplu katliamın kanıtı en çok Sovyet Ukrayna’sında belirgin olmuştur (Snyder, 2011). Sovyetler Birliği dağıldıktan sonra da Putin aynı geleneği devam ettirmiştir. Rus yönetiminin baskıları tarih boyu komşusu olan ülkelere ağır tahribatlara neden olmuştur (Şimşir, 2012). On milyonlarca insanın savaşlarda ve savaş döneminde açlıktan öldüğü bilinmektedir (Snyder, 2011). Geçmişten ders çıkaran bazı komşu ülkelerin liderleri hem iktidarlarını korumak hem de gerginlik yaşamamak

için Putin rejimiyle müttefiklik etmek zorunda kalmıştır. Sonuç olarak Putin rejiminin etkilerinden dolayı bölge halkı antidemokratik bir düzende çeşitli sorunlarla yaşamak zorunda bırakılmıştır. Söz konusu ülkelerin otoriter liderlerinden bazıları Putin'in kayyum olarak atadığı memurlar gibi faaliyet göstermektedir. 2022 yılında Kazakistan'da akaryakıt zammına karşı protestolar patlak verdiğinde hükümet ayaklanmaları kontrol altına almak için Kolektif Güvenlik Antlaşması Örgütünden (KGAÖ) yardım istemiştir. Hükümetin talebi üzerine Rus askerleri krize müdahale ederek bölgede varlıklarını ve etkilerini göstermiştir (Özsoy, 2022).

ABD'nin dünya genelinde tek başına hegemonik bir güç olmaya çalışması dünya ülkeleri tarafından elbette hoş kabul edilmemektedir. Bu anlamda Rusya'nın ABD'ye karşı çıkması anlamlı bir tavidir. Fakat Putin rejiminin etkisi altında yaşayan insanların haklarının ihlal edilmesi de kabul edilebilir bir durum değildir. Ayrıca o bölgede yaşayan insanlara ABD ve NATO ile ilgili anlatılar pek inandırıcı gelmemektedir. Çünkü Ukrayna halkı ülkelere yakın coğrafi konumda yerleşen ve NATO'ya üye olan Polonya, Litvanya, Letonya, Estonya gibi ülkelerde insanların daha özgür yaşadıklarını gözlemleyebiliyorlar. Aynı şekilde Putin ve yakın müttefikleri de bu durumun farkındadır. Boyunduruk altında yaşayan insanlar Putin rejiminden kurtulabildikleri takdirde insan merkezli bir düzende yaşayabileceklerine inanmaktadırlar. Eski Sovyet ülkelerinden AB'ye üye olan Litvanya, Letonya, Estonya'nın Putin'in anlattığı gibi Batılı ülkelere gelebilecek herhangi bir güvenlik tehdidiyle karşı karşıya olmadıkları da aşıkardır.

Hâlihazırda dünyada yaşanan kargaşaların asıl müsebbibi çeşitli nedenlerle sözde dahiyane stratejik hamleler yapan sözde dünya liderleridir. Bu liderler sözde insanları birbirinden korumak için durmadan savunma sanayisine yatırım yapıyorlar ve savaş çıkarıyorlar. Bu anlamsız kısır döngü yoksul tabakanın hayatını adeta cehenneme çevirmektedir. Sanki dünyayı yönetenler bir şeyler yapmak yerine hiçbir şey yapmasalar dünya daha huzurlu bir yer olacak gibi görünmektedir. Dünya genelinde esaret altında yaşayan insanların tek istediği insan gibi yaşamaktır. Düşünebilen insanların artık gereksiz komplolara ve anlatılara tahammülleri kalmamıştır. İnsanca yaşamak her bir bireyin doğal hakkıdır, kimse başkasının haklarını ihlal etmemelidir.

PUTİN'E GÖRE UKRAYNA RUSYA SAVAŞININ TEMEL NEDENİ
Ukrayna-Rusya savaşı Rusya'nın Ukrayna'ya 24 Şubat 2022 tarihinde

başlattığı geniş çaplı bir askerî harekâtla başlamıştır. Savaş, başkent Kiev de dahil olmak üzere Ukrayna'nın birçok şehrine hava saldırıları ve kara harekâtları ile başlamıştır ve günümüze kadar devam etmektedir (Harris, 2022). Ukrayna halkı ve ordusu, Rus saldırılarına karşı yoğun bir direniş sergilemiştir. Savaş sürecinde Batılı ülkeler Ukrayna'ya önemli ölçüde askeri ve mali destek sağlamıştır. Putin'e göre bu savaşın başlamasının en temel nedeni Ukrayna'nın NATO'ya katılma ihtimaline karşı duyulan endişedir. Ancak Putin'in savaşı başlatmasına yönelik temel nedeni bile mantıklı kabul edilmemiştir çünkü Ukrayna Rusya'dan bağımsız bir ülkedir ve yönetimin uygun gördüğü herhangi bir uluslararası kuruluşta katılma hakkı vardır. Putin'in Ukrayna yönetiminin verdiği kararlara karşı çıkmaya hiçbir hakkı yoktur. Savaşın gerçek nedeni Rusya'nın tarihsel olarak Ukrayna üzerindeki etkisini sürdürmek istemesidir (Kleinschmidt, 2019). Bu nedenle yıllarca Rusya tarafından desteklenen Donbas bölgesindeki Rusya yanlısı ayrılıkçı hareketler de kullanılmış olabilir. Genel olarak Rusya ile komşuları arasındaki anlaşmazlık noktaları arasında, eski Sovyet ülkelerinde Ruslara ve Rusça konuşanlara yönelik kötü muamele ve yeni bağımsız devletlerin Rusya ile Batı arasındaki jeopolitik yönelimleri neden olarak gösterilmektedir.

Tarihsel olarak Rusya'nın, komşusu olan birçok ülkeyle sorunlar yaşadığı bilinmektedir. Rusya; Ukrayna, Gürcistan, Baltık Ülkeleri, Polonya, Kazakistan, Azerbaycan, Ermenistan, Moldova, Beyaz Rusya (Belarus), Çin ve Norveç'le zaman zaman gerginlik yaşamıştır. “Yakın çevre doktriniyle” bölgesel güç olmak iddiasıyla Rusya'nın komşusu olan birçok ülkeye yönelik agresif ve saldırgan tavırlar sergilemesi bölgede istenmeyen ülke durumuna düşmesine neden olmuştur (Trenin, 2016). Rusya'nın 2014'te Ukrayna'da Kırım'ı ilhak etmesi (Çalışkan, 2022) ve Donbas bölgesindeki çatışmalar nedeniyle ciddi gerginlikler yaşadığı, 2008'de Gürcistan'da Abhazy ve Güney Osetya bölgelerindeki savaş ve sonrasındaki tanıma süreci ile ilgili gerginlikler yaşadığı, tarihsel ve politik nedenlerden dolayı Baltık ülkeleriyle (Estonya, Letonya ve Litvanya) gerginlik yaşadığı, Polonya'yla tarih boyunca karşılıklı çeşitli sorunlardan dolayı gergin ilişkilerin günümüzde de devam ettiği, Kazakistan'la sınır ve Rus nüfusu ile ilgili gerginliklerin yaşandığı bilinmektedir. Bu ülkelerin yanı sıra, Rusya çeşitli etnik gruplar ve bölgesel anlaşmazlıklar nedeniyle diğer ülkelerle de ciddi gerginlikler yaşamıştır. Rus yönetiminin Dağlık Karabağ bölgesindeki çatışmalar ve etnik gerilimler nedeniyle zaman zaman Azerbaycan ve Ermenistan'la gerginlik yaşadığı, Moldova'yla

Transdinyester bölgesindeki ayrılıkçı hareketler ve siyasi gerginliklerle ilgili sorunlar yaşadığı, Beyaz Rusya'yla iç politikadaki gelişmeler ve bağımsızlık tartışmaları nedeniyle zaman zaman gerginlik yaşadığı, Norveç'le Kuzey Denizi'ndeki doğal kaynaklar ve sınır anlaşmazlıkları nedeniyle zaman zaman sorun yaşadığı tarihe geçmiştir. Çin ve Rusya arasında tarihsel olarak bazı sınır sorunları yaşanmış olsa da günümüzde ikili ilişkilerin iyi bir düzeyde olduğu görülmektedir. Aslında Putin'in yazdığı makalede Ukrayna'nın neden gelecek tercihini onlardan değil de Batı ülkelerinden yana kullandığı sorusunun cevabı Rusya'nın agresif ve saldırgan politikalarıdır.

Ukrayna da diğer komşu ülkeler gibi, zaman zaman Rusya'nın tarihsel ve güncel politikaları nedeniyle farklı şekillerde agresif saldırılara maruz kalmaktadır. İnsanları zorla bir şeyler yapmaya mecbur etmek kesinlikle sürdürülebilir bir strateji olamaz. İlkel ve saldırgan tavırların yerine yumuşak güç kullanılırsa daha etkili sonuçlar almak mümkün olacaktır. Yukarıda sıralanan gerginlikler yaşadıktan sonra insanların kendi isteğiyle Rus yönetimine veya halkına sevgi göstermesi ve saygı duyması kolay olmayacaktır.

Ukrayna-Rusya savaşıyla ilgili sosyal medya platformlarında yazılan yorumlarda Putin'in haklı olduğu, Zelenski'nin, NATO'nun, ABD'nin ve AB ülkelerinin hedef gösterilerek eleştirildiği dikkat çekmektedir (Tam & Kurtuluş 2022). Söz konusu yorumların bot hesaplar veya Putin rejimi tarafından finanse edilen troller tarafından yapılma olasılığı çok yüksektir ve araştırılması gereken önemli konulardan biridir. Letonya örneğinde olduğu gibi birçok ülkeye yönelik trolleme kampanyaları yürüten trollerin Rus hükümeti tarafından finanse edildiği bilinmektedir (Neciyeve, 2024: 91).

PUTİN'İ YAKIN MÜTTEFİKLERİYLE BİRLEŞTİREN DEĞERLER

Putin'i yakın müttefikleriyle birleştiren değerlere bakıldığında ilk sırada bölgede mevcut olan politik düzeni korumak görünmektedir. Söz konusu yakın müttefikler halkın ulusal egemenliğini ve bağımsızlığını korumak amacıyla birlikte hareket etmek zorunda olduklarını belirtmeler de ifadeleri davranışlarıyla örtüşmemektedir. Batı ülkelerine karşı ortak bir amaçlarının olması yakın müttefiklerin ortak hareket etmesini kolaylaştırmaktadır. Aslında Batı ülkelerinin yürüttüğü politikalara karşı her bir lider iktidarını korumak için Putin rejimiyle iş birliği yapmak zorundadır. Aynı zamanda

güvenlik ve savunma politikaları, enerji politikaları, ticaret ve ekonomik iş birliği politikaları, kültürel ve tarihsel bağların sürdürülmesine yönelik girişimler ve Batı karşıtı politikalar ancak mevcut rejimin sürdürülebilirliğine hizmet etmektedir. Rusya'yı 24 yıldır yöneten Putin eğer gerçekten halkın özgür ve demokratik koşullarda yaşamasını isteseydi totaliter bir düzen kurup kendini ömür boyu başkan ilan etmezdi.

Putin rejiminin güvenlik ve savunma konusundaki politikalarının amacı özellikle NATO gibi askeri ittifaklara karşı müttefik ülkelerin liderleriyle iş birliği yapmaktır. Bu amaç ortak askeri tatbikatlar ve savunma anlaşmaları şeklinde kendini zaman zaman göstermektedir. Enerji politikaları, ticaret ve ekonomik iş birliğine yönelik politikalar, kültürel ve tarihsel bağların korunmasına yönelik politikalar Putin'in yakın müttefikleriyle kurduğu ilişkilerde belirleyici bir rol oynamaktadır. Putin'inin "Ruslarla Ukraynalıların Tarihi Birliği Hakkında" başlıklı makalede de itiraf ettiği gibi yakın müttefikleriyle milyonlarca insanın hayatını olumsuz etkileyen hatalar yaptıkları bilinen bir gerçektir. En büyük hatalardan biri ise herhangi bir halkı zorla boyunduruk altına tutmaktır. Rusya'da ve Avrasya Balkanları'ndaki (Özder, 2013: 66) ülkelerde insanların baskı altında yönetildiği kimseye sır değildir. BRICS'e katılan ve katılmak isteyen ülkelerin neredeyse tamamında temel insan hakları ve özgürlükleri ihlal edilmektedir. Aynı zamanda BRICS'e katılan ülkelerin hepsinde politik istikrarsızlık olduğu düşünülmektedir (Aydınbaş, 2023).

ABD tarafından tüm dünya ülkelerinin başvurabildiği Yeşil Kart (*Green card*) uygulamasının en temel amaçlarından biri dünya toplumunun ülkelerindeki memnuniyetini ölçmektir. Dünyanın çeşitli ülkelenden iyi eğitilmiş insanları çeşitli cazip imkanlarla zaten ülkesine çeken ABD, Yeşil Kart uygulamasıyla da genel bir nabız yoklaması yapmaktadır. Ülkelerindeki koşullardan memnun olmayan insanların Yeşil Kart uygulamasıyla ABD'de kalıcı ikamet ve çalışma hakkı kazandıkları zaman mutluluktan zıpladıklarını gösteren video içeriklere yeni medya ortamında her sene yenileri eklenmektedir. Muhtemelen ABD'de yetkililer hangi ülkelerde ve hangi düzeyde insanların ülkelerindeki durumdan memnun olmadığı için ABD'ye göçmek istemesiyle ilgili detaylı istatistik bilgileri toplayıp değerlendiriyorlar. Hiç kimse kolay kolay ülkesini terk edip başka bir ülkeye yerleşmek istemez. Gelişmemiş ülkelerde, ülkeyi yönetenler için bu tür bilgilerin hiçbir değerinin olmamasının yanında insanların hangi koşullarda ve nasıl yaşadıkları da önemsenmemektedir. Eğer

BRICS'e katılan ve katılmak isteyen ülkelerin hepsinde Ukrayna'daki gibi iddialı bir liderin ortaya çıkma fırsatı olursa halk tereddüt etmeden destekleyecektir. Bir tarafta NATO ittifakı, diğer tarafta ise BRICS ittifakı mevcuttur. Aralarındaki temel fark ise NATO üyesi olan ülkelerde insan haklarının, refah düzeyinin ve özgürlüklerin BRICS'e üye olan ülkelere kat kat fazla önemsenmesidir. Tüm liderler insanları baskı altında tutmak yerine onların refah düzeylerini iyileştirmeyi ve haklarına saygı duymayı tercih etmelidir.

Mercyhurst Üniversitesi'nde İstihbarat Çalışmaları alanında çalışan Fred Hoffman'a göre Vladimir Putin ve yandaşları; açıkça ABD ile savaş halinde olduklarını, Rusya'nın amacının Avrupa'da egemen güç olmak ve eski SSCB toprakları üzerinde kontrolü yeniden ele geçirmek, yeni dünya düzenini kurmak ve Batı'yı çökertmek olduğunu söylemektedirler. ABD yönetimi savunma bütçesinin yüzde beşinden bile az maliyetle ve askerlerini tehlikeye atmadan Putin rejimine karşı mücadele etmeyi en iyi seçenek olarak nitelendirmektedir. Putin rejiminin yaptığı anlaşmalara güvenmeyen ABD yönetimi ve müttefikleri; Putin'in fırsat bulduğu takdirde Ukrayna'nın tamamını, Baltık ülkelerini, Polonya'yı işgal edebileceğini düşünüyorlar. Rusya'nın nükleer saldırısı riski altında olduklarını düşünen NATO ülkeleri için en kötü senaryo NATO Antlaşması'nın 5. maddesi gereği NATO-Rusya çatışmasının başlamasıdır. Böyle bir senaryo gerçekleşirse ABD ordusu çatışmaya girecek ve maliyeti çok yüksek olacaktır.

ABD'nin özgür dünyanın lideri olarak kalması gerektiğini vurgulayan Hoffman'a göre Çin, Batı için uzun vadeli bir tehdittir, ancak Rusya'nın saldırganlığı ve yayılmacılığı başa çıkılması gereken acil bir tehdittir. NATO ülkelerinin yaklaşımına göre hiç kimse şiddet yanlısı diktatörlere karşı çıkmazsa dünya düzeni daha da kötüleşebilir. ABD yönetimine göre eğer Rusya tüm Doğu Avrupa'yı, Çin de Asya'yı ele geçirirse daha sonra Afrika ve Güney Amerika'yı aralarında bölmeye başlayabilirler.

RUSYA'DA MUHALİFLERİN ACIMASIZCA SUSTURULMASI YAYGIN OLARAK BİLİLEN BİR UYGULAMADIR

Otoriter rejimlerde insanlar korktukları için tepki veremeyecek hale getirilmiştir. Hukukun üstünlüğü ilkesine göre yönetilmeyen ülkelere yapılan seçimlerin de hiçbir anlamı kalmamıştır. Diktatörlerin çeşitli oyunlar, düzenlemeler ve iş birlikleri yaparak her defasında bir şekilde sandıktan çıkmayı başardıklarına dair çok sayıda örnek ve kanıt

bulunmaktadır. Eğitim düzeyi farklı olan vatandaşların eşit oy kullanma hakkına sahip olması da yapılan seçimleri işlevsiz hale getirmektedir.

Yasama yürütme ve yargının bağımsız olmadığı ülkelerde rejime muhalif olanlar eleştirileri ve reform talepleri nedeniyle çeşitli baskılarla karşılaşmaktadır. Rusya’da baskı ve şiddetin daha acımasız boyuta taşınarak muhalif liderlerin öldürülmesi dünya genelinde büyük yankı uyandırmıştır. Otoriter rejimlerde muhalif liderlerin öldürülmesi, susturulması ve hapse atılması en ciddi sorunlardan biridir. Demokrasi ve insan hakları uğrunda ağır şartlar altında mücadele eden muhalif liderlerin acımasızca öldürülmesi otoriter liderlerin ne kadar gaddar olduğunu göstermektedir. Hükümetlerin yanlış politikalarını dengelemek açısından muhalif kesimin siyasi faaliyetleri büyük önem taşımaktadır. Rusya’da Alexei Navalny ve Boris Nemtsov gibi insan hakları konusunda uluslararası düzeyde tanınmış hükümet karşıtı figürlerin öldürülmesi Putin rejiminin muhaliflere karşı ne kadar acımasız ve tahammülsüz olduğunu göstermiştir. Yolsuzluk karşıtı kampanyaları ile tanınan aktivist Alexei Navalny 2020 yılında Rusya’da zehirlendikten sonra Almanya’da tedavi görüp Rusya’ya geri döndüğünde tutuklanmıştı. 2021’de Navalny’nin tutuklanmasının ardından Rusya’da kitlesel eylemlerin yasaklanmasına ve COVID-19 pandemisi koşullarına rağmen ülke genelinde geniş çapta kitlesel eylemler gerçekleştirilmiştir (Demydova, 2021). Putin rejimini sarsan eylemlerin ardından Navalny’nin hapisanede öldürülmesi uluslararası düzeyde büyük tepkilere yol açmıştır. Navalni’nin eşi Yulia Navalnaya Avrupa Parlamentosunda konuştuğu zaman Putin için “Organize suç çetesi lideri” tanımlamasını yapmıştır (mikro-makro.net, 2024). 2015 yılında Moskova’da vurularak öldürülen Boris Nemtsov da Putin rejimine karşı çıkan etkili muhalif isimlerden biriydi. Nemtsov cinayeti, Putin rejiminin muhalefete yönelik artan şiddetinin bir örneği olarak değerlendirilmiştir. Muhaliflere karşı işlenen cinayetlerin yanı sıra tutuklanarak hapse atılmaları veya tehdit edilmeleri de yaygın uygulamalardır. Antidemokratik rejimlerde demokratik hareketlerin kısıtlanması otoriterliğin artmasına yol açmaktadır.

Ukrayna savaşını kaybetmek Putin rejimi için varoluşsal bir tehdittir, fakat Rusya için herhangi bir tehdit oluşturmamaktadır. Putin’in NATO ülkelerini sık sık nükleer silah kullanmakla tehdit etmesi çaresizliğinin göstergesidir ama Putin de böylesine yıkıcı bir silah kullanmanın aynı türden misillemelere yol açabileceğini, Ruslar dahil birçok ulusun ve medeniyetin sonu anlamına geleceğini anlamaktadır. Muhtemelen Putin

savaşı başlatırken Kırım'ı kolayca ele geçirdiği gibi Ukrayna'nın da kontrolünü kolayca ele geçirebileceğini düşünmüştür. Fakat Ukrayna halkının ve Batı ülkelerinin tepkilerini baştan yanlış hesaplamıştır. Hâlihazırda Putin söz konusu yanlış hesaplamaların bedelini ödemektedir. Eğer nükleer silah kullanırsa rejiminin sonunu erken getirmiş olacaktır.

ZELENSKİ BİR “ARTİST” OLARAK TANINMASAYDI DEVLET BAŞKANI SEÇİLMEZDİ

Kariyerine bir komedyen olarak başlayan Vladimir Zelenski'nin bir gün Putin rejiminin kabusuna dönüşeceği muhtemelen ne Putin'in ne de yakın müttetiklerinin aklına gelmemiştir. Eğer akıllarına gelseydi onun yükselişini ne pahasına olursa olsun engellerlerdi. 2015 yılında “Halkın Hizmetkârı” adlı televizyon dizisinde Ukrayna cumhurbaşkanı rolünü oynayan Zelenski dizinin yıldızına dönüşmüştür. 2017 yılında, anketlere göre bir sonraki parlamentoya girme şansı yüksek olan “Halkın Hizmetkârı” siyasi partisi kurulmuştur. 2019 yılında Ukraynalı şovmen ve yapımcı Zelenski cumhurbaşkanlığına aday olmak istediğini açıklamıştır (UNIAN (YHIAH), 2019). O tarihten itibaren karşı çıkılmaya çalışılsa da Putin ve yandaşları artık geç kalmıştır. Halkın Hizmetkârı adlı televizyon dizisinde yolsuzluğa karşı öfkesini haykıran, seçilen ve mütevazı bir devlet başkanı rolünü canlandıran Zelenski 2019 yılında gerçekten seçilerek devlet başkanlığı görevini üstelenmiştir. Zelenski hiç beklenmedik bir şekilde tanınarak seçilmiştir. Putin ve yandaşlarının Zelenski ile ilgili yaptıkları eleştirilerden biri de Yahudi kökenli olmasıdır ama kökenine bakılmaksızın Ukrayna halkı 2019 yılında Zelenski'yi %73 oy oranıyla devlet başkanı seçmiştir (BBC, 2019). Siyasi deneyimi olmayan ve “artist” diye hor görülen Zelenski eğer bir “artist” olarak tanınmasaydı muhtemelen devlet başkanı seçilme şansı da olmayacaktı.

PUTİN, UKRAYNA-RUSYA SORUNUYLA İLGİLİ FARKLI DÖNEMLERDE HATA YAPTIKLARINI İTİRAF ETMİŞTİR

Mevcut düzende siyasi sistemin kendi kendini halkın yararına düzenlemesi inancı büyük bir yanılgıdan ibarettir. Eğer halk gerçekten bilinçli ve talepkâr olmazsa siyasi sistemler otoriterleşmeye doğru gider. Demokratik bir düzenin oluşturulması için toplumun, yönetenleri demokratik yollarla belirli bir çizgide tutması gerekmektedir. Başka türlü mevcut siyasi sistemde, yönetenler halkın temsilcisi gibi değil efendisi gibi davranmaktan hiç çekinmemektedir. Tüm yetkileri ellerinde toplayan otoriter yöneticiler yargı sistemini siyasallaştırmanın yanı sıra devletin tüm aygıtlarını

iktidarlarını meşrulaştırmak ve korumak için kullanarak telafisi mümkün olmayan ciddi hatalar yapmaktadır. Luhmann bu konuda çeşitliliği ve evrimi reddetmeden *temsil, egemenlik ve demokrasi* olmak üzere üç temel faktörün sürekliliğine dikkat çekmektedir (Albert, 2016). Bu üç faktör, yönetim şemasında ortaya çıkan paradoksların anlayışla karşılanmasını destekler. Dünya genelinde yaşanan insanlık dramlarının tümü yanlış kararları verip uygulatan otoriter liderlerin eserleridir. Verilen kararlar sonucunda milyonlarca insan olumsuz etkilendikten sonra söz konusu liderlerden bazıları çıkıp hata yaptıklarını itiraf etmektedir (Vladimir, 2021).

Putin Ukrayna-Rusya sorunu ile ilgili yazdığı makalede iki ülke arasında ortaya çıkan sorunu “*büyük ortak bir felaket, trajedi*” olarak tanımlayıp hata yaptıklarını itiraf etmiştir. Muhtemelen en başta Ukrayna’ya yönelik saldırıların milyonlarca insanın hayatını olumsuz etkileyip büyük bir felakete yol açacağını kendisi de tahmin etmemiştir. Putin 2021’de Ukrayna-Rusya arasındaki sorunu aşağıdaki cümlelerle tanımlamıştır:

En başta şunun altını çizeyim: tek bir tarihî ve manevî alanın birer parçası olan Rusya ile Ukrayna arasında son yıllarda ortaya çıkan duvarı büyük ortak bir felaket, trajedi olarak algılıyorum. Tüm bunlar, en başta farklı dönemlerde yapılan bizim kendi hatalarımızın neticeleridir. Aynı zamanda bunlar, bizim birliğimizi her zaman kırmak isteyen güçlerin belli bir maksadı olan çalışmalarının sonucudur.

Yazdığı makalede Rusya ile Ukrayna’nın tek bir tarihî ve manevî alanın birer parçası olduğunu uzun uzun anlatarak serzenişlerde bulunan Putin, Rusya ile Ukrayna arasında yaşanan trajediyi en baştan ve farklı dönemlerde yaptıkları hataların neticesi olarak nitelendirmektedir. Putin’in ifadelerinden Ukrayna’yı işgal girişimine karşı hem Ukrayna yönetiminin hem de Batı’nın tepkisini ciddi şekilde yanlış hesapladığı için çok üzgün olduğu anlaşılmaktadır. Bölgesel güç olmak iddiasıyla sömürgeci politikalar izleyen Batılı ülkelere karşı mücadele ettiğini bildiren bir lider farklı dönemlerde hatalar yaptıklarını itiraf etmektedir ve aynı zamanda klasik olarak dış güçleri de suçlayarak hedef göstermiştir. Milyonlarca insanın hayatını etkileyen kararların ortak akılla verilmesi durumunda daha az tahribata neden olacağı yaygın olarak kabul edilmektedir ama otoriter rejimlerde liderler iktidarlarını korumak telaşıyla yanlış kararlar vererek ulusların sağlığı ve refahı üzerinde büyük tahribatlara yol açmaktadır.

Yanlış kararlara karşı çıkanları hain ilan edip cezalandırmaktadırlar. Yürütülen antidemokratik politikalar sonucunda binlerce insan canından ve yurdundan yuvasından olduktan sonra otoriter liderlerin çıkıp biz hata yaptık, demeleri kesinlikle kabul edilmemelidir.

Putin beş sayfalık serzeniş dolu makalesinde nostaljik duygularını dile getirirken din ve dil gibi ortak değerlerden de bahsediyor. Her iki ülkenin dinî inancı, ağırlıklı olarak Hristiyanlık olduğuna göre dinî argümanlar üzerinden karşıtlık yaratmak mümkün değildir. Bu noktadan hareketle dünya genelinde ortaya çıkan çatışmaların aslında dinî inançlarla hiçbir alakası olmadığı anlaşılmaktadır:

Rusya'nın zayıflamasına yol açan her şey, bize iyi niyet beslemeyenlerin işine yarıyor. Ne denilebilir? Ülkelerle topluluklar dâhil her şey değişiyor. Ve tabii ki bir halkın bir parçası kendi gelişimi sırasında birtakım sebeplerden ve tarihî şartlardan ötürü belli bir dönemde kendisini ayrı bir millet olarak hissedebilir. Buna nasıl yaklaşılmalı? Tek bir cevap olabilir: Saygı ile!

Kim veya kimler Rusya'nın zayıflamasını neden istemiş olabilir ki? Rusya veya Rus yönetimi günümüze kadar kime ne kötülük yapmıştır? Sözün bittiği yerde olduğunu dile getiren Putin ülkelerle topluluklar dâhil her şeyin değişebildiğini vurgulamaktadır. Fakat otoriter liderlerin değişim süreçlerini engelledikleri yaygın olarak bilinen bir gerçektir. Nefret dolu bir imaj yaratmamak için yapılması gereken demokratik ve erdemli davranış ülkeleri ve toplulukları kendi haline bırakmaktır. Bolşeviklerin, sınırları keyfi bir şekilde yeniden belirlemesini vurgulayan Putin, topraklarla tüm manipülasyonları da insanların görüşlerini itibara almayarak kişisel çıkarlarla gerçekleştirdiklerini belirtiyor. Putin aslında cümleleriyle geçmişten günümüze kadar Rus yönetimlerinin komşu ülkelerin başına nasıl bela olduklarını anlatmaktadır. Ukrayna-Rusya arasında olduğu gibi Azerbaycan'la Ermenistan arasındaki sorunların birbirine benzediği ve Bolşeviklerin keyfi politikalarından kaynaklandığını itiraf edilmektedir. Tabii ki yaşanan sorun Ukrayna halkının suçu değildir. Asıl suçlular baskıcı politikalar uygulayanlar ve halkların isteklerini dikkate almadan şiddete başvuranlardır.

Ukrayna iktidarlarının birçok neslin kazanımlarını havaya savurduğunu belirten Putin radikallerle Neonazilerin kendi makam ve mevki hırslarını gittikçe daha açık ve yüzüstü bir şekilde dile getirdiklerinden yakınmaktadır.

Bölge halkının kendisiyle ilgili aynı düşüncelere sahip olduğundan haberdar olmaması mümkün değildir. İlginç bir şekilde Putin yaşanan trajediden “*Resmî iktidarlarla Ukrayna halkını soyup, çaldıklarını Batı bankalarında tutan ve kendi varlıklarını korumak için analarını dahi satmaya hazır olan yerli oligarkları*” sorumlu tutmaktadır. Ukrayna iktidarlarının, oligarkların, NATO ülkelerinin suçlu olarak gösterilmesi ama Putin rejiminin masum olması iddiası hiç inandırıcı değildir. Ukrayna yönetiminin NATO ülkeleri ile arasındaki ilişkilerini kendilerinin istedikleri şekilde yürütmeye çalışmaları Rus yönetimini ciddi anlamda rahatsız etmiştir. İlişkileri Ukrayna-Rusya-AB formatında ele almayı teklif etiklerini belirten Putin, teklifinin kabul edilmediğini ve söz konusu ülkelerin kararlarını kendi başına vermelerinden rahatsız olduğunu dile getirmektedir. Bu yaklaşımın yanlış olduğu ve her bir devletin diğer devletlerle ilişkilerini bağımsız bir şekilde, yani üçüncü taraf ülkeleri sürece dahil etmeden yürütme hakkı bulunduğu söylenebilir. İşte Putin rejimi müttefiklik ettiği birçok devlete bu mantıkla müdahale etmektedir. Boyunduruk altında yaşayan halkların liderleri de iktidarlarının uzun soluklu olması için seslerini çıkarmamaktadır. Putin’in bu bölgede ben neyi nasıl yapmak istersem öyle yapayım, kimse de sesini çıkarmasın yaklaşımı hukuka, akla ve mantığa aykırıdır.

Ukrayna’da iktidarların ve radikal milletçilerin Rusya karşıtlığından ve Batı ülkeleriyle iyi anlaşmalarından yakınan Putin her şeyden önce bu durumun neden böyle olduğunu anlamaya çalışmalıdır. Aslında Ukrayna gibi boyunduruk altında tutulmaya çalışılan ülkelerde tarafsız anketler yapılırsa Putin rejiminin bölgede istenmediği net bir şekilde ortaya çıkacaktır. Ukrayna halkının tepkileri Putin rejimine karşı tüm bölge halkının tepkilerini yansıtmaktadır çünkü diğer ülkelerde baskı altında yönetilen halkların ayaklanması için ortam müsait değildir. Zamanı geldiğinde diğer ülkelere de insanların Ukrayna halkı gibi Putin rejimine karşı aynı tavırları sergilemesi kaçınılmazdır.

Putin, “meydan” iktidarları tarafından Rus dilini eğitim sürecinden nerdeyse tamamen çıkararak kanunların kabul edilmesinden dolayı rahatsız olduğunu dile getirmektedir. Bazı eski Sovyet ülkelerinde hâlâ okullarda çocuklara Rus dilinde eğitim verilmekte ve masrafları da devlet tarafından karşılanmaktadır. Bu durumda sorun Rus dilinde eğitim verilmesi değil maddi kaynağın devlet tarafından sağlanmasıdır. Herhangi bir dili herhangi bir ülkede öğrenmek isteyenler özel okullarda öğrenebilirler ama başka bir ülkenin dilinde verilen eğitim öğretimin masraflarının başka bir

devlet tarafından karşılanması kabul edilebilir bir durum değildir. Putin müttefiklik ettiği ülkelerin liderlerine Rus dilini ikinci bir resmî dil gibi öğretin ve masraflarını da karşılayın, demektir. Bu, resmen başka bir ülkenin egemenliğine müdahale etmektir. Bölge halkı bu gibi nedenlerden dolayı Putin rejimine karşı tepkilidir:

Ve en tiksindiricisi de Ukrayna’da Rusları yalnızca kökenlerinden, atalarının nesillerinden vazgeçirmeye zorlamakla kalmıyorlar, Rusya’nın onların düşmanı olduğu konusunda da inandırmaya zorluyorlar. Zorla asimilasyon ile Rusya karşıtı agresif tavır içinde olan, etnik olarak saf Ukrayna Devleti’ni kurma siyasetinin neticelerinin bize karşı toplu imha silahları kullanmakla kıyaslanabilir olduğunu söylesek abartmış olmayız. Ruslarla Ukraynalıların bu suni ve kaba ayrılığı neticesinde ortak Rus halkı; yüzbinlerce, belki de milyonlarca nüfus kaybedecek.

Rusya’nın maddi ve manevi birlikteliklerine darbe vurulduğunu ve düşman belirlendiklerini bildiren Putin, Ruslarla Ukraynalıların bu suni ve kaba ayrılığı neticesinde ortak Rus halkı; yüzbinlerce, belki de milyonlarca nüfus kaybedecek, demektir. Öncelikle şunu belirtmek gerekiyor ki, baş veren olayların hepsinin bir nedeni bulunmaktadır. Neden Ukrayna halkı diğer ülkelere karşı değil de Rusya’ya karşı bu tavırları sergilemektedir? Ayrıca yakın geçmişte Sovyet döneminde Putin’in şikayetçi olduğu tüm sorunlar, eski Sovyet ülkelerinin halklarına Rus yönetimi tarafından yaşatılmıştır. Litvanya Büyük Prensiği döneminde olduğu gibi yeni bir dinî parçalanmanın başlatıldığından yakınan Putin “Devlet yetkilileri dinî hayata kaba bir şekilde müdahale ettiler ve meseleyi ayırışmaya, kiliseleri ele geçirmeye, papaz ve keşişleri dövmeye kadar götürdüler” diyor. Aynı eziyetleri Sovyet yönetimi eski Sovyet ülkelerinde özellikle Müslümanlar’a karşı yapmıştır. Hatta o zaman “Allahsızlar Cemiyeti” kurularak insanları dinî inançlarını değiştirmeye teşvik ve mecbur etmişlerdir. Tüm otoriter rejimlerin yaşananlardan ders çıkarması çok anlamlı olacaktır. Dünya toplumunun büyük çoğunluğunun geçmişte yaşadıkları olumsuzlukları unutmadan huzurlu bir gelecek istediği ve insanların en çok önemseydiği konunun yaşam standartlarının yükseltilmesi olduğu düşünülebilir.

Hem havadan hem de karadan Ukrayna’ya saldıran Putin “Rusya, kardeş katline son vermek için elinden geleni yaptı” diyor. Bu ifadeleri gerçeği yansıtmadığı için hiçbir anlam ifade etmemektedir. Ukrayna toplumunda korku atmosferi yaratıldığından, agresif dil kullanıldığından, neonazilere çok yüz verildiğinden yakınan Putin “Rusya karşıtı projenin Batılı fikir

babaları, Ukrayna siyasi sistemini öyle düzenliyorlar ki devlet başkanı, bakanlar, milletvekilleri değişse bile Rusya ile ayrılma, onunla çatışma devam ediyor” diyor. Halkın istemediği bir projenin gerçekleştirilmesi anlatıldığı gibi kolay değildir. Bu durumda asıl sorulması gereken konu neden Putin’in hedef gösterdiği Batılı güçlere karşı aynı şekilde projeler hazırlayıp uygulayamadığıdır. Putin aslında Batılı güçlerin daha akıllı politikalar yürüttüklerini itiraf etmektedir. Diğer önemli bir soru ise Ukrayna’da iktidarın ve halkın neden Putin rejiminden uzaklaşmak istediğidir. Ukrayna ekonomisinin geri kalan kısmının yutulduğuna ve doğal kaynakların sömürüldüğüne yönelik endişelerini dile getiren Putin aslında burada asıl amacının ne olduğunu göstermiş oluyor. Putin’e göre “Rusya karşıtı” projede, egemen Ukrayna ve onun gerçek bağımsızlığını savunmaya çalışan siyasi güçlere yer yoktur. Ukrayna’da birçok kimse için “Rusya karşıtı” projenin kabul edilemez olduğunu vurgulayan Putin “Rusya yanlısı Ukrayna vatandaşlarının korkutulduğunu, öldürüldüğünü ve katillerinin cezasız kaldığını” belirtiyor. Söz konusu eziyetlerin aslında Putin ve yakın müttefikleri tarafından yönettikleri halka karşı yapıldığı yaygın olarak bilinmektedir.

Ukrayna’daki mevcut iktidarın Batı tecrübesine atıf yapmasını ve Batı’yı örnek olarak görmesini hazmedemeyen Putin, Avusturya ile Almanya’nın, ABD ile Kanada’nın yan yana ve dostça yaşamasını örnek olarak gösteriyor. Her bir lider istediği ülkeyi veya uluslararası kuruluşu örnek almak, atıf yapmak ve iş birliği yapmak konusunda özgürdür. Ülkeler arasındaki ilişkiler çıkar ilişkisine dayanarak halkın talepleri doğrultusunda ilerlemektedir. Ukrayna devleti, Rusya ile Avusturya ve Almanya, ABD ve Kanada gibi yan yana dostça yaşamak istemiyorsa onları silah zoruyla buna mecbur etmek asla mantıklı bir çözüm olamaz. Ayrıca Putin Avusturya ile Almanya’nın, ABD ile Kanada’nın yan yana birbirine saygı duyarak yaşamalarına imrendiğini dile getirmiştir. Havadan ve karadan Ukrayna’ya halkına saldıran Putin; bir taraftan Avusturya ile Almanya’nın, ABD ile Kanada’nın yan yana samimi yaşadığını ve sınırlarını ihlal etmediğini örnek gösteriyor, diğer taraftan da Avusturya, Almanya, ABD, Kanada gibi ülkelerin liderlerini hedef gösterip eleştiriyor. Bu da Putin’in yazdığı makalede en ilginç çelişkili detaylardan biridir:

Ukrayna’daki mevcut iktidar, Batı tecrübesine atıf yapmayı seviyor, Batı’yı örnek olarak görüyor. O zaman Avusturya ile Almanya’nın, ABD ile Kanada’nın yan yana nasıl yaşadıklarına bakın. Etnik yapı ve

kültür alanlarındaki yakınlıklarına ve neredeyse aynı dili kullanmalarına rağmen bu ülkeler kendi çıkarları, kendi dış politikaları olan egemen devlet olarak kalıyorlar. Ve tüm bunlar, entegrasyonlarını ve iş birliği ilişkilerini engellemiyor. Aralarındaki sınırlar da çok göreceli, şeffaftır. İnsanlar sınırların öbür tarafına geçtiklerinde dahi kendilerini evlerinde gibi hissediyorlar.

Genel olarak savaş, istikrarsız hükümetler ve toplumlar olan ülkelerde mutlaka Putin rejiminin etkisini görmek mümkündür (Trenin, 2016). Bu gibi sorunlardan dolayı dünya ülkeleri Rusya'yla ilişkiler konusunda dikkatli davranmak zorunda hissetmektedir. Eğer Putin rejimi otoriter ve saldırgan tavırlarını bu şekilde devam ettirirse sadece diğer ülkelerde yaşayan halklar değil yandaşları bile Wagner Grubu gibi onlara yüz çevirmek zorunda kalacaktır. 2023 yazında Rusya'da askerlik hizmeti için üst yaş sınırı 27'den 30'a yükseltilmiştir. Ukrayna-Rusya savaşı başladığı günden itibaren askere alınma endişesiyle bir milyon Rus vatandaşının Rusya'dan kaçtığı tahmin edilmektedir. Ukrayna yönetimine göre Putin rejimi, Şubat 2022'den itibaren 665 binden fazla asker kaybı vermiştir (Cook, 2024). Putin hem Rus halkına hem de komşu ülkelerde yaşayan halklara egemenliklerini tam olarak ifade etmelerine müsaade etmelidir. Genel olarak Putin NATO'ya karşıdır çünkü her bir ülke NATO'ya katıldığında artık o ülkeyi baskı altında tutamayacağını düşünmektedir. Ancak NATO'nun sınırlarının genişlenmesinin asıl nedeni Putin'in baskıcı ve saldırgan politikalarıdır. Putin; Finlandiya, Ukrayna, Gürcistan gibi ülkeleri baskı altında tutmaya çalışarak onları NATO'ya katılmaya mecbur bıraktığını anlamıyormuş gibi davranmaktadır. Putin ve yakın müttefikleri daha fazla insanlık dramına neden olmamak için baskıcı politikalarından vazgeçmelidir. Aksi halde NATO isterse bu olguyu rahatlıkla lehine kullanabilir.

SONUÇ

Putin rejimi boyunduruk altında tutmak istediği ülkelerin egemenliğini ve uluslararası hukuku zaman zaman ihlal etmektedir. Özellikle eski Sovyet ülkelerinin bir kısmında yaşayan halklar Rus yönetiminin baskıcı ve saldırgan tavırlarından çok rahatsızdır. O bölgede yaşayan insanların yaşam kalitesini olumsuz etkileyen tüm sorunların Putin'in başını çektiği sistemden kaynaklandığı düşünülmektedir. Putin rejimi, Batılı ülkelere farklı olarak yumuşak güç kullanmak yerine daha çok agresif ve saldırgan tavırlar sergilemektedir. Yönetim şekli Rusya'daki yönetim şekline

benzeyen ülkelerde yaşanan sorunların temelinin; gelir dengesizliği, yolsuzluk ve adil yargılama sisteminin olmamasına dayandığı söylenebilir. Putin'in yakın müttefiklik ettiği liderlerden bazıları gerektiğinde birbirini hem açık hem de gizli bir şekilde desteklemekte ve korumaktadırlar. Sovyetler Birliği zamanında olduğu gibi mevcut kapalı politik sistemin çözülmesi kesinlikle kolay değildir. Ukrayna halkının özgürlük mücadelesi ise Sovyetler Birliği dağıldıktan sonra Rus yönetiminin baskılarına karşı ortaya çıkan en büyük ayaklanmadır. Eğer şartlar uygun olsa kötü şartlarda yaşayan diğer halklar da Ukrayna halkı gibi ayaklanmak isteyebilir.

Ukrayna-Rusya savaşında tarihi kültürel bağlarının olmasına rağmen Ukrayna halkı Rus yönetiminin baskılarından kurtulmak için çok sancılı bir mücadele vermektedir. Ukrayna halkının Batılı ülkeler tarafından desteklenmesi gibi Rusya'nın da yakın müttefikleri tarafından gizli veya açık bir şekilde desteklendiği zaman zaman haberlere yansımaktadır. Nitekim Çeçen lider Ramazan Kadirov ve Aleksandr Lukaşenko Putin rejimini açık bir şekilde desteklemektedir. Batılı ülkeleri tehdit eden bu iki lider, insanları Ukrayna'ya karşı savaşmaya davet etmektedirler. Bazı liderlerin de Putin rejimini gizli bir şekilde veya dolaylı yollarla desteklediği bilinmektedir. Araştırılıp kanıtlanması ve gereken önlemlerin alınması etkili bir yöntem olabilir. Ayrıca Batılı ülkelerin de demokratik değerleri korumak amacıyla esaret altında yönetilen toplumları kurtarmaya çalışmadığı, bencil politikalar yürüterek kendi çıkarlarını korumaya çalıştıkları bilinmektedir. Gelişmemiş ülkelerde yaşayan insanların ABD ve AB ülkelerine hayranlığı insan merkezli bir politik düzene sahip olmaları ve halkın, hukukun üstünlüğü ilkelerine göre yönetilmesinden kaynaklanmaktadır.

Uzun vadede demokratik bir toplum yapısının temellerinin oluşturulması için sivil toplum kuruluşlarının güçlendirilmesi, insan hakları ve demokratik değerlerin yaygınlaştırılması, eğitim ve farkındalık çalışmalarının yapılması, farklı gruplar arasında diyalog ve uzlaşma süreçlerinin başlatılması, uluslararası kuruluşlar ve demokratik ülkelerle iş birliği yapılması, siyasi ve ekonomik destek bulunması, benzer sorunlar yaşayan komşu ülkelerdeki gruplarla dayanışma ve iş birliği yapılması, bağımsız medya kuruluşlarının desteklenmesi, gençlerin katılımını teşvik eden hareketlerin ve yenilikçi fikirlerin desteklenmesi, halkın yaşam standartlarını yükseltmek amacıyla ekonomik kalkınma projeleri ve istihdam fırsatlarının yaratılması, tehlikesiz coğrafyalarda dijital

platformlar aracılığıyla doğru ve değerli bilgilerin paylaşılması etkili çözüm önerileri olarak değerlendirilebilir. Bu önerilerin uygulanmasının kolay olmayacağı göz önünde bulundurularak yerel dinamikler ve koşullara uygun şekillendirilmesi gerekmektedir.

Çözüm olarak otoriter liderler koltuklarını kaybetmek pahasına olsa dahi yönettikleri halkların anayasal haklarına saygı duymayı öğrenmelidir. Gelir dengesizliğinin, yolsuzlukların azaltılması ve mahkemelerin bağımsızlığı temin edilmelidir. Baskı altında yönetilen toplumlar otoriter liderlerden kurtulmayı başarabilirse Lüksemburg, Hollanda, İzlanda, Finlandiya, Umman, İsviçre, Norveç, Avusturya, Estonya’da yaşayan insanlar gibi huzur ve refah içinde yaşayabilirler. İnsanca yaşam her bir bireyin doğal hakkıdır.

KAYNAKÇA

- [1] Acar, Ü. (2019). Küresel güç mücadelesi ve ulus-devletin geleceği - Global power insurance and the future of the nation-state. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11(27), 22-34.
- [2] Albert, M. (2016). Luhmann and systems theory. *In Oxford Research Encyclopedia of Politics*. <https://doi.org/10.1093/acrefore/9780190228637.013.44>
- [3] Albert, M. (2019). Luhmann and systems theory. *Oxford Research Encyclopedia of Politics*. <https://doi.org/10.1093/acrefore/9780190228637.013.44>
- [4] Ayaz, V. (2022, June 2). Belarus Devlet Başkanı Lukaşenko: Ukrayna ile savaş en fazla 3-4 gün sürer. *DHA*. <https://www.dha.com.tr/dunya/belarus-devlet-baskani-lukashenko-ukrayna-ile-savas-en-fazla-3-4-gun-surer-2019904> (Erişim Tarihi: 22 Ekim 2024).
- [5] Aydınbaş, G. (2023). Politik istikrar ve kişisel gelir arasındaki nedensellik ilişkisi: BRICS ve MIST ülkeleri örneği. *Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (BUSBED)*, 13(26), 438-452.
- [6] Baharçiçek, A., & Ağır, O. (2015). Kırım’ın Rusya Federasyonu’na bağlanmasının Rusya’ya komşu ülkelere olası etkileri. *Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi*, (52), 29-47.
- [7] BBC. (2019, April 22). Ukraine election: Comedian Zelensky wins presidency by landslide. <https://www.bbc.com/news/world-europe-48007487> (Erişim Tarihi: 15 Eylül 2024).

- [8] Collins, E. (2022, March 16). Zelensky says Ukrainians fighting for entire world. *The Wall Street Journal*. <https://www.wsj.com/livecoverage/russia-ukraine-latest-news-2022-03-15/card/zelensky-says-ukrainians-fighting-for-entire-world-RJPPyVAAtqqdHCLVRoM5q> (Erişim Tarihi: 22 Ekim 2024).
- [9] Cook, E. (2024, October 11). Putin faces major dilemma over dwindling manpower. *Newsweek*. <https://www.newsweek.com/vladimir-putin-conscription-casualties-russia-ukraine-mobilization-recruitment-1966148> (Erişim Tarihi: 16 Ekim 2024).
- [10] Çalış, A. (2016). Amerikan seçimleri üzerinden sistem eleştirisi kültürü. *Istanbul Aydın Üniversitesi Dergisi*, 9(4), 21-40.
- [11] Çalışkan, F. (2022). Adım Adım Rusya Ukrayna Savaşı ve Üçüncü Tarafların Sürece Etkisi. *EURO Politika*, (14), 35-47.
- [12] Demir, S. (2022, September 22). Rusya-Ukrayna savaşının arka planını anlamak. *Strasam*. <https://strasam.org/ua-iliskiler/uluslararası-sorunlar/rusya-ukrayna-savasinin-arka-planini-anlamak-1193> (Erişim Tarihi: 30 Eylül 2024).
- [13] Demydova, V. (2021). Alexei Navalny and protests in Russia: Growth of online activism under the authoritarian system. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 20(4), 1970-1987.
- [14] Harris, R. (2022). When Did the Ukraine War Begin?. *CounterPunch*.
- [15] Kleinschmidt, J. (2019). Offensive realism, differentiation theory, and the war in Ukraine. *International Politics*, 56, 427-443.
- [16] Laqueur, W. (2015). *Putinism: Russia and its Future with the West*. Macmillan.
- [17] Memiş, B. (2019). Ukrayna Devlet Başkanlığı Seçimlerinde Bir İlk Komedyen Zelenskiy'in Zaferi. *EURO Politika*, 3(2), 72-74.
- [18] Mikro-makro.net. (2024, February 28). Putin için 'organize suç çetesi lideri'. <https://mikro-makro.net/putin-icin-organize-suc-cetesi-lideri-tanimlamasi> (Erişim Tarihi: 29 Eylül 2024).
- [19] Neciyev, S. (2024). Dijital dünyada vatandaşlık: Bilinç, haklar ve hak ihlalleri çerçevesinde bir analiz (Doktora tezi).
- [20] Özdemir, B. (2023). Azerbaycan'da Sovyet Rejiminin Kuruluşu ve Sovyet karşıtı ayaklanmalar. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 63(1), 26-45.

- [21] Özder, A. (2013). Avrasya kavramı ve önemi. *Avrasya İncelemeleri Dergisi*, 2(2), 65-88.
- [22] Özsoy, B. (2022). NATO'nun Genişlemesi ve Kazakistan Olayları Bağlamında Kolektif Güvenlik Antlaşması Örgütü'nün Geleceği. *Журнал российских исследований*, (8), 101-125.
- [23] Person, R., & McFaul, M. (2022). What Putin fears most. *Journal of Democracy*, 33(2), 18-27.
- [24] Shevel, O. (2015). *Rusia and Near Abroad, Great Decisions*. https://www.researchgate.net/publication/274385776_Russia_and_the_Near_Abroad
- [25] Snyder, T. (2011). *Bloodlands: Europe between Hitler and Stalin*. Random House.
- [26] Snyder, T. (2018). *The Road to Unfreedom: Russia, Europe, America*. Crown.
- [27] Şimşir, B. N. (2012). Azerbaycan: Kızıl Ordu'nun Azerbaycan'ı işgali ve Türkiye'nin tepkisi (Ocak 1990). *Atatürk Dergisi*, 1(1), 57-93.
- [28] Tam, M. S., & Kurtuluş, S. S. (2022). Rusya-Ukrayna savaşı hakkındaki youtuber videolarına izleyici tepkileri. *Düşünce ve Toplum Sosyal Bilimler Dergisi*, (6), 26-47.
- [29] Teymur, A. (2024, September 24). Rusya'nın "yenilmez" denilen füzesi Satan II, havada patladı. Haberler.com. <https://www.haberler.com/dunya/rusya-nin-yenilmez-denilen-fuzesi-satan-ii-17854785-haberi/> (Erişim Tarihi: 21 Eylül 2024).
- [30] Trenin, D. (2016). *Should we fear Russia?* John Wiley & Sons.
- [31] UNIAN. (2019, January 1). Зеленський заявив про рішення йти у президенти (відео). <https://124.im/mdZAFD> (Erişim Tarihi: 18 Eylül 2024).
- [32] Vladimir, P. (2021, July 12). *Article by Vladimir Putin "On the Historical Unity of Russians and Ukrainians"*. <http://en.kremlin.ru/events/president/news/66181> (Erişim Tarihi: 27 Eylül 2024).

THE OTHER COLONIAL EMPIRE: RECONSIDERING SOVIET RULE IN THE CAUCASUS AND CENTRAL ASIA THROUGH A POST-COLONIAL LENS

Oğuzhan GÖKSEL*

Associate Professor, Marmara University, Department of Economics
ORCID: 0009-0003-1809-0323. E-Mail: oguzhan.goksel@marmara.edu.tr

Natavan HÜSEYNOVA

Graduate Researcher, Marmara University, Department of Political Science and International Relations
ORCID: 0009-0007-4113-6552. E-Mail: natavan19988@gmail.com

ABSTRACT

This article argues that the rule of the Soviet Union (a.k.a. the USSR, Union of Soviet Socialist Republics) over the Caucasus and Central Asia represents a significant but overlooked case of colonialism within the development studies literature. Despite extensive postcolonial critiques of Western imperialism, the Soviet Union's role as a colonial power in Eurasia remains largely underestimated. This oversight may stem from the ideological affinity between Marxism and postcolonialism, with many scholars – sympathetic to various strands of Marxist ideology – reluctant to critique the Soviet Union. By applying the postcolonial theoretical framework, this article re-conceptualizes Soviet policies in the Caucasus and Central Asia – encompassing political repression, economic exploitation, and cultural assimilation – as forms of colonial domination. The Soviet Union's practices in these regions mirror those of Western colonial empires, including forced collectivization, resource extraction, and cultural suppression. Through this analysis, the article seeks to fill a crucial gap in the literature, offering a nuanced understanding of Soviet imperialism and contributing to a broader discourse on the nature of colonialism beyond Western contexts.

Keywords: *Colonialism, Soviet Union, Central Asia, Caucasus, Post-Colonialism*

*Research Article, Received: 06.10.2024, Accepted: 23.10.2024.
In this article, Ethical Committee Approval is not needed.
The authors contributed to this article equally.

DİĞER SÖMÜRGE İMPARATORLUĞU: KAFKASYA VE ORTA ASYA'DAKİ SOVYET HAKİMİYETİNİN POST-KOLONYALİZM BAKIŞ AÇISIYLA YENİDEN DEĞERLENDİRİLMESİ

ÖZ

Bu makale, Sovyetler Birliği'nin (resmi adıyla SSCB, Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği) Kafkasya ve Orta Asya üzerindeki hakimiyetinin, kalkınma çalışmaları literatürü içerisinde oldukça önemli ancak göz ardı edilmiş bir sömürgecilik vakasını temsil ettiğini savunmaktadır. Batı emperyalizmine yönelik kapsamlı post-kolonyal eleştirilere rağmen, Sovyetler Birliği'nin Avrasya'da bir sömürgeci güç olarak rolü büyük ölçüde hafife alınmaya devam etmektedir. Bu gözden kaçırma, Marksizm ile post-kolonyalizm arasındaki ideolojik yakınlıktan kaynaklanıyor olabilir; Marksist ideolojinin çeşitli kollarına sempati duyan birçok akademisyen, Sovyetler Birliği'ni eleştirmekten uzak durmaktadır. Post-kolonyal teorik çerçeveyi uygulayarak, bu makale Kafkasya ve Orta Asya'daki Sovyet politikalarını – siyasi baskı, iktisadi sömürü ve kültürel asimilasyonu kapsayan – sömürgeci egemenlik biçimleri olarak yeniden kavramsallaştırmaktadır. Sovyetler Birliği'nin bu bölgelerdeki uygulamaları, zorla kolektifleştirme, doğal kaynak elde etme ve kültürel baskılama dâhil olmak üzere Batılı sömürge imparatorluklarının uygulamalarıyla benzeşmektedir. Makale, bu analiz aracılığıyla literatürdeki önemli bir boşluğu doldurmayı, Sovyet emperyalizmine dair ayrıntılı bir analiz sunmayı ve Batı dünyasının dışında sömürgeciliğin doğasına dair daha nesnel bir kavrayışın gelişimine katkıda bulunmayı amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: *Sömürgecilik, Sovyetler Birliği, Orta Asya, Kafkasya, Post-Kolonyalizm*

INTRODUCTION

The study of colonialism in development studies has mostly concentrated on the economic, political, and cultural effects of Western empires on non-Western areas such as Sub-Saharan Africa, Latin America, South Asia, and the Middle East and North Africa (MENA) region (e.g. Müller, 2018: 284-289; Rodney, 1972; Go, 2018; Duffield and Hewitt, 2009; Nagarajan, 2015; Chiriyankandath, 2011: 36-52; Langan, 2018). The rise of postcolonial school of thought within the fields of International Relations (IR) and Political Economy has played an important role in exposing Western imperialism's devastating effects, examining how colonial powers exploited and altered the territories and peoples they ruled (Strongman, 2014; Chiriyankandath, 2011). However, one prominent colonial empire has gone largely unexplored in this field: the Soviet Union (a.k.a. the USSR, Union of Soviet Socialist Republics). While the Soviet Union expanded its influence over broad territories in Eurasia, including the Caucasus and Central Asia, it is rarely studied through the lens of colonialism, despite the obvious similarities between Soviet policy in these regions and historical Western colonial practices across the globe. This article seeks to bridge this gap by claiming that the Soviet Union should also be considered as a colonial state, most notably regarding its forceful presence in the Caucasus and Central Asia.

One possible explanation for the exclusion of the Soviet Union within the academic discourse on colonialism could be the ideological overlap between Marxism and postcolonialism. Postcolonial perspective, which frequently criticizes capitalist exploitation and emphasizes oppressed peoples' struggles, is highly influenced by Marxist and neo-Marxist ideas (Strongman, 2014). As a self-proclaimed Marxist state, the Soviet Union depicted itself as an "anti-imperialist" power, backing anti-capitalist national liberation movements in Africa (e.g. Angola, Algeria and Eritrea), Latin America (e.g. Cuba and Colombia), and Asia (e.g. Korea, Vietnam and Cambodia) while also presenting itself as a worldwide champion in the fight against Western colonialism (Drachewych, 2024). This supposedly anti-imperialist discourse of the Soviet Union has affected many postcolonial researchers, who empathize with Marxist critiques of capitalism and may hence be less willing to apply colonial frameworks to the Soviet Union. As a result, mainstream and critical academic discourse on colonialism and neocolonialism frequently excludes the Soviet Union from consideration as a colonial empire.

However, the conceptual similarities between Post-Colonialism and Marxism should not hide the reality of Soviet actions in Eurasia, which in many respects matched those of classical European colonialism. The Soviet Union's authority over the Caucasus and Central Asia was marked by economic exploitation, political repression, and cultural absorption, all of which fulfill the description of colonialism as given by postcolonial researchers (Chiriyankandath, 2011: 42-45). This article contends that Soviet administration in these territories constituted an unlawful occupation, comparable to that of British India, Belgian Congo, and French North and West Africa. In much the same way that Western colonial powers used force to implement exploitative and transformative policies, the Soviet Union used its control over the Caucasus and Central Asia to extract resources, impose political dominance, and reshape local cultures in accordance with imperial interests.

To make this case, the article will first examine the "theory of colonialism" as articulated by postcolonial thinkers such as Edward Said, Frantz Fanon, and Homi Bhabha. These scholars have highlighted the complex character of colonial dominance, which includes not just economic and political power but also cultural hegemony. Accordingly, colonialism is a central force exploiting peripheral territories, subjugating indigenous inhabitants, and imposing a foreign political and cultural order to unwilling "subject peoples" (Williams and Chrisman, 1994). This understanding easily applies to the Soviet Union's policy in the Caucasus and Central Asia, when Moscow concentrated authority over local economy, crushed nationalist movements, and encouraged Russification and other types of cultural uniformity (Yakovlyev, 2022; Annus, 2011; Heinzig, 1983; Caroe, 1953; Bennigsen, 1969; Newton, 1976; Kulski, 1959).

This argument will be shown mostly via case studies of Soviet policies in the Caucasus and Central Asia. Historically, these lands were considered part of the Russian Empire's "civilizing mission", similar to how British colonialism in India and French colonialism in Africa were justified (Bennigsen, 1969: 144-148). Following the 1917 Russian Revolution, the Bolsheviks pledged self-determination to the peoples of these territories, but in fact, the Soviet administration preserved and even exacerbated many of the colonial dynamics created by the hitherto Tsarist Imperial Russia. In Central Asia, for example, the Soviet state imposed a cotton monoculture that decimated indigenous agricultural diversity, exploited workers, and led

to long-term environmental damage, akin to the extraction-based economies established by European colonial powers in their colonies (Annus, 2011; Caroe, 1953). The political and cultural policies of the Caucasus also demonstrate a distinct pattern of colonial dominance. Indigenous elites were frequently replaced by Soviet officials, and nationalist movements were brutally suppressed, while the Soviet authorities enforced Russian as the language of government and education, erasing indigenous languages and identities.

Furthermore, the Soviet use of coercion to maintain control over these territories emphasizes the colonial nature of their authority. The forcible deportation of whole ethnic communities, such as the Crimean Tatars, Chechens, and Ingush, reflects European colonial powers' population displacement techniques for consolidating authority over rebellious territory (Yakovlyev, 2022). These forced relocations, along with economic exploitation and political persecution, clearly indicate a colonial connection, even if they were rationalized by the Soviet authorities as socialist internationalism. Hence, this article seeks to question the prevalent narrative that portrays the Soviet Union only as an anti-imperialist state, suggesting that it actually was a colonial force in Eurasia. By applying postcolonial conceptual tools to Soviet actions in the Caucasus and Central Asia, this article illustrates that the Soviet Union deployed exploitative and transformational methods akin to Western colonial empires. Recognizing the Soviet Union as a colonial empire not only fills a significant vacuum in the scholarly literature on development studies, but also offers a more nuanced perspective of imperialism and colonialism in the 20th century.

Methodologically, this study adopts a qualitative approach and utilizes existing literature and document analysis methods. In the following section, firstly, the article conceptualizes the term of "colonialism" via relying on the definitions offered by postcolonialism. Secondly, Soviet policies towards the Caucasus and Central Asia are examined as a case study to validate the main hypothesis of the article. In the final section, the article concludes with a summary of the findings and a discussion of implications for the scholarly literature on colonialism within development studies.

COLONIALISM, IMPERIALISM AND DEVELOPMENT STUDIES

Postcolonialism, as an academic movement, arose in reaction to the historical phenomena of colonialism and imperialism that significantly

influenced the contemporary world. Postcolonial theory, grounded on the experiences of formerly colonized populations, aims to examine, critique, and comprehend the enduring effects of colonialism on politics, culture, economics, and development. The notions of “colonialism” and “imperialism” are fundamental to this analytical paradigm. Although closely linked, these phrases possess unique meanings and consequences, especially in the realm of development studies, where they elucidate the exploitation, dominance, and change of the colonized by the colonizers. This article will examine the postcolonial interpretation of colonialism and imperialism, emphasizing significant researchers in the discipline and their contributions to comprehending these phenomena within the wider framework of global development.

Colonialism, in the context of postcolonial thought, denotes the practice of dominance wherein one group asserts authority over another, usually by territorial possession, resource exploitation, and the imposition of political and cultural frameworks (Schwarz and Ray, 2005: 23-52). In contrast to imperialism, which primarily highlights political and economic expansion, colonialism concentrates on the quotidian aspects of domination, encompassing the physical settlement of colonizers in subjugated territories and the alteration of colonized societies to fulfill the objectives of the colonizing authority. Edward Said, a pivotal figure in postcolonial theory, articulated in his seminal work, *Orientalism* (1978), that colonialism is not just a political and economic endeavor but also a cultural initiative. Said (1978) argues that the West, by literary and academic endeavors, fabricated the “Orient” as a regressive, alien, and subordinate counterpart to the “Occident” (the West). This rhetorical framework historically legitimized colonial control by portraying non-Western populations as incapable of self-governance and requiring Western intervention. Said contends that colonialism functions not just via military domination but also through the creation of knowledge that categorizes the colonized as “intrinsically inferior”.

Said’s work was groundbreaking in expanding the notion of colonialism to encompass cultural imperialism, wherein knowledge production, language, and representation serve as instruments of dominance. This concept has significance for development studies, illustrating how conquerors imposed economic and political institutions on the colonized, as well as cultural norms that devalued indigenous identities and knowledge systems.

Said's notion of cultural hegemony corresponds with the perspectives of Post-Colonial scholars about the developmental hierarchies instituted during colonialism, when the colonized were frequently classified as “underdeveloped” by Western criteria (Frank, 1966).

Frantz Fanon, a Martinican revolutionary philosopher, is another major figure in postcolonial studies. His publications, notably *Black Skin, White Masks* (1952) and *The Wretched of the Earth* (1961), examine the psychological and emotional ramifications of colonialism on both the colonizer and the colonized. Fanon contends that colonialism dehumanizes the colonized, depriving them of their agency, history, and identity. This engenders an internalized sense of inferiority that hampers postcolonial growth. Fanon's scholarship is essential for comprehending the impact of colonialism on both the material circumstances of colonized cultures and the psychological state of colonized persons. He underscores the necessity of revolutionary violence as a method for restoring dignity and humanity. In development studies, Fanon's work has been crucial in demonstrating that development encompasses not just economic progress and institutional transformation but also the restoration of self-worth and cultural identity, both of which were systematically undermined during colonial authority (Gibson, 2003).

Imperialism, although intricately associated with colonialism, is perceived in postcolonial studies as the overarching political and economic framework that propels expansionism (Frank, 2004; Wallerstein, 2004; Amin 1989). Imperialism is the doctrine and execution of augmenting a nation's authority and sway by diplomacy, military might, or economic supremacy, frequently without direct territory governance. Imperialism often precedes or coincides with colonialism, since it establishes the conceptual foundation for the domination and exploitation of other nations. The Marxist framework has been crucial in forming postcolonial interpretations of imperialism, with Vladimir Lenin possessing a pivotal role in this discourse.

In *Imperialism: The Highest Stage of Capitalism* (1917), Lenin contends that imperialism is an inevitable consequence of capitalism. Lenin posits that capitalist economies, in their pursuit of new markets and resources, eventually resort to imperialist expansion. This economic analysis connects imperialism to global capitalism, perceiving colonialism as a means of taking income from peripheral regions and centralizing it in

core capitalist countries. Lenin's perspective has significantly influenced development studies, especially via dependency theory, which interprets underdevelopment in the so-called Global South as a result of imperialist exploitation of resources and labor (Frank, 1966). Lenin's work offers postcolonial researchers a framework to comprehend how imperialism sustains global inequities in the post-World War II era via neo-colonial activities, including multinational businesses and inequitable trade agreements (Schwarz and Ray, 2005: 28-30).

Immanuel Wallerstein (2004, 1974), a distinguished scholar in the study of imperialism within development studies, formulated the world-system theory to explain the workings of global political and economic system. Wallerstein posits that the global economy is stratified into core, semi-periphery, and periphery, wherein the core (affluent/developed nations) exploits the periphery (developing nations) for labor and resources. This global capitalist system, originating from the colonial period, perpetuates inequities via imperialistic mechanisms (Wallerstein, 2004). Wallerstein's contributions are essential for comprehending the ongoing impact of imperialism on development across the globe. Although the legal frameworks of colonialism have been abolished, the legacy of imperialist exploitation persists in the economic and political interdependence that binds peripheral states to the center. This has significant consequences for development strategy, since it contests the notion that progress can transpire within the current global capitalist framework, which is fundamentally inequitable.

Postcolonial scholars contend that colonialism and imperialism persist beyond decolonization, continuing to influence global power relations through neo-colonialism and imperialism. Kwame Nkrumah (1965), the inaugural president of independent Ghana, utilized the term "neo-colonialism" to characterize the manner in which former colonial powers persistently exerted control over newly sovereign states using economic and political pressures. In his publication *Neo-Colonialism: The Last Stage of Imperialism* (1965), Nkrumah notes that foreign aid, multinational businesses, and trade agreements serve as instruments employed by Western governments to sustain their power in the postcolonial era. In development studies, neo-colonialism is a fundamental notion for comprehending the persistence of global inequities. The entities of global capitalism, such as the International Monetary Fund (IMF) and the World Bank, frequently

face criticism for sustaining a framework that keeps former colonial states reliant on their former occupiers (Udegbumam, 2022). Scholars like Samir Amin (1989) and Walter Rodney (1972) have expanded upon Nkrumah's concepts, highlighting how development strategies advocated by these organizations frequently perpetuate the exploitative patterns established during the colonial era.

Postcolonialism offers a thorough framework for comprehending the lasting impacts of colonialism and imperialism on global development. Postcolonial theory, as developed by aforementioned intellectuals such as Edward Said, Frantz Fanon, Vladimir Lenin, Andre Gunder Frank, Immanuel Wallerstein, Kwame Nkrumah, Samir Amin and Walter Rodney, elucidates the political, economic, cultural, and psychological aspects of colonial and imperial subjugation. These researchers have made substantial contributions to development studies by demonstrating how the legacy of colonialism and imperialism persist in contemporary society, notably through neo-colonialism and global inequality. By seeing colonialism and imperialism as both historical events and continuous processes, Post-Colonialism has become crucial to criticisms of global development and the quest for more fair and equitable futures for humanity.

OVERLOOKING THE “RED EMPIRE”

The classification of the Soviet Union as a “colonial power” is a subject of contention in academic discourse, especially within the fields of development studies, political science, and political economy. The matter pertains to the definition and application of “colonialism” in various situations. Certain researchers, particularly within postcolonial studies and criticisms from Central Asian, Baltic, and Eastern European viewpoints, contend that the Soviet Union practiced internal colonialism (Heinzig, 1983; Caroe, 1953; Bennigsen, 1969; Newton, 1976; Kulski, 1959). This pertains to the subjugation and exploitation of non-Russian ethnic groups and regions inside the USSR.

According to this perspective, territories such as Central Asia, the Caucasus, and the Baltic republics were economically and politically subjugated to the center (Moscow), with their resources exploited and their political and cultural autonomy repressed. This reflects the dynamics of classical European colonization. The enforcement of the Russian language, culture, and political systems upon non-Russian territories has been perceived as a manifestation of cultural imperialism (Annus, 2011). Soviet programs

such as Russification, coerced labor, and mass deportations are analogous to colonial tactics. As such, scholars such as Ronald Suny (2010) and Terry Martin (2001) characterize the Soviet Union as an “empire”, including internal hierarchies predicated on race and geography. Certain Marxist and post-Marxist criticisms characterize the Soviet Union’s involvement in Central Asia as colonial, perceiving the area as “peripheral” – as defined by Wallerstein – in terms of supplying raw materials to the industrialized Russian center (Yakovlyev, 2022).

A counterargument posits that the Soviet Union was ideologically dedicated to anti-colonialism, especially via its backing of national liberation movements in Africa, Asia, and Latin America. Soviet officials contended that their objective was to emancipate subjugated classes rather than to colonize them, and this ideological position confuses comparisons with Western colonialism (Heinzig, 1983; Bennigsen, 1969). Advocates of this perspective contend that the Soviet Union facilitated industry, education, and healthcare throughout its republics, particularly in regions such as Central Asia. These measures supposedly serve as proof that the USSR did not exploit its territory in the manner characteristic of capitalist colonial powers (Thorton, 1964). Soviet leaders, including Lenin, initially advocated “self-determination” for countries, resulting in the Soviet Union being organized as a federation of republics with nominal sovereignty. Although these republics were frequently subjected to stringent central authority, the Soviet system was officially differentiated from the colonial empires of Britain, France, or Belgium, which relied on explicit subjugation and economic exploitation. This may be one of the reasons why postcolonial scholarly literature has not paid enough attention to studying the Soviet Union as a colonial power.

In the context of “Soviet colonization”, some scholars espouse a hybrid perspective – perceiving the Soviet Union as possessing both imperialistic and anti-imperialistic traits (Etkind, 2011; Hirsch, 2005; Khalid, 2021). They contend that although the Soviet Union maintained an exploitative relationship with certain areas, it also facilitated modernization and social growth to some extent. These researchers frequently differentiate between the rhetoric of anti-colonialism and the actuality of central control and repression. Alexander Etkind (2011) elucidates the notion of “internal colonization”, emphasizing the manner in which Russia and subsequently the Soviet Union colonized its own territories and populations. In *Empire*

of Nations, Francine Hirsch (2005) examines the Soviet nationality laws designed to regulate variety inside the USSR, making parallels with colonial tactics. Adeb Khalid's (2021) research on Central Asia investigates Soviet modernization initiatives and "civilizing missions" – which he contends were akin to colonial endeavors, albeit articulated through a Marxist lens. Thus, although the Soviet Union is frequently seen as apart from conventional European colonial powers, a substantial corpus of scholarship interprets its policies, especially in periphery areas, as colonial in essence. The discourse illustrates varying theoretical paradigms – some prioritizing economic exploitation and cultural subjugation, while others underscore ideological allegiances to anti-colonialism and modernity.

The exclusion of the Soviet Union as a colonial state in mainstream postcolonial literature may be ascribed to several interconnected elements, encompassing ideological, historical, and academic processes. A multitude of postcolonial scholars (e.g. Fanon, Nkrumah, Frank and Amin) has extensively utilized Marxist and neo-Marxist frameworks in their criticisms of Western colonialism, capitalism, and imperialism. The Soviet Union, as the pre-eminent Marxist state, established itself as an anti-imperialist entity that actively endorsed anti-colonial movements throughout, especially in Africa, Asia, and Latin America (Bennigsen, 1969; Thorton, 1964). The Soviet foreign policy discourse of "proletarian internationalism" and its antagonism to Western capitalism corresponded with the wider postcolonial criticism of imperialism, rendering it improbable for researchers sympathetic to Marxist ideology to criticize the Soviet Union as a colonial state. The Soviet Union's anti-colonial and anti-Western position fostered a perception among most postcolonial scholars of it being an ally against Western imperialism, perhaps obscuring the recognition of the colonial characteristics inherent in Soviet policy inside its own area of influence, especially in Eurasia (Etkind, 2011; Yakovlyev, 2022). The inclination of neo-Marxist postcolonial scholars to underscore economic exploitation via capitalism may have led them to concentrate on capitalist Western empires, rather than critically examining the Soviet Union, which positioned itself as the antithesis of capitalist imperialism.

The ideological narrative and propaganda machine of the Soviet Union defined itself as a rescuer of subjugated nations and ethnic groups, especially following its military victory in World War II (Boer, 2023; Golubev, 2023). Soviet propaganda framed its territorial expansion and dominance

in Central Asia and the Caucasus as a socialist, civilizing endeavor aimed at liberating these areas from feudalism, backwardness, and capitalist exploitation (Boer, 2023). This narrative starkly contrasted with the overtly exploitative objectives of Western colonial powers, facilitating the Soviet Union's evasion of classification as a colonial empire. The Soviet Union's active endorsement of global decolonization movements and provision of material assistance to nations in the Global South (e.g. Cuba, Angola, Vietnam and Algeria) positioned it as a proponent of anti-imperialism, rendering its colonial practices in Eurasia seemingly contradictory to numerous scholars (Golubev, 2023; Bennigsen, 1969).

Postcolonial studies have conventionally concentrated on the European colonial empires that prevailed in Africa, Latin America, South Asia, and the Middle East (Rodney, 1972; Go, 2018; Duffield and Hewitt, 2009; Nagarajan, 2015; Chiriyankandath, 2011; Langan, 2018; Frank, 1966, 2004; Wallerstein, 2004; Amin 1989; Nkrumah 1965). The legacy of Western colonialism in these areas is extensively recorded and serves as the principal case study for postcolonial analyses of exploitation, resource extraction, and cultural dominance. The primary case studies in postcolonial literature—namely British India, French Algeria, and Belgian Congo—concentrate on the enduring impact of European powers in Africa, Asia, and the Americas. This Western-centric emphasis may have unintentionally obscured the Soviet Union's colonial policies in its immediate vicinity (i.e., Eurasia). The emphasis on Western colonialism in postcolonial studies may have resulted in the marginalization of non-Western colonial empires, such as Imperial Japan and the Soviet Union, since the discipline evolved mainly to analyze the repercussions of European powers rather than imperialism on a global scale. The Soviet Union's method of control and administration in its territories diverged in several aspects from traditional Western colonialism, potentially accounting for its omission from colonial criticisms. Soviet policies frequently entailed governmental centralization, cultural uniformity, and economic exploitation; however, they were presented under the pretext of socialist solidarity and class struggle, rather than explicit ethnic or racial subjugation as shown in Western colonies (Boer, 2023). The Soviet Union also lacked a significant settler colonial model in its peripheries (with notable exceptions such as the Baltics and Crimea), in contrast to Western countries who practiced extensive settler colonialism, such as British settlers in Africa and India, which may have rendered its governance appear less blatantly colonial (Suny, 2010).

The Soviet Union's strategy for its non-Russian republics was complex and frequently inconsistent. The Soviet Union advocated for ethnic federalism and granted cultural autonomy to many nations inside the USSR. Conversely, it also implemented measures of enforced collectivization, deportations, and Russification, which demonstrated distinct patterns of imperial dominance (Khalid, 2021; Etkind, 2011). This intricacy may have rendered the classification of the Soviet Union as a conventional colonial power more challenging. The Soviet Union's theoretical endorsement of ethnic federalism, granting nominal sovereignty to separate republics, affected the dynamics of Soviet governance. Although it strengthened Soviet dominance, it also permitted a measure of local administration, perhaps rendering Soviet imperialism less overt than Western colonialism. The Soviet strategy of promoting indigenous languages and cultures during the initial years of its governance, prior to the implementation of Russification, introduces an additional layer of complexity that Post-Colonial researchers may have found challenging to classify under conventional colonial paradigms (Boer, 2023).

Throughout the Cold War, the Soviet Union purposefully established itself as a global leader in anti-colonial and anti-imperial movements, notably in opposition to the United States and European nations. The geopolitical landscape of the Cold War solidified the perception of the Soviet Union as a bastion against Western imperialism, therefore concealing its own imperial endeavors throughout Eurasia. The ideological dichotomy of the Cold War, characterized by capitalism against socialism, shaped worldwide academic discourse, leading researchers and politicians to frequently depict the Soviet Union in contrast to Western imperialism, therefore minimizing or neglecting its colonial aspects. The Soviet Union's financial and military aid to notable decolonizing states such as Cuba and Vietnam bolstered its image as an anti-imperialist entity, diverting focus from its colonial activities within its own domain.

To sum up, the omission of the Soviet Union from mainstream Post-Colonial critiques of colonialism and imperialism stems from multiple interconnected factors: the ideological alignment between Marxism and postcolonialism, the Soviet Union's anti-imperialist discourse, the Western-centric orientation of postcolonial studies, and the distinctive intricacies of Soviet governance. The Soviet Union's self-image as a savior of oppressed nations and its advocacy for decolonization in the Global South

fostered the prevalent belief that it was inherently distinct from Western empires. However, a detailed analysis of Soviet programs in areas such as the Caucasus and Central Asia uncovers distinct patterns of colonial dominance, exploitation, and cultural imposition, necessitating further investigation in postcolonial and development studies. By addressing this gap in this study, we might obtain a more nuanced comprehension of imperialism and its varied expressions across distinct historical and ideological settings.

TSARIST AND SOVIET COLONIALISMS IN CAUCASIA

The Tsarist Russian Empire's colonization of the Caucasus is a notable chapter in the larger narrative of European imperialism, exhibiting distinct similarities to the colonial strategies employed by Western powers like the British Empire and France. From the late 18th to the early 20th century, the Russian Empire progressively expanded its dominion over the Caucasus area, encompassing contemporary Georgia, Armenia, Azerbaijan, and portions of the North Caucasus. The Russian colonization of this region was marked by political control, economic exploitation, and cultural repression (Glasheva, 2019). In the late 18th century, Tsarist Russia focused on the Caucasus to expand its territory southward and acquire strategic leverage against the Ottoman Empire and Persia. The Treaty of Georgievsk (1783) established Russian protection over the Kingdom of Kartli-Kakheti (present-day Georgia), marking the commencement of a broader initiative to dominate the whole area. During the 19th century, the North Caucasus witnessed prolonged resistance spearheaded by leaders like Imam Shamil, who sought to maintain local autonomy against encroaching Russian imperial forces. Nevertheless, the Russian military ultimately subdued these resistance organizations by the use of severe measures, which encompassed mass deportations, coerced resettlements, and the annihilation of local communities (Шурхало, 2023). Circassian genocide and many other attempts of elimination of Caucasians can be seen as tragic examples of Russian aggression and colonial aims (Keskin, 2020). The quelling of regional insurrections in the Caucasus resembled the British military operations to subdue rebellions in India and the French endeavors against Algerian resistance.

After the territory was militarily subjugated, Russia established direct governmental control over the Caucasus. The area was restructured into imperial provinces, overseen by officials nominated by St. Petersburg,

responsible for upholding order and implementing imperial directives. This governance model, characterized by the rejection of local autonomy and the enforcement of foreign authority, epitomized colonialism as executed by European empires. The Russian Empire's colonial strategy in the Caucasus involved considerable economic exploitation, as the region was abundant in natural resources that could be taken for the advantage of the imperial core. In a manner akin to the British and French empires' exploitation of their colonies' economic potential, Russia aimed to harvest resources from the Caucasus to further its own growth and imperial aspirations. Agriculture in the productive lowlands of the Caucasus was restructured to meet the empire's demands, with land ownership arrangements modified to benefit Russian newcomers and local elites loyal to the Tsar (Вердиева, 2007). Indigenous communities were frequently uprooted from their native territories, which were allocated to Russian or Cossack immigrants, a procedure analogous to British land policy in India and Africa.

Education served as a pivotal instrument of Russification, with the establishment of Russian-language schools across the area to supplant native institutions. Indigenous languages, including Georgian, Armenian, and many North Caucasian languages, were sidelined, while Russian was established as the official language for government, education, and public life (ABN, 2023). The suppression of indigenous languages resembled British practices in India, which favored English as the medium of administration and education, as well as the French enforcement of their language in Algeria and West Africa. The Russian Empire aimed to exert control over religion as well. The Caucasus had several religious populations, including Muslims, Christians, and Pagans, however the Russian government endorsed the Russian Orthodox Church as the pre-eminent religion. Conversion to Orthodoxy was promoted, and the establishment of Orthodox churches was preferred, whilst Islamic institutions were frequently repressed (Вердиева, 2007). All of the above Tsarist colonial policies were sustained and many of them (e.g. repression of local religious identities) further intensified during the subsequent rule of the Soviet Union over the Caucasus.

The Soviet Union's hegemony over the Caucasus was characterized by a series of political, economic, and cultural programs that methodically transformed the region to conform to Soviet principles and Moscow's centralized authority. The Caucasus, inhabited by a variety of ethnic groups

and cultures, posed considerable problems to the Soviet state. Through a combination of coercion, suppression, and strategic administration, the Soviet Union aimed to assimilate this intricate territory into its overarching political and economic structure (Saparov, 2015; Drolet-Duguay, 2023; Tlostanova, 2011; Michaels, 2004; Breyfogle, 2005; Koplataдзе, 2019; George, 2009; Shafiyev, 2015). Although Soviet rhetoric highlighted equality, fraternity, and socialist progress, its tactics in the Caucasus closely resembled the colonial practices of Western empires. Soviet political dominance was established via coerced collectivization, consolidation of authority, and suppression of nationalist groups. The region was economically converted into a provider of raw materials for the Soviet industrial apparatus, while culturally, a systematic strategy of Russification and the repression of local identities aimed to incorporate various ethnic groups into the Soviet framework (Koplataдзе, 2019; George, 2009). This article examines the political, economic, and cultural policies implemented by the Soviet Union in the Caucasus, contending that these measures might be seen as a manifestation of colonialism.

The Caucasus, located at the intersection of Europe and Asia, has a protracted history of foreign rule. In the 19th century, the Russian Empire pushed into the region, subjugating Georgia, Armenia, and Azerbaijan, as well as ethnic groups such as the Chechens, Ingush, and Circassians. The Russian Empire utilized a combination of military might and settlement strategies to reinforce its dominance in the region. Following the Russian Revolution of 1917, the Caucasus temporarily had a phase of autonomy. By the early 1920s, the newly formed Soviet Union re-established dominance over the region, integrating it into the USSR as part of its expansive imperial objectives. Despite the Soviet Union's portrayal as a liberating entity, its actions in the next decades reflected the imperialism of the Russian Empire, with the Caucasus evolving into a colonial peripheral that catered to the political and economic interests of the Soviet state (Etkind, 2011; Golubev, 2023; Saparov, 2015; Shafiyev, 2015).

A defining element of Soviet governance in the Caucasus was the establishment of a highly centralized political structure that suppressed local autonomy and nationalist sentiments. Despite the Soviet Union's formal acknowledgment of the region's ethnic diversity and the establishment of republics like the Georgian SSR (Soviet Socialist Republic), Armenian SSR, and Azerbaijani SSR, these entities were rigorously governed by

Moscow, with leaders often appointed from outside the region to guarantee allegiance to the central authority. Initially, the Soviet Union harbored profound suspicion towards nationalist groups in the Caucasus, perceiving them as a menace to the cohesion of the USSR (Shafiyev, 2015).

Nationalist leaders involved in the ephemeral independence of Georgia, Armenia, and Azerbaijan following World War I were ruthlessly eliminated or banished (Shafiyev, 2015: 252-261). Georgian nationalists advocating for further autonomy or independence faced severe persecution, exemplified by the violent suppression of the August Uprising in 1924, resulting in the execution or imprisonment of hundreds of Georgian nationalists (Koplatadze, 2019). During the Soviet era, any manifestation of nationalism was promptly suppressed. In Azerbaijan, groups advocating for Azerbaijani identity in preference to Soviet nationality faced severe persecution, and cultural personalities attempting to advance indigenous languages and customs outside Soviet-sanctioned parameters were frequently detained or vanished (Shafiyev, 2015: 252-330). The political tactics of the Soviet Union were intended to undermine regional identities that would contest Soviet authority, mirroring colonial techniques utilized by Western empires to dominate subjugated populations (Etkind, 2011).

The Soviet collectivization strategy, enforced throughout the USSR in the late 1920s and early 1930s, had especially catastrophic consequences in the Caucasus. The region's agricultural communities were compelled to transition into collective farms, disrupting traditional lifestyles and enabling greater state control over the populace (Saparov, 2015; George, 2009). Peasants who opposed collectivization were labeled as "kulaks" (affluent peasants) and frequently faced deportation to Siberia or execution (Michaels, 2004; Breyfogle, 2005). This practice, observed in areas such as Georgia and Armenia, paralleled the forceful land policies enacted by European colonial powers to reinforce economic and political dominance over their colonies (Drolet-Duguay, 2023).

Furthermore, collectivization was accompanied by extensive political persecution, especially during the Stalinist purges of the 1930s. Political figures in the Caucasus accused of nationalist inclinations or deviation from the mainstream Soviet doctrine were systematically purged. Notable individuals like Lavrentiy Beria, the leader of the Georgian NKVD, administered mass murders and incarcerations, solidifying Soviet dominance via intimidation (Perović, 2015; Mccauley, 2009; Shafiyev,

2015: 252-330. The methods of political repression exhibit notable parallels to colonial administrations in Africa and Asia, when colonial authorities employed violence and intimidation to subjugate native people and suppress opposition.

The Soviet economic strategies in the Caucasus also reflected Western colonial methods, wherein the colonial periphery was predominantly seen as a resource reservoir for the industrial core (Saparov, 2015; Tlostanova, 2011; Etkind, 2011; Wallerstein, 2004). The region's plentiful natural resources, especially oil in Azerbaijan, were extensively utilized to power the Soviet industrial apparatus (Bolukbasi, 2011: 45-76; Brinegar, 2017; Sicotte, 2017; Mir-Babayev, 2017; Dasgupta, 1975; Nazaroff, 1941). Soviet propaganda highlighted the union's overall progress; yet the economic advantages of resource exploitation in the Caucasus mostly benefited the Russian heartland, resulting in local populations' socio-economic deprivation and over-reliance on Russia proper for economic survival (Brinegar, 2017; Mir-Babayev, 2017; Nazaroff, 1941). Azerbaijan, especially the city of Baku, emerged as a pivotal hub for Soviet oil production from the early 1930s onwards. The Baku oil resources were developed throughout the late Russian Empire, but under Soviet governance, output significantly increased to satisfy the demands of the Soviet military and industrial complex (Sicotte, 2017). During World War II, Baku's oil was crucial to the Soviet war effort, and the city emerged as one of the most industrialized locations in the USSR (Dasgupta, 1975; Nazaroff, 1941). In this context, it is noted that the oil industry of Azerbaijan SSR in 1942 produced 15.7-million-ton petroleum that constituted %71.7 of the total 21.9-million-ton petroleum produced in the entire USSR (Ibragimova, 2019: 123). Nonetheless, although Azerbaijan's oil riches were exploited and transported to Moscow, the local populace reaped few advantages from this exploitation in terms of enhanced human development standards (Brinegar, 2017; Bolukbasi, 2011: 45-76). The Soviet government regulated the revenues from oil extraction, leaving local Azerbaijani administrators with no influence over the management or allocation of these resources (Sicotte, 2017; Mir-Babayev, 2017).

This economic exploitation pattern, wherein resources are plundered from a peripheral for the advantage of a metropolitan core, epitomizes colonialism (Wallerstein, 2004; Frank, 1966; Rodney, 1972). The Soviet Union's exploitation of Azerbaijan as an oil colony parallels the British

Empire's appropriation of Indian cotton and Belgian dominance over Congolese rubber. The colonial periphery was systematically exploited for its natural resources to support the industrial expansion of the colonizing entity, while the indigenous populace endured persistent poverty and underdevelopment. Alongside resource exploitation, the Soviet Union enforced programs of coerced industrialization in the Caucasus, intending to assimilate the region more fully into the Soviet economic framework (Nazaroff, 1941; Shafiyev, 2015). Factories were constructed, and labor was recruited extensively to further Soviet economic objectives. Nonetheless, similar to colonial situations, this industrialization was sometimes enforced without consideration for local requirements or customs (Etkind, 2011).

In Armenia and Georgia, Soviet industrial policy prioritized heavy sectors such as mining and metallurgy, which had no significance to the local economy or traditional lifestyles (Saparov, 2015; Michaels, 2004). The establishment of these businesses resulted in the displacement of rural inhabitants, compelled urbanization, and the degradation of traditional livelihoods, akin to the experiences in colonial areas of Africa or South Asia. Furthermore, a significant portion of the industrial production from these areas was directed to Russia or other Soviet republics, therefore strengthening the colonial dynamic wherein the Caucasus functioned as a perimeter to Moscow's center (Shafiyev, 2015; Brinegar, 2017; Sicotte, 2017).

Cultural policies in the Caucasus sought to assimilate the region's different ethnic groups into the Soviet cultural and ideological paradigm. The cultural colonization process was propelled by two main mechanisms: Russification and the repression of local identity. Russification, the advancement of the Russian language and culture at the detriment of indigenous languages and customs, was a fundamental aspect of Soviet cultural policy. During the early Soviet era, there was a degree of tolerance for local languages and cultures, especially under Lenin's "korenizatsiya" (indigenization) policy; however, this approach was overturned under Stalin, leading to the predominance of the Russian language in all facets of public life (Hirsch, 2005; Drolet-Duguay, 2023). Russian was established as the official language for administration, education, and commerce, and proficiency in Russian became essential for social advancement (see Table 1). The enforced adoption of Russian culture and language parallels the cultural strategies employed by Western colonial powers, such as the

British in India and the French in North Africa, where the imposition of the colonial language functioned as a mechanism of control and assimilation. The prevalence of the Russian language in the Caucasus diminished indigenous cultures and established a social hierarchy, wherein ethnic Russians and Russian-speaking elites held positions of authority, while non-Russian communities were relegated to the periphery (Saparov, 2015; Breyfogle, 2005; Shafiyev, 2015; Hirsch, 2005).

Alongside language Russification, the Soviet Union aimed to repress religious and cultural activities it considered incompatible with Soviet ideology. Islam, widely prevalent in Azerbaijan and the North Caucasus, was specifically targeted. Mosques were shuttered, religious leaders were oppressed, and Islamic education faced significant limitations (Anderson, 1994; Bennigsen, 1988, 1979; Bethmann, 1958; Coşkun, 2008). In Georgia and Armenia, the Soviet regime suppressed the Orthodox Church, perceiving religion as a possible catalyst for nationalist fervor (Christensen, 2017; Erdozain, 2017). The Soviet administration prohibited or restricted cultural festivals, traditional attire, and other manifestations of ethnic identification in its pursuit of a homogenized Soviet identity that transcended local ethnic or religious attachments (Coşkun, 2008; Fagan, 2014). This cultural suppression exemplifies colonialism, as colonial authorities frequently endeavored to obliterate or diminish indigenous traditions in favor of the colonizer's prevailing culture.

Table 1. Russian Language Fluency of USSR Population

Latvian	%64.4
Kazakh	%60.5
Ukrainian	%56.2
Belarussian	%54.7
Moldavian	%53.8
Armenian	%47.1
Lithuanian	%37.9
Kirgiz	%35.2
Azerbaijani	%34.4
Estonian	%33.9
Georgian	%33.1
Tajik	%27.7
Turkmen	%27.7
Uzbek	%23.8

Source: Kommersant (2023) – based on 1989 USSR Census Data.

The Soviet Union's political, economic, and cultural policies in the Caucasus closely resemble the control and exploitation techniques utilized by Western colonial powers. The Soviet Union aimed to convert the Caucasus into a submissive periphery that catered to its interests through political repression, enforced economic integration, and cultural absorption. Although Soviet rhetoric highlighted independence and equality, the actual conditions were characterized by dominance, coercion, and exploitation, akin to those in the colonies of the British, French, and Belgian empires. Consequently, the acts of the Soviet Union in the Caucasus should be seen as a manifestation of colonialism, albeit being veiled in the rhetoric of socialist advancement and solidarity.

TSARIST AND SOVIET COLONIALISMS IN CENTRAL ASIA

Although Tsarist Russia is frequently analyzed as an isolated imperial state, its techniques for subjugating and exploiting Central Asia exhibit notable parallels to those utilized by Britain in India and France in North and West Africa. During the 19th century, Russia systematically annexed the Central Asian khanates of Khiva, Bukhara, and Kokand, using military force to quell local opposition. These missions were portrayed as essential to “civilize” and “pacify” the area, reflecting the discourse of European empires that rationalized colonization as a method of imparting order and enlightenment to ostensibly “backward” countries (Loring, 2014; Vasilyev, 2022). The Russian Empire's strategy of political control encompassed more than simple administration. It aimed to quell any manifestation of local opposition or nationalist feeling by oppressive tactics, including exile, death, and the coerced relocation of dissenting populations (Keskin, 2020). Comparable strategies were employed by the British in India, exemplified by the suppression of the Indian Rebellion of 1857, and by the French in Algeria, where resistance organizations were ruthlessly extinguished.

Similar to Western colonial powers, Russia aimed to use the economic riches of Central Asia for its own advantage. Cotton emerged as a principal commodity harvested from Central Asia, with extensive areas dedicated to cotton monoculture to supply the Russian textile industry (Weinerman, 1993; Schorkowitz, 2019). This strategy was analogous to the British exploitation of Indian cotton and the French harvest of rubber and other resources from Africa. The transition to monoculture had catastrophic consequences for Central Asia's economy and society, compelling local inhabitants to forsake traditional agricultural methods in favor of cash crop

cultivation. The allocation of resources for Russian industrial requirements resulted in extensive poverty and food scarcity among the local populace, a trend that closely resembles the famines and economic disruption encountered in British India during colonial governance (Вердиева, 2007). Moreover, Russian economic strategies in Central Asia aimed to assimilate the region into the larger imperial economy. Infrastructure initiatives, such as the development of the Trans-Caspian Railway, enhanced the transportation of commodities from Central Asia to Russia, allowing the empire to procure resources more effectively. These initiatives, although enhancing connectivity, mostly advanced Russian economic goals, akin to the railways constructed by the British in India for the transportation of raw resources and merchandise for export to Britain.

Education served as a fundamental instrument of Russification. Russian-language educational institutions were built across the area, and initiatives were undertaken to supplant Islamic religious schools with secular Russian establishments. This reflects the educational strategies of the British in India, which pushed English-language education to cultivate a class of educated Indians loyal to the British Empire, akin to the French mission civilisatrice that aimed to disseminate French culture and language in its colonies. Religion became another domain in which Russian colonial administrations aimed to exert influence. The Russian Empire, although officially endorsing Orthodoxy, predominantly permitted Islam in Central Asia, provided it did not contest Russian authority. Nonetheless, religious leaders who resisted Russian authority were frequently repressed, and indigenous Islamic customs were controlled (Vasilyev, 2022). The Tsarist colonialism experience illustrates that colonialism extended beyond Western European powers, revealing that the mechanisms of political subjugation, economic exploitation, and cultural repression were prevalent throughout several empires, irrespective of their geographic origins. Post-1917 Soviet policies in the region continued many aspects of Tsarist colonial regime over Central Asia.

The Soviet Union's tactics in Central Asia, ostensibly aimed at modernization and socialist development, were in reality oppressive and profoundly exploitative, closely resembling the practices of European colonial powers. Central Asia, comprising contemporary Kazakhstan, Uzbekistan, Kyrgyzstan, Turkmenistan, and Tajikistan, underwent various political, economic, and cultural policies that transformed the area to align

with Soviet values, mostly serving the interests of the Soviet state rather than that of the local populace (Khalid, 2021; Teichmann, 2009; Pipes, 1983; Clem, 1992; Stringer, 2003; Florin, 2017; Loring, 2014; Caroe, 1953). These measures not only curtailed local autonomy and identities but also appropriated resources and altered the region's economy to predominantly benefit Soviet industrial and political aims. Initially, Soviet governance in Central Asia was marked by the establishment of a highly centralized administrative framework aimed at assimilating the region into the larger Soviet political system. Central Asia was partitioned into Soviet Socialist Republics (SSRs) that were ostensibly autonomous but, in practice, were administered by Moscow via local elites loyal to the Communist Party (Khalid, 2021; Caroe, 1953; Clem, 1992).

The political framework of the Central Asian republics was established to stifle any manifestation of local autonomy or nationalist enthusiasm. Local leaders who opposed Soviet dominance or sought to enhance their republics' autonomy were promptly ousted from office (Pipes, 1983; Loring, 2014; Khalid, 2021). The hiring of local Communist Party officials from external regions further diminished local authority, since leaders frequently originated from Russia or other non-Central Asian countries to guarantee their allegiance to Moscow. This pattern of political centralization and control reflects the colonial strategy of governing through loyal elites or "collaborators" who advanced the colonizer's interests while subverting indigenous governance systems (Teichmann, 2009).

Similar to other regions of the Soviet Union, Central Asia had significant suppression of nationalist groups. Any manifestation of dissent or opposition to Soviet authority was ruthlessly suppressed. During the 1920s and 1930s, nationalist groups in Kazakhstan and Uzbekistan aimed at promoting local identity or independence were relentlessly repressed (Fierman, 1991; Keller, 1992; Loring, 2014). The Basmachi Movement, an anti-Soviet insurrection in Central Asia, saw severe military suppression, resulting in the deaths or imprisonment of thousands of native combatants and civilians (Khalid, 2006; Paksoy, 1995). Stalin's purges in the 1930s specifically targeted Central Asian political leaders seen to possess nationalist or anti-Soviet inclinations (Loring, 2014). The local aristocracy also faced accusations of counter-revolutionary activities, sometimes based on fabricated allegations, resulting in executions or incarceration in labor camps (Paksoy, 1995). This repression reflects colonial tactics

employed by Western nations, like Britain and France, which frequently utilized force to quell nationalist movements and sustain dominance over their territories.

The Soviet Union's economic strategies in Central Asia were predominantly extractive, emphasizing the utilization of the region's natural resources to support Soviet Russia's industrialization. A notable instance of this was the coerced production of cotton in Uzbekistan and other Central Asian countries. During Soviet governance, extensive areas of Central Asia were transformed into cotton monocultures, compelling indigenous farmers to cultivate cotton for sale to Soviet industrial hubs (Clem, 1992). This not only disturbed conventional agricultural methods but also resulted in extensive environmental damage, notably shown by the Aral Sea tragedy, where the diversion of water for cotton irrigation precipitated one of the most severe environmental catastrophes of the 20th century (Stringer, 2003). The cotton industry in Central Asia operated similarly to the resource extraction economies of European colonies in Africa and South Asia, wherein the colonized areas were converted into suppliers of raw materials for the advantage of the conquering entity. Similar to the British extraction of cotton from India for their textile mills, the Soviet Union utilized Central Asian cotton to support its industrial sector, disregarding the welfare of the local populace and the environmental repercussions.

Besides cotton, Central Asia has abundant natural resources such as oil, gas, and minerals. These resources were similarly utilized to advantage the Soviet Union, with local communities being marginalized from the economic gains derived from their own resources (Loring, 2014). The region's oil and gas reserves were predominantly developed to provide energy to the Soviet core, with earnings managed by Moscow instead of being spent in the local economy (Etkind, 2011). This pattern of resource extraction and exploitation epitomizes colonialism, when colonies function as resource bases for the economic advantage of the colonizing entity. Alongside resource exploitation, Central Asia saw enforced collectivization and industrialization efforts throughout Soviet governance. The collectivization of agriculture, initiated in the late 1920s under Stalin, was enforced in Central Asia with extreme brutality. Farmers were compelled to relinquish their property and cattle to participate in state-controlled communal farms. Individuals who opposed were designated as "kulaks" (affluent peasants) and frequently faced execution, imprisonment, or deportation to work

camps (Yakovlyev, 2022; Etkind, 2011). The coerced collectivization of agriculture resulted in extensive starvation and hardship, especially in Kazakhstan, where it is claimed that over 1.5 million individuals perished due to famine and enforced displacement (Kindler, 2018; Pianciola, 2001: 237-251).

The industrialization strategies implemented in Central Asia reflected colonial practices. Soviet planners frequently established factories and industrial complexes in Central Asia not to address the need of the local populace but to bolster the overarching Soviet economy. The establishment of extensive industrial facilities in Uzbekistan and Kazakhstan throughout the 1930s and 1940s was predominantly intended for the production of commodities for export to the Soviet Russia, rather than for domestic use (Caroe, 1953; Stringer, 2003; Loring, 2014). This style of coerced industrialization, which favored the interests of the imperial core at the expense of the local populace, typifies colonial economies, wherein conquered territories are converted into providers of raw resources and products for the advantage of the colonizer.

Cultural policies in Central Asia sought to assimilate the region's varied ethnic groups into the Soviet ideological and cultural framework, mirroring the cultural assimilation tactics employed by Western colonial powers. A major element of this cultural colonization was the Russification strategy, which aimed to elevate the Russian language and culture while undermining indigenous languages and customs (see Table 1). Russian was established as the official language for government, education, and commerce throughout Central Asia, and competence in Russian was essential for social mobility and access to influential positions within the Communist Party (Adams, 2011). Despite the Soviet Union's formal endorsement of "internationalism" and the equality of all ethnic groups, Russian culture was favored in practice, while non-Russian ethnic groups were either encouraged or compelled to embrace the Russian language and cultural norms. This reflects the cultural strategies of Western empires, such as the British, French, and Spanish, which frequently enforced their languages and cultural traditions on their colonies to cultivate a more cooperative and homogenous populace.

The Soviet Union implemented a program of eradicating religious and traditional customs in Central Asia, perceiving them as impediments to the establishment of a modern communist society. Islam, predominantly

observed by the majority in Uzbekistan, Kazakhstan, Kyrgyzstan, and Turkmenistan, was specifically attacked. Mosques were shuttered, religious leaders were oppressed, and Islamic instruction was prohibited (Teichmann, 2009; Khalid, 2021). The state furthermore advocated atheism and endeavored to supplant conventional religious behaviors with Soviet-sanctioned cultural festivals and rituals. Alongside Islam, several traditions and customs were repressed, especially those perceived as bolstering local identities or nationalist feelings. Traditional attire and festivals were suppressed, while Soviet-sanctioned cultural traditions were endorsed instead (Adams, 2011). This practice of cultural suppression exemplifies colonialism, as the colonizer endeavors to obliterate or diminish indigenous culture to impose its own cultural ideals and standards. From a postcolonial viewpoint, Soviet policy in Central Asia might be interpreted as a manifestation of colonialism, notwithstanding the Soviet Union's formal disavowal of the imperial term and its portrayal as a liberating entity for subjugated populations. The political repression, economic exploitation, and cultural assimilation enforced by the Soviet regime in Central Asia closely resemble the control techniques employed by European colonial powers in other regions globally.

The political centralization and suppression of local nationalist movements, the exploitation of resources for the advantage of the Soviet economy, and the implementation of cultural assimilation programs all illustrate the colonial characteristics of Soviet governance in Central Asia. Moreover, the Soviet state's rationale for these policies—modernization, progress, and the establishment of a communist society—mirrors the “civilizing mission” discourse employed by Western colonial powers to legitimize their subjugation of non-Western populations. Despite the Soviet Union's assertion of constructing a new and equal society, its treatment of Central Asia has several parallels to the processes of dominance, exploitation, and cultural erasure inherent in classical colonialism. The establishment of Soviet authority in Central Asia was not a consensual emancipation but a forceful and sometimes violent endeavor that subjugated the region to the interests of the Soviet state.

The political, economic, and cultural policies of the Soviet Union in Central Asia exhibit all the characteristics of colonialism. The Soviet state, by enforcing centralized political authority, extracting resources for its own advantage, and suppressing indigenous cultures and identities,

converted Central Asia into a colonial periphery that catered to the interests of the imperial core. Notwithstanding its discourse of emancipation and parity, the Soviet Union's approach to Central Asia exposes a profoundly exploitative and forceful dynamic, closely resembling the characteristics of traditional colonialism as executed by European empires. Characterizing Soviet governance in Central Asia as a manifestation of colonialism facilitates a more sophisticated comprehension of Soviet imperialism and the overarching processes of colonialism in the 20th century.

CONCLUSION

This article has contended that the Soviet Union, frequently omitted from conventional postcolonialism and development studies discourse, ought to be acknowledged as a colonial power – especially regarding its governance of Central Asia and the Caucasus. The oversight of the Soviet Union as a colonial empire in critical academic discourse might be attributed to the ideological connections between Marxism and postcolonialism, which perceived Soviet socialism as a liberating force rather than one of oppression. However, the historical reality of Soviet dominance in non-Russian territories – especially in Eurasia – demonstrates patterns of exploitation, repression, and cultural obliteration that closely resemble traditional colonial tactics.

The Soviet Union used diverse political, economic, and cultural policies in Central Asia and the Caucasus that exhibit distinct parallels with the colonial tactics of Western empires. Moscow exercised stringent control over local administrations, suppressing any semblance of local autonomy or nationalist sentiment via repression, purges, and the elevation of loyal Soviet elites. The region's resources were exploited and misdirected to enrich the Soviet core, causing local communities to endure the consequences of enforced collectivization, monoculture cultivation, and industrial exploitation. The Soviet authorities culturally enforced Russification, methodically eroding indigenous languages, religious practices, and customs, while advancing Soviet ideology over local identities. These programs aimed to convert the periphery into an obedient, economically productive, and ideologically congruent territory that fulfilled the requirements of the Soviet state.

The article has illustrated that Soviet activities in Central Asia and the Caucasus might be seen as colonialism, not alone owing to the oppressive and exploitative characteristics of Soviet governance, but also because of the overarching structural dynamics of center-periphery interactions.

Similar to the British, French, and Belgian empires, the Soviet Union subjugated these territories to fulfill the political, economic, and ideological requirements of the metropolis. The execution of this action under the pretense of socialism does not diminish the underlying imperial forces involved. The Soviet Union continued a kind of rule akin to imperialism by controlling local resources, enforcing political repression, and eradicating cultural individuality.

Postcolonial theory has long argued that once a colonial regime is established over a territory, it may be extremely difficult to shake off the political, economic and cultural “chains of dependence” – even if said territory manages to obtain official independence as a polity. The ease in which Russian President Vladimir Putin has been able to wield “neo-colonial” influence over the newly independent states of Caucasus and Central Asia since the early 2000s can be seen as evidence that the Soviet Union indeed established deep roots of colonialism in these lands. Since the fall of the Soviet Union in 1991, contemporary Russia persists in having considerable impact over the post-Soviet space. Russia’s present-day neo-colonial tactics encompass military operations, economic coercion, and the exploitation of ethnic and territorial disputes to sustain its regional power. Russia’s neo-colonial influence in Georgia, for example, is seen in the disputes around Abkhazia and South Ossetia. Following the Rose Revolution in 2003, which established a pro-Western administration in Georgia, Russia leveraged its military and political clout to bolster separatist groups in these areas, ultimately leading to the 2008 Russo-Georgian War. By acknowledging Abkhazia and South Ossetia as autonomous entities and deploying military forces in these regions, Russia has essentially undermined Georgia’s sovereignty. This military operation aims to maintain Georgia’s instability and dependency, obstructing its aspirations to join Western organizations such as NATO and the European Union. In this perspective, Russia’s activities reflect the divide-and-rule strategies employed by colonial powers, wherein ethnic and territorial divides were manipulated to undermine and dominate subordinate states.

Russia has established itself as a vital military ally in Armenia, operating a military post in Gyumri and serving as a principal armaments supplier. Armenia’s profound military reliance on Russia undermines its sovereignty, compelling it to conform to Russian geopolitical goals, frequently to the detriment of its own national objectives (Terzyan, 2018). Russia uses

economic integration frameworks, such as the Eurasian Economic Union (EAEU), as instruments of neo-colonial dominance. Armenia, for instance, is a member of the EAEU, which constrains its economic autonomy and strengthens its connection to the Russian market. Despite being portrayed as a cooperative economic union, the EAEU frequently operates as a tool for Russia to exert dominance over the economic policies of member nations, hence maintaining their reliance on Moscow (Gast, 2023). Azerbaijan has mostly upheld an autonomous foreign policy, particularly owing to its critical oil and gas resources; yet, Russia continues to exert considerable influence on the nation's security dynamics. In the 2020 Second Nagorno-Karabakh War between Armenia and Azerbaijan, Russia engaged diplomatically, facilitating a ceasefire and deploying peacekeeping troops to the area. This enabled Russia to reaffirm its influence in Azerbaijan without direct military dominance. Russia's participation in the war guarantees that both Armenia and Azerbaijan depend on Moscow for conflict settlement, hence preserving Russia's position as the principal mediator in regional security issues.

The relationship between Russia and the Central Asian republics—Kazakhstan, Turkmenistan, Tajikistan, Kyrgyzstan, and Uzbekistan—since the dissolution of the Soviet Union in 1991 is frequently described as neo-colonial (Gherasim, 2020). Despite achieving official independence, these states remain under substantial political, economic, and cultural influence from Russia. Russia has endeavored to sustain its supremacy through a confluence of economic dependence, military alliances, and cultural affiliations, employing techniques that closely mirror well-known neo-colonial methods. Russia primarily exerts power over Central Asia through economic reliance. A significant number of Central Asian economies remain tightly linked to Russia due to their historical integration within the Soviet Union, and this reliance has continued in the post-Soviet era. The Eurasian Economic Union (EAEU), functions as a principal mechanism of economic unification. Kazakhstan and Kyrgyzstan are participants in the EAEU, which operates not only as an economic cooperative but also as a mechanism for Russia to exert influence on the economic policies of its member states. The EAEU restricts member states' capacity to freely negotiate trade deals with non-member nations, so constraining their economic autonomy.

Russia also employs military alliances and security agreements as tools of neo-colonial dominance in Central Asia. The Collective Security Treaty

Organization (CSTO), a military alliance commanded by Russia comprising Kazakhstan, Kyrgyzstan, and Tajikistan, serves as a crucial instrument for Russia to exert its control over the security dynamics of the area. Despite being formally characterized as a cooperative defense alliance, the CSTO functions as an instrument for Russia to sustain a military presence and to influence the security policy of its member nations. Russia's military intervention in Kazakhstan was particularly evident during the 2022 turmoil, which was triggered by protests against economic circumstances and political persecution. Kazakhstan's government solicited aid from the CSTO, leading to the deployment of Russian soldiers to suppress the protests. This action not only secured the Kazakh regime but also solidified Russia's position as the principal guarantee of regional security (Libman and Davidzon 2023). Such operations reflect the tactics employed by neo-colonial powers to exert military dominance over their colonies, sometimes masquerading as efforts to preserve stability.

Tajikistan, strategically situated adjacent to Afghanistan, exemplifies Russia's utilization of military alliances to exert power. Russia sustains a substantial military presence in the nation, exemplified by the 201st Military Base, one of the largest Russian military installations beyond its borders. The military presence enables Moscow to shape Tajikistan's security policy and guarantees the nation's reliance on Russian assistance to address internal and foreign security concerns, especially those arising from instability in neighboring Afghanistan. Turkmenistan, with the fourth-largest natural gas reserves globally, has historically relied on Russian pipelines for gas exportation. Despite Turkmenistan's efforts to diversify its export channels, notably through the development of the China-Central Asia gas pipeline, Russia continues to have considerable influence over the region's energy industry. State-controlled Russian energy enterprises, including Gazprom and Rosneft, are pivotal in Central Asian energy production and transportation, therefore securing the region's energy resources in alignment with Russian goals (Baev, 2014). The domination of natural resources exemplifies neo-colonial exploitation, as colonial powers extract riches from their colonies, perpetuating their dependence on the colonizer for access to global markets. Russia's dominance over Central Asian energy resources guarantees that the region's economic prosperity is linked to Russian interests, hindering these nations from attaining complete economic autonomy.

The article has advocated for a more nuanced examination of colonialism and development, prompting researchers to re-evaluate the ideological assumptions that have traditionally influenced literature. Treating the Soviet Union as a colonial state – and contemporary Russia as a neo-colonial power – facilitates a more comprehensive understanding of the mechanisms of imperialism across many political situations, be they capitalist or socialist. This article aims to further the critical analysis of colonialism, transcending ideological confines and acknowledging the various kinds of control that have influenced the contemporary world.

REFERENCES

- [1] ABN. (2023, October 16). Russian genocides: The extended alphabet of colonialism. Available at <https://abn.org.ua/en/analysis/russian-genocides-the-extended-alphabet-of-colonialism/>
- [2] Adams, L. L. (2011). Culture, Colonialism and Sovereignty in Central Asia. In S. N. Cummings and R. Hinnebusch (eds.) *Sovereignty After Empire: Comparing the Middle East and Central Asia*. Edinburgh: Edinburgh University Press, 199-221.
- [3] Amin, S. (1989). *Eurocentrism*. New York: Monthly Review Press.
- [4] Anderson, J. (1994). Islam in the Soviet Archives: A Research Note. *Central Asian Survey*, 13(3), 383-394.
- [5] Annus, E. (2011). The Conditions of Soviet Colonialism. *Interlitteraria*, 16(2), 441-459.
- [6] Baev, P. (2014). Rosneft, Gazprom and the government: The decision-making triangle on Russia's energy policy. *Russie Nei Visions*, 75, 1-19.
- [7] Bennigsen, A. (1988). Unrest in the World of Soviet Islam. *Third World Quarterly*, 10(2), 770-786.
- [8] Bennigsen, A. (1979). Islam in the Soviet Union. *Soviet Jewish Affairs*, 9(2), 3-14.
- [9] Bennigsen, A. (1969). Colonization and Decolonization in the Soviet Union. *Journal of Contemporary History*, 4 (1), 141-151.
- [10] Bethmann, E. W. (1958). *The Fate of Muslims under Soviet Rule*. New York: American Friends of the Middle East Inc.
- [11] Boer, R. (2023). *Socialism in Power: On the History and Theory of Socialist Governance*. Singapore: Springer.

- [12] Bolukbasi, S. (2011). *Azerbaijan: A Political History*. New York: I.B.Tauris.
- [13] Breyfogle, N. B. (2005). *Heretics and Colonizers: Forging Russia's Empire in the South Caucasus*. Ithaca: Cornell University Press.
- [14] Brinegar, S. (2017). The Oil Deal: Nariman Narimanov and the Sovietization of Azerbaijan. *Slavic Review*, 76(2), 372-394.
- [15] Caroe, O. (1953). Soviet Colonialism in Central Asia. *Foreign Affairs*, 32(1), 135-144.
- [16] Chiriyankandath, J. (2011). *Colonialism and Post-Colonial Development*. In P. Burnell, V. Randall and L. Rakner (eds.) *Politics in the Developing World*, 3rd Edition. Oxford: Oxford University Press, 36-52.
- [17] Christensen, K. (2017). *The Making of the New Martyrs of Russia: Soviet Repression in Orthodox Memory*. London: Routledge.
- [18] Clem, R. S. (1992). *The Frontier and Colonialism in Russian and Soviet Central Asia*. In R. Lewis (ed.) *Geographic Perspectives on Soviet Central Asia*. London: Routledge, 19-36.
- [19] Coşkun, B. D. (2008). Khrushchev's policies toward religion: Repression in a period of reform. *Karadeniz Araştırmaları*, 18(18), 83-91.
- [20] Dasgupta, B. (1975). Soviet Oil and the Third World. *World Development*, 3(5), 345-360.
- [21] Drachewych, O. (2024). The Comintern and the National and Colonial Question: the Roots of Soviet Anti-Imperialism and Anti-Racism Reconsidered. *Russian History*, 50(3-4), 219–242.
- [22] Drolet-Duguay, M. (2023). Russian colonialism in the North Caucasus: The Chechen case. *University of Victoria*.
- [23] Duffield, M. and Hewitt, V. (2009). *Empire, Development & Colonialism: The Past in the Present*. Cape Town: Boydell & Brewer Inc.
- [24] Erdozain, D. (2017). *The Dangerous God: Christianity and the Soviet Experiment*. DeKalb: Northern Illinois University Press.
- [25] Etkind, A. (2011). *Internal Colonization: Russia's Imperial Experience*. Cambridge: Polity.
- [26] Fagan, G. (2014). A Word of Justice: Islam and State Repression in the North-West Caucasus. *Central Asian Survey*, 33(1), 29-46.
- [27] Fanon, F. (1961). *The Wretched of the Earth*. New York: Grove Press.

- [28] Fanon, F. (1952). *Black Skin, White Masks*. New York: Grove Press.
- [29] Fierman, W. (1991). *Soviet Central Asia: The Failed Transformation*. London: Routledge.
- [30] Florin, M. (2017). Beyond Colonialism?: Agency, Power, and the Making of Soviet Central Asia. *Kritika: Explorations in Russian and Eurasian History*, 18(4), 827-838.
- [31] Frank, A. G. (1962). *The Development of Underdevelopment*. New York: Monthly Review Press.
- [32] Gast, A. (2023). *The Eurasian Economic Union: Keeping up with the EU and China*. London: Routledge.
- [33] George, J. A. (2009). *Expecting Ethnic Conflict: The Soviet Legacy and Ethnic Politics in the Caucasus and Central Asia*. In A. E. Wooden and C. H. Stefes (eds.) *The Politics of Transition in Central Asia and the Caucasus: Enduring Legacies and Emerging Challenges*, 75-102.
- [34] Gherasim, A. I. (2020). Some Flavors of Russian Neocolonialism in Central Asia. *Proceedings of the 14th International Conference on Business Excellence*, 464-473.
- [35] Gibson, N. C. (2003). *Fanon: The Postcolonial Imagination*. Cambridge: Polity.
- [36] Glasheva, Z. (2019). The Main Directions of the Policy of the Russian Empire in the Caucasus at the End of the XVIII Century. *Modern Studies of Social Issues*, 11(3).
- [37] Go, J. (2009). The 'New' Sociology of Empire and Colonialism. *Sociology Compass*, 3(5), 775-788.
- [38] Golubev, A. (2023). No Natural Colonization: The Early Soviet School of Historical Anti-Colonialism. *Canadian Slavonic Papers*, 65(2), 190-204.
- [39] Heinzig, D. (1983). Russia and the Soviet Union in Asia: Aspects of Colonialism and Expansionism. *Contemporary Southeast Asia*, 4(4), 417-450.
- [40] Hirsch, F. (2005). *Empire of Nations: Ethnographic Knowledge and the Making of the Soviet Union*. Ithaca: Cornell University Press.
- [41] Ibragimova, H. (2019). РОЛЬ БАКИНСКОЙ НЕФТИ В ПОБЕДЕ НАД ФАШИСТСКОЙ ГЕРМАНИЕЙ И ОТНОШЕНИЕ РУКОВОДСТВА СССР К АЗЕРБАЙДЖАНУ ДВОЙНЫМ СТАНДАРТОМ (1941–1945)

ГГ.) [in English: The Role of Baku Oil in the Victory over Fascist Germany and the Attitude of the USSR Leadership towards Azerbaijan as a Double Standard (1941-1945]. *Scientific Notes of Taurida National V.I. Vernadsky University Series*, 69(3), 122-127.

[42] Keller, S. (1992). Islam in Soviet Central Asia, 1917–1930: Soviet Policy and the Struggle for Control. *Central Asian Survey*, 11 (1), 25-50.

[43] Keskin, O. (2020). Трагедия одного народа: Депортация черкесов. *Anadolu Ajansı*, 21 May.

[44] Khalid, A. (2021). *Central Asia: A New History from the Imperial Conquests to the Present*. Princeton: Princeton University Press.

[45] Khalid, A. (2006). Backwardness and the Quest for Civilization: Early Soviet Central Asia in Comparative Perspective. *Slavic Review*, 65(2), 231-251.

[46] Kindler, R. (2018). *Stalin's Nomads: Power and Famine in Kazakhstan*. Pittsburgh: University of Pittsburgh Press.

[47] Kommersant. (2023, March 18). Русский язык в бывших советских республиках. Available at <https://www.kommersant.ru/doc/5875938>

[48] Koplatazde, T. (2019). Theorising Russian Postcolonial Studies. *Postcolonial Studies*, 22(4), 469-489.

[49] Kulski, W. W. (1959). Soviet Colonialism and Anti-Colonialism. *The Russian Review*, 18(2), 113-125.

[50] Langan, M. (2018). *Neo-Colonialism and the Poverty of 'Development' in Africa*. London: Palgrave Macmillan.

[51] Lenin, V. (1917). *Imperialism: The Highest Stage of Capitalism*. Connecticut: Martino Fine Books.

[52] Libman, A. and Davidzon, I. (2023). Military Intervention as a Spectacle? Authoritarian Regionalism and Protests in Kazakhstan. *International Affairs*, 99(3), 1293-1312.

[53] Loring, B. (2014). “Colonizers with Party Cards”: Soviet Internal Colonialism in Central Asia, 1917–39. *Kritika: Explorations in Russian and Eurasian History*, 15(1), 77-102.

[54] Martin, T. (2001). *The Affirmative Action Empire: Nations and Nationalism in the Soviet Union, 1923–1939*. Ithaca: Cornell University Press.

- [55] Mccauley, M. (2009). *Stalin and Stalinism*. London: Routledge.
- [56] Michaels, P. A. (2004). Prisoners of the Caucasus: From Colonial to Postcolonial Narrative. *Russian Studies in Literature*, 40(2), 52-77.
- [57] Mir-Babayev, M. (2018). Brief History of the First Drilled Oil Well; and the People Involved. *Oil-Industry History*, 18(1), 25-34.
- [58] Müller, L. (2018). *Colonialism*. In E. Fuchs and A. Bock (eds.) *The Palgrave Handbook of Textbook Studies*. London: Palgrave Macmillan, 281-292.
- [59] Nagarajan, N. (2015). *Development under Colonialism? In Critical Readings of Development under Colonialism*. Ramallah: Rosa Luxemburg Stiftung Regional Office Palestine, 67-85.
- [60] Nazaroff, A. (1941). The Soviet Oil Industry. *The Russian Review*, 1(1), 81-89.
- [61] Newton, F. (1976). Soviet Central Asia: Economic Progress and Problems. *Middle Eastern Studies*, 12(3), 87-104.
- [62] Nkrumah, K. (1965). *Neo-Colonialism: The Last Stage of Imperialism*. London: Panaf Books.
- [63] Perović, J. (2015). Highland Rebels: The North Caucasus During the Stalinist Collectivization Campaign. *Journal of Contemporary History*, 51(2), 234-260.
- [64] Pianciola, N. (2001). The Collectivization Famine in Kazakhstan, 1931–1933. *Harvard Ukrainian Studies*, 25(3/4), 237-251.
- [65] Pipes, D. (1983). *The Third World Peoples of Soviet Central Asia*. In M. Lerner (ed.) *Third World: Premises of U.S. Policy*. New York: Routledge, 155-174.
- [66] Rodney, W. (1972). *How Europe Underdeveloped Africa*. London: Verso.
- [67] Said, E. (1978). *Orientalism*. New York: Pantheon Books.
- [68] Saparov, A. (2015). *From Conflict to Autonomy in the Caucasus*. London: Routledge.
- [69] Schorkowitz, D. (2021). Was Russia a colonial empire? (Part II). *Nomadic Civilization: Historical Research*, 3.
- [70] Schwarz, H. and Ray, S. (2005). *A Companion to Postcolonial Studies*. London: Blackwell Publishing.

- [71] Shafiyev, F. (2015). *The Russian-Soviet Resettlement Policies and Their Implications for Ethno-Territorial Conflicts in the South Caucasus*. Ottawa: Carleton University.
- [72] Sicotte, J. H. (2017). *Baku: Violence, Identity, and Oil, 1905-1927*. Washington, DC: Georgetown University.
- [73] Stringer, A. (2003). *Soviet Development in Central Asia: The Classic Colonial Syndrome?* In T. Everett-Heath (ed.) *Central Asia: Aspects of Transition*. London: Routledge, 146-166.
- [74] Strongman, L. (2014). Postcolonialism and International Development Studies: A Dialectical Exchange? *Third World Quarterly*, 35(8), 1343-1354.
- [75] Suny, R. (2010). *The Soviet Experiment: Russia, the USSR, and the Successor States*. Oxford: Oxford University Press.
- [76] Шурхало, Дмитро. (2023, August 23). Завоевание Кавказа – русская столетняя война. Взгляд из Украины, Кавказ.Реалии.
- [77] Teichmann, C. (2009). Cultivating the Periphery: Bolshevik Civilising Missions and ‘Colonialism’ in Soviet Central Asia. *Comparativ*, 19(1), 34-52.
- [78] Terzyan, A. (2018). The Anatomy of Russia’s Grip on Armenia: Bound to Persist? *CES Working Papers*, 2, 234-250.
- [79] Thorton, T. P. (1964). *Third World in Soviet Perspective*. Princeton: Princeton University Press.
- [80] Tlostanova, M. (2011). The South of the Poor North: Caucasus Subjectivity and the Complex of Secondary “Australism”. *The Global South*, 5(1), 66-84.
- [81] Udegbum, C. U. (2020). Neo-Colonialism and Africa’s Development: A Critical Review. *Public Policy and Administration Research*, 10(10), 69-86.
- [82] Vasilyev, D. V. (2022). Russian Colonialism in Central Asia: to Determine Time and Place. *Journal of Frontier Studies*, 1.
- [83] Вердиева, Жаджар. (2007). Переселенческая политика Российской империи на Кавказе. *Кавказ и Глобализация*, 1(5).
- [84] Wallerstein, I. (2004). *World-Systems Analysis: An Introduction*. Durham: Duke University Press.

[85] Wallerstein, I. (1974). *The Modern World-System I: Capitalist Agriculture and the Origins of the European World-Economy in the Sixteenth Century*. Los Angeles: University of California Press.

[86] Weinerman, E. (1993). The Polemics Between Moscow and Central Asians on the Decline of Central Asia and Tsarist Russia's Role in the History of the Region. *The Slavonic and East European Review*, 71(3), 428–81.

[87] Williams, P. and Chrisman, L. (1994). *Colonial Discourse and Post-Colonial Theory*. London: Routledge.

[88] Yakovlyev, M. V. (2022). European Imperialism and Colonialism in Africa: Conceptual Lessons for Understanding the Former Soviet Union and Present Day Russia. *African Journal of Economics, Politics and Social Studies*, 1(1), 31-39.